

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

De Theologicis Disciplinis Liber Decimus Quartus, Qui Pelagianam
Hæresim vellicat, & refellit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83656](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-83656)

DE THEOLOGICIS DISCIPLINIS

LIBER DECIMUS QUARTUS,

Qui Pelagianam Hæresim vellicat, & refellit.

I.
Introductio
ad materia[m] præsentem.

REGINALI peccato humanam obnoxiam esse natu-ram, atque ignorantiam & difficultatem, quam pati-mur ab exordio nativitatis, non conditionem instituti homini-s, sed pœnam esse damnati negarunt Gratia Dei infensissimi hostes, hæretici Pelagiani. Opinantes icti-
cō peccatum Adæ posteris obfuisse non propagine, sed exemplo, & voluntatem actionemque nostram tam ad declinandum à malo, & faciendum bonum valere, ut Divino non indigeant adjutorio, istud in lege ac do-
ctrina, non in sancte dilectionis inspira-
tione constituerunt; maximumque Re-
demptoris beneficium, licet specioso verborum apparatu multipliciter vide-
rentur deprædicare, coarctarunt ad re-

velationem, exempla, præceptorumque Instituta. At gratia Vindex Præful San-
ctissimus Augustinus, quum optime ani-
madverteret neminem posse legem im-
plere per legem, neque per doctrinam,
sed per charitatem, quæ per Spiritum Sanctum in cordibus nostris diffunditur,
in omnibus fere libris contra Pelagium, Cælestium, & Julianum conscriptis, cur-
avit ut simul originalis culpa propagationem, & gratia necessitatem defen-
deret. Aequum est igitur, ut qui Do-
ctoris præclarissimi sectamur vestigia,
eiusque dogmata universa propugnandi suscepimus arduam, amplissimamque
provinciam, posteaquam de originali
peccato absolvimus disputationem, in-
fectantes hæresim Pelagianorum pro
Christi gratia, quæ superabundavit ubi
abundavit delictum, nervos atque vires
experiamur.

C A P U T I.

De Pelagianæ hæreſeos Auctōribus Origene primum, Ru-
fino, ac Theodoro Mopsuesteno.

S U M M A R I U M.

1. Unde habeat originem hæresis Pelagiana.
2. Quinam eandem primò fecuti fuerint.
3. Ponitur & probatur conclusio 1.
4. Et eadem magis declaratur.
5. 6. 7. & 8. Solvuntur objections.
9. Ponitur Conclusio 2.
10. 11. 12. & 13. Eadem Probatur ac decla-
ratur.
14. 15. 16. & 17. Refutantur variae Objectiones.
18. Ponitur Propositio 3.

I.
Unde habeat
originem
hæresis Pela-
giana.

JOANNES Garnerius cap. 1. disserta-
tionum ad Pelagianam historiam per-
tinentium scribit videri sibi hujus se-

cta primordia referenda ad Paulum Sa-
mofatensem; quem negasse veram Chri-
sti divinitatem, & afferuisse post Incar-
natio-

nationem Deum factum ex profectu virtutis vitam ducendo studiosam, haud obscure colligitur ex Synodo Ariana habita Antiochiae an. 344. apud Athanasium in libro de Synodis, atque ex ejusdem Athanasii Orat. 4. contra Arianos. At Norisius noster Pelagianae sectae auctorem facit Origenem: & hunc quidem de Gratia haereticam tenuisse sententiam, aduersus nonnullos defensores demonstrant alii viri clarissimi, ut Natalis Alexander sive. 3. dissert. 16. art. 3. Daniel Huetius in Originianis lib. 2. q. 7. §. 12. Honoratus Tournelius q. 3. de Gratia, & qui primus commemorandus erat, Magnus Hieronymus in Epistola ad Ctesiphontem. Plura etiam de hoc argumento Jansenius lib. 6. Hist. Pelag. cap. 13. & sequentibus: ubi tamen à vero exorbitat improbans in Origine indifferentiam arbitrii, & hanc reprehendens, tanquam Pelagianorum Dogmatum facuriginem.

2. Sequitur Rufinus, à quo errore imbutum Cœlestium insignia monumenta demonstrant. Sed an fuerit Aquilejenus ille percelebris, an Syrus vel Palestinus, qui nobis innotuit ex Epist. 66. nunc §1. Hieronymi, inter Eruditos non convenit. Fuisse Aquilejenem tenet Baronius, Pagius, Norisius, & major pars illustrium Scriptorum. Negat Garnerius loco citato cap. 3. & alii perpauici, quibus accessere Auctores observationum Norisian. eruditus Presbyteri Veronenses lib. 1. cap. 2. Dubitare videntur PP. S. Mauri in notis ad cap. 3. libri de Peccato Originali S. Augustini, & ad Commonitorium Mercatoris, nec non in Præfatione Tom. x. De Theodoro Mopsuesteno consentiunt Norisius & Garnerius, aliique coniuncter. In his ergo, Origine scilicet, Rufino, ac Theodoro hæc prior dissertatio versabitur, nam de Paulo Samosateno solas habemus, quas leviter tetigi conjecturas.

3. PROPOSITIO I. Origenes de Divina Gratia pravam tenuit haereticamque doctrinam. Evincitur primo clarissimorum Scriptorum testimonio, illorum maxime, qui gravante haereti Pelagiana floruerunt. 1. S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem designans Pelagianorum Amanum, *Doctrina tua*, inquit, *Origenis ramusculus* est. Idem repetit in fine Dialogorum. Orosius in *Apologia* i. *Origenes* (inquit de Pelagianis) *in his vivit*: Et Vincentius Linnensis Common. cap. 23, testatur, quod Origenes *omnium pene haereticorum Magister evasit*.

Probatur 2. Origenes scripsit gratiam dari secundum merita nostra, posse unumquemque vivere absque ullo pror-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sus peccato, nec contrahi à parvulis ob Adæ prævaricationem originale peccatum. Hæc vero sunt Pelagianorum Dogmatum paradoxa. Itaque Origenes Pelagianorum haesi viam aperuit. Et quidem existimasse gratiam dari secundum merita nostra afferuit ille libro περὶ ἀρχῶν cap. 7. lib. 3. cap. 1. & 3. Philocal. cap. 20. & in Epist. ad Rom. lib. 7. & 9. Quæ loca concessit & illiustravit Huetius. *Est* (inquit Origenes) alia *Spiritus Sancti gratia*, quæ dignis præstat, ministrata quidem per Christum, impetrata autem à Patre secundum merita eorum, qui capaces efficiuntur. Et unumquaque vas vel ad honorem, vel ad contumeliam formatur, prout ex seipso cauſas, & occasions præfuit Conditioni. Initium quoque fidei esse ex nobis, & profectum à Deo apertissime afferuit. Docuit insuper, ut cap. 1. demonstrat Norisius, Angelos diversa officia promeruisse ex suis meritis ac studiis: Joannem Baptistam in utero sanctificatum ob merita comparata, priusquam ipsius anima devoveretur ad corpus: eodemque pacto Christum Dominum promeruisse unionem hypostaticam, quæ est omnium gratiarum maxima. Prælustris ergo Origenes primo errori Pelagianorum, affirmavit que gratiam dari secundum merita nostra.

Docuit præterea Origenes alterum Pelagiani dogmatis paradoxum, posse hominem vitare qualemque peccatum, ^{Et eadem} magis dicit quod est famosus haereticorum *avuperrios* clarior. id est, impeccantia. Id liquet primo auctoritate Hieronymi in Proemio lib. iv. Commentar. in Hierem, ubi ait: *Haeresis Pythagoræ & Zenonis atavæ, & avuperrios, impassibilitatis & impeccantiae, quæ olim in Origene, & dudum in discipulis ejus Grunno, Evangrioque Pontico, & Joviniano jugulata est, cap. reviviscere*. Idem habet in Proemio Dialogorum aduersus Pelagianos. Deinde: Origenes Tom. 12. in Matth. expotens illud Christi ad Petrum, *Scandalum mihi est*, ait eum, qui in charitate perfectionem adeptus est, scandalum obnoxium non esse, & Tom. 15. in idem Evangelium scribit pueros, quibus Jesus manus imposuit, *jam amplius percelli non posse peccati elecebris*: quæ vitæ ullam admittere exculpationem fatetur Huetius num. xvi. q. 7. lib. 2. Origenianor. quinquam plura illic studeat emollire.

Num Originale peccatum reapse ne-
gaverit, per difficile est definire. Huetius qui loco citato n. 24. Origenem vindicat à quarelis Jansenii, fatetur in Commentariis in Epistolam ad Romanos non nulla occurrere Orthodoxæ fidei parum

I con-

consentanea: atque in Catena Græcorum Patrum in Psalm. 48. v. 6. referri testimonium Origenis, quod illum aperi-
tissime oppugnat. Sed inquit Commentarios interpolatos fuisse à Rufino, Catenarum vero fidem sublestat esse
atque incertam. Dixerim Origenem in tanta librorum copia non semper sibi constare, & aliquando peccatum origi-
nale saltem consequenter negavisse. Enimvero, hujus vitæ miserias non in Adæ peccatum, sed in habituale in superiore vita commissum referendas esse propugnavit, & Esau reprobatum, variisque calamitatibus affectum ob seclera ante conceptionem patrata, ideoque cohærenter ad falsam ejus doctrinam, ea scilicet quæ à nobis gesta fuerunt, antequam corpora subiremus, causam Deo prabuisse ut spiritus terrenis hisce moli-
bus complicaret.

5.
Objec¹to 1.
Solvitur

Opp. 1. Pelagius adeo Origenem abominatus est, ut in Synodo Diopolitana, cum de æternitate Inferni ageretur, dixerit, *Et si quis aliter credit, Origenista est.* Nullum præterea pro se Origenianum testimonium prætulit, licet saepenumero Lactantii, Hilarii, Ambrosii, Chrysostomi aliorumque sententias recitaverit. Non ergo ex Origenis libris Dogmatata Pelagiana eruperunt. = Resp. Versute & callide animadvertisse Pelagium, ne Origenianæ scripta produceret: neque enim ipsum latébat, quam male apud Latinos Patres Adamantius audiret. Servarunt nihilostimæ inter se Origenistæ ac Pelagiani arctissimam amicitiam: ut constat de Rufino, Theodoro Mopsuesteno, aliisque Pelagianis, qui sedente ad clavum Ecclesiaz Vigilio conati sunt Origenem, quamquam irri-
ta molitione, defendere.

6.
Relic²citur 2.
Objec²to.

Opp. 2. Pamphilus in Apologia Ori-
genem ab omni errori purgavit. Illam vero Apologiam Pamphili esse, non alterius Scriptoris tradunt Eusebius lib. vi. H. Ec. cap. 33. Socrates lib. 4. cap. 27. & Nicephorus Callistus lib. x. cap. 14. = Resp. 1. cum Huetio etiam Pamphilum in eadem cum Origena cau-
sa versari, si nos Rufini interpretamenta non fallunt. Defendit enim Origenianam Animorum præexistentiam, & anteactam vitam, sine qua afferit Deum fore injustum, si infantes animas in debilia ac mortalia corpora truderet. *Vides*, inquit doctissimus Abrincensis Episcopus, *labefactatum ac peremptum* (à Pamphilo) *gratia cælestis auxilium*. Deinde respondeatur prædictam Apologiam universam fuisse ab Eusebio elucubra-
tam, quamquam priorem librum ipsem et Eusebius sub nomine Pamphili ediderit.

Ita S. Hieronymus in Catalogo Script. Eccl. cap. 8. & in Apologia adversus Rufinum: quo in loco illud etiam animadvertisit in primo Apologia Panphilii libro aperte Arianam heresim contine-
ri, quamquam Rufinus latinam reddendo sensum passim immutavit. Abiit ve-
ro, ut Pamphilum Martyrem Christifig-
rissimum Arianis cōnumeremus.

Opp. 3. Origenes hom. 8. in Levit. Reprobatur
dissertissime agnoscit originale pecca-
tum. = Resp. 1. à Criticis hujusmo-
di homiliis vel Cyrillo Alexandrino, vel
incerto auctori passim attribui. =

Resp. 2. existimasse Origenem non de-
lictum Adæ, sed *præterita in cælis*, &
antiqua delicta solvi in baptismo, ut in
fine Dialogorum scribit Hieronymus.
Respondeatur 3. juxta Originem animas delabi ad corpus inquinatum, & pro-
pagatum ex Adam ob anteacta flagitia,
ideoque si revera originariam noxam
agnovit, sicut hæc præcedenti merito
comparata, quemadmodum debita mer-
itis gratia posthac collata: unde nihil
ad purgandum Origenem valent ea lo-
ca, in quibus videtur afferere omnes filios
Adæ in peccato fuisse conceptos.

Opp. ultimo; Origenes cap. 8. lib. 2. 8.
Periarchon, hom. 4. in Psalmum 36. Objec⁴to 4.
aliisque in locis divinarum gratiarum
munera prædicat. = Resp. Gratiam,
quam Origenes quandoque commemo-
rat esse præcedentibus meritis erogatam:
distinguit enim duplē fidem; huma-
nam, quam propriis viribus nulla gra-
tia suffult habere possumus, & divi-
nam, quæ nobis per gratiam infun-
ditur. Item virtutum inceptionem,
illarumque profectum. Ita Tract. 33.
in Matth. lib. 4. in Epist. ad Roma-
nos, & lib. 3. Periarchon cap. 1. Vi-
de Huetium in Origenianis p. 115. Ex
his facile est genuinum sensum Origenis
subdorari: gratia enim deputat secun-
dam fidem, non primam; & incremen-
tum virtutis, non inceptionem; splen-
dideque *μητελερηνικη, semipelagianizat.*

PROPOSITIO II. Rufinus qui inter Pelagianos cooptatur, est Rufinus Aquile-
jensis, non Palestinus, vel Syrus. 9.
Ponitur Con-
clusio 2.

Probatur 1. Marius Mercator in suo
Commonitorio sermonem instituens de
heretico Dogmate, quod Adam & Eva
sibi tantum prævaricando nocuerint,
alteri penitus nulli, ait: *Hanc ineptam*
& non minus inimicam rectæ fidei que-
stionem Anastasio Romana Ecclesiæ Sum-
mo Pontifice Rufinus quondam natione
Syrus Romanus primus invexit: & ut
erat argutus, se quidem ab ejus invidia
muniens per se ferre non ausus Pelagium
*gente Britannum Monachum tunc dece-
pit,*

pit, eumque ad prædicta apprime imbuīt, atque insituit īpiam veritatem. Rufinus ergo, quem Mercator appellat Syrum, fuit primus Magister ac deceptor Pelagi. Atqui Magister & deceptor Pelagi fuit Rufinus Aquilejensis, qui Romæ libros Periarchon latinos reddidit, ut scribit S. Hieronymus in Epist. ad Ctesiphontem; ubi Pelagianam de impeccantia hæresim ait primum à Manichæis derivatam, deinde à Priscillianistis, postrem ab Evagrio Pontico, atque à Rufino Librorum Periarchon interprete. Quod repetit Præfat. in lib. iv. Comment. ad Hierem. Rufinum sub Grunni nominis indigitans. Igitur Rufinus Aquilejensis inter Pelagianos connumerandus est.

10. Confirma-
tur.

*Deinde: Rufinus Aquilejensis de liberrate arbitrii male sensit, ita enim declarat in Cap. Sancta Romana. Concilium Romanum LXX. Episcoporum. *Rufinus vir Religiosus plurimos Ecclesiastici Operis edidit libros: nonnullas etiam Scripturas interpretatus est: sed quoniam Beatus Hieronymus in aliquibus eum de libertate arbitrii notavit, illa sentimus, quæ prædictum Beatum Hieronymum sentire cognoscimus. Nullibi autem legitimus Rufinum liberum arbitrium negasse: erravit ergo duntaxat illius naturalem facultatem nimis cum Origine suo, Pelagianisque extollendo.**

11. Probatur ul-
terius.

Tertio: Recentiores Critici, ut Rufinum Aquilejensem vindicent à Pelagianismo, cum negare non possint aliquem hujus nominis hanc hæresim præformasse, damnant Rufinum alterum Syrum, aut Palestinum, qui nobis innotuit ex Epistola 66. Hieronymiana. At quo jure sanctissimus Hieronymi discipulus hæresis insimulatur? Compertum est hunc Rufinum ex Bethlemitico specu missum fuisse ad Venerium & Anastasium adversus Origenistas. Quis ergo dixerit talem virum, à Hieronymo eruditum, & in Italiam fidei causâ profectum, disseminasse hæreses, & partibus Origenis studuisse? Hunc Hieronymi discipulam (inquit ingenui, & eruditæ Theologi Veronenses) tantæ hæresis doctorem non audeamus suspicari. At quomodo probant hunc à Syro fuisse diversum, cum viri docti, ipsi quoque PP. Benedictini, disputatione num Præcursor Pelagi sit Rufinus ille Aquilejensis, an alter qui circa annum 399. in Occidentem missus à Hieronymo Mediolanum ad Venerium? Qui vero ex his tres nobis Rufinos videntur, nulla vel probabili ratione ducuntur. Addo Cælestium in Carthaginensi Conventu pro suo Dogmate Rufinum, tanquam omnibus notum, pro-

duxisse. Syrum vero illum ab Aquilejensi diversum & famâ aut scriptis per celebrem nondum comperimus.

Rufus: In Præf. ad iv. librum Comment. super Hierem. S. Hieronymus de Hæresi Pelagiana loquens, quam in Grunno nuper afferit jugulatam, Cui responderem, inquit, diu tacens, & dolorem silentio devorans crebra fratrum expostulatione compulsus sum, nec tamen hucusque prorupi, ut auctorum nomina posnerem, malens eos corrigi, quam infamari. Quo sane in loco non solum demonstrat sub Grunni cortice latere illius hæresis prodromum, sed etiam intermissam à se Expositionem Hieremias, quam per intervalla dictabat, ut serpente errorem eliminaret. At Grannum ipsum esse Rufinum Aquilejensem, & libros interea temporis à Hieronymo editos eos esse, quos contra Pelagianos conscripsit, nemo jure negabit. Rufinus ergo Aquilejensis hæresim Pelagianam, faltem quantum spectat ad Dogma impassibilitatis, & impeccantiae, invexit in Occidentem, eaque imbuīt Cælestium. Neque hoc solo titulo Grunnius dicitur à Hieronymo Pelagianorum præcursor, quod Origenem Latio donaverit; etenim ipse Hieronymus plura Origenis scripta fecit Latina, eique hoc idem in 1. Invectivarum libro ipse Rufinus obiectat. Atque insuper non omnia Origeniana Dogmata Rufino attribuuntur, sed ea maxime, quibus Pelagianismus inhititur.

Præterea: Rufinus in interpretatione librorum Origenis, quos pro suo lubitum immutavit, ut demonstrat in præclarissimis dissertationibus Origenianis Daniel Huetius, quæ Pelagiana erant, fideliter, & præter morem suum retulit, ut constat ex cap. 20. Philocalia, ubi peculiare auxilium gratiae declaratur esse solam liberæ voluntatis facultatem. Et, quod caput est, verba quæ redolent Pelagianismum in 1. libro Periarchon cap. 3. & quibus probant Natalis. Alex. & Jansenius Adamantium prælussisse Pelagianis, in nullo Græco exemplari comparent: sed, ut Huetius ait libro 2. Orig. q. 7. n. x. & xiv. de sua Pelagianismi officina largitus est Rufinus. Falsum est ergo sententiam de Pelagianismo Rufini esse popularē credulitatem, ut illam appellat in Appendice Augustiniana pag. 44. Phereponus: ac falsum, quod scribunt Veronenses, nullum adhuc inventum esse argumentum præter nominis Rufini similitudinem, ac suspicionem, in quam Aquilejensis incurrit propter scriptorum Origenis translationem. Quin,

R. P. Berti Theol. Tom. III.

I 2

u2

ut mox ostendam, levissimæ sunt conjecturæ Garnerii, quibus permoti Norifii Concivis sui doctrinam maluerunt impugnare, quam defendere, tametsi illam pene certam scripserint Pagius, Dupinius, Gerberonius, Natalis Alexander, & Huetius, qui Rufinum Aquilejensem omni procul dubio adnumerant Pelagianis.

14.
Objecio 1;

Opponit 1. Garnerius: De Rufino magistro Cælestii Mercator loquitur, quasi de homine minus noto: *Rufinus quidam*, inquit: Aquilejensem autem totus orbis noverat ob eruditio[n]is famam, opinionem sanctitatis, & Melaniæ consortium. II. Aquilejensis venit Romam anno 13. Siricii, & Syrus sub Anastasio hæresim Romanum invexit. III. Rufinus, qui imbut Cælestium, Romæ mansit apud Pammachium; Aquilejensis vero nunquam virum cum Hieronymo coniunctissimum adjisset. IV. Rufinus Cælestii magister Romæ fuit, cum doceret non dari peccati traducem; ut liquet ex libro Augustini de peccato originali cap. 3. V. Rufinus Pelagianus appellatur à Mercatore natione Syrus. VI. Cælestius innuere videtur apud Augustinum loco citato, Rufinum tempore judicij Carthaginensis adhuc fuisse superstitem, Sanctum illum appellando, non *beatæ recordationis*. VII. Paulinus Diaconus nihil excipit adversus Rufinum à Cælestio appellatum; poterat autem plura adversus Aquilejensem propter hæreses damnatum, & in damnatione extinctum.

15.
Solvitur

Resp. ad 1. Mercatorem non scripsisse *Rufinus quidam*, sed *Rufinus quondam*, atque ita etiam habetur in edit. Augustiniana PP. Bened. 2. p. Append. Tom. x. Tom. 27. Biblioth. Patrum pag. 129. in Appendice Pheroponi, & in Op. Mercatoris. Ad 2. dico, Rufinum utique venisse Romanum regnante Siricio, & anno 396. sed constat ex Epistola Hieronymi diu illic moratum, & forte toto ferme biennio: unde possumus afferre Romæ constituisse initio Pontificatus Anastasi, qui creatus est anno 398. pridie idus Martii, ut scribunt Anastasius Biblioth. & Marcellinus Comes in Chronicu. Deinde si Rufinus ante Pontificatum Anastasi Roma discesserat; sub Siricio hæresim disseminaverat, & invenixerat, quam primum, operam navante Marcella nobilissima fæmina, Anastasius compressit. Quare hæresim negantem originale peccatum sub Anastasio exortam affirmavit Mercator, atque Hieronymus in Epist. viii. ad Demetriadem. Ad 3. respondeo Rufinum fuisse hospitio exceptum à Pammachio, pri-

mum, quia ipsius domus commune erat Monachorum hospitium: deinde quia Rufinus maximâ erat amicitia conjunctus cum Paulino Pammachii amicissimo: rursus quia in Peregrinatione Syriaca complures Pammachii amicos Rufinus noverat: ac tandem falsum est Rufinum inter ac Hieronymum ante annum 399. vulgatamque Interpretationem Origenis, fuisse amicitiae vinculum dissolatum. Ad 4. dico Cælestium in Synodo Carthaginensi non dixisse, se à Rufino Romæ edocum quod non sit tradux peccati, sed à Rufino, qui fuit Romæ: quamquam & Romæ Cælestium fuisse Rufini discipulum anno 397. mihi sit persuasum. Ad 5. missâ responsione Rigbeeri in notis ad Mercatorem Tom. 27. Bibl. PP. pag. 147. scribentis Rufinum fuisse natione Syrum & Aquilejensem titulo Sacerdotii, quomodo S. Felicem patria Italum, Presbyterio Nolanum, & genere Syrum testatur eadem ætate S. Paulinus Natal. 4. de S. Felice: missâ, inquam, ea responsione, dico cum Norifio ac Pagio Rufinum commoratum in Syria per annos viginti septem; ideoque appellatum à Mario Mercatore Syrum, ut Faustus à Posselatore dicitur natione Gallus: revera tamen in Britannia natum, & Rufinum in pago diœcesis Aquilejensis, sive Concordia fuerit, sive ignotum aliud oppitulum. Ad 6. dico Rufinum obiisse anno 411. & judicium Carthaginense habitum an. 412. verno tempore: unde fieri potuit, ut nondum nuntium obitus Rufini pervenerit ad Africanos. Ad ultimum: testatur Mercator Rufinum, ut erat argutus, se quidem ab hæresi invidia solerter munisse: unde Paulinus Diaconus illum tanquam hæreticum non excepit; imo nec in damnatione Origenis facta anno 401. ab Anastasio expresse Rufinus nominatus est. Quare Pontifici gratias egit, quod calumniantibus se non accomodasset auditum, & propriæ existimationi, quam sibi apud plurimos comparaverat, insigni simulatione consuluit. Eapropter fallum est Aquilejensem ab omnibus habitum tanquam hæreticum: neque enim S. Paulinus cum homine anathemate damnato tam ardorem coluisse necessitudinem. Sed & Paulinus Diaconus, ubi Cælestius Rufinum Presbyterum laudavit, respondit duntaxat, *Estne alius?* Quæ verba commonstrant institutum sermonem de Rufino omnibus noto: quem jure Paulinus nec reprehendit ob nominis celebritatem, nec pluris fecit ob Cælestii confuetudinem. Opp.

16. Opp. ultimo cum Veronensibus Theologis. Valerent hæc aliquid, si aliqunde exploratum esset, Rufinum Aquilejensem fuisse Magistrum Cœlestii. At obstat testimonium Mercatoris, qui ait hæresim sub Anastasio *invectam*, non *invaluisse*. Argumentum vero aduersus Rufinum Italum nullum est præter similitudinem nominis. Ac in primis damnari non debet, quod græca Origenis volumina latine reddiderit, nisi convincatur errores ibi contentos propugnasse. Deinde ex Apologia & expositione Symboli satis exploratum est, quantum ab erroribus Origenianis distaret. Insuper S. Hieronymus illum vocavit *Præcursorum Pelagi*, quod non tam Origenis interpretem, quam defensorem existimaret. Postremo non appetat Rufinum fuisse aliquando hæresis convictum aut damnatum.

17. Respondetur compertum quidem esse Magistrum Pelagi esse Rufinum Aquilejensem, non ex nominis similitudine, fatemur enim alios fuisse Rufinos, discipulum nempe Hieronymi, & alium quoque Romanum; sed Aquilejensis ille est, qui *avayapticus* opinionem evulgavit, qui liberum arbitrium exultit, qui interpretando Origeniana, omnia emollire studuit, præter Pelagianismum, & hunc ubi non erat intruit. Ita enim demonstrat Huetius tam evidenti argu-
mento, ut satis appareat æquitas Hieronymi, & mala Rufini fides. De Com-
monitorio Mercatoris dictum satis. Rufinus inimicam fidei questionem in-
vexit sub Anastasio jugulatam. Nam & Origenis translationem exornavit se-
dente Siricio, & tamen scribit Hieronymus ad Virginem Demetriadem si-
dem Romæ Origenianis erroribus labefactatam sub Anastasio. Nec damnatur Rufinus, quia Origenis volumina latinitate donavit, hoc enim fecit & ipse Hieronymus; sed quia more suo quæ Pelagiana erant non castigavit, sed

auxit, iisque imbuuit Cœlestium. Ita non fuit tantum interpres Origenis, sed & defensor. Sese ab omni invidia Apologia & Epistolis præmuniisse, inuit non obscure Mercator. Non damnatum expresse, & forte etiam proscripto per Anastasium Origenem respuisse, ultro ac lubenter concedimus.

18. PROPOSITIO III. Theodorus Mopsuestenus est alter Prodromus Pelagianorum.

I. Probatur ex Mario Mercatore, qui in libro Subnotationum de Hæresi Cœlestiana scribit jam dudum motam apud nonnullos Syrorum, & *principie in Cilicia à Theodoro quondam Episcopo oppidi Mopsuesteni*. II. Quia ut con-
stat ex eodem Mario Mercatore, & Photio in Biblioth. Cod. 177. non solum negavit filium Dei venisse ad tollendum Originale peccatum, sed etiam de hoc argumento aduersus S. P. Augustinum quinque libros conscripsit, negando Adam per transgressionem mortalem factum. III. Quia Domini comminationem factam Adæ, *Morte morieris*, ita exponit, ut post lapsum fraudatus deliciis ærumnissima con-
versatione multatus sit, sed non ob aliam causam morti fuerit obnoxius, nisi quia ex terra fuerat compactus: quod molitus est demonstrare ex cap. 3. Gen. v. 19. iisdem plane argumen-
tis, quibus postmodum usus est Faustus Socinus; quemadmodum potest percipere quisquis contulerit fragmen-
ta Theodori edita à Norisio cap. 9. Hist. Pel. cum cavillis Socinianis à me refutatis lib. xii. cap. 13. Postremo quia in x. Act. Concilii Chalced. Iba Theodori discipulo, hæc plusquam Pelagiana Mopsuesteni sententia fuit objecta: *Non invideo Christo; quod factus est Deus: quoniam & ego, si volo, possum fieri secundum illum*. De Theodori expunctione è sacris Diptychis legendus Norisius cap. 5. dissert. de Synodo v.

C A P U T II.

De Pelagio, ejusque gestis, erroribus, variisque statibus hærefoes, quæ ab eo dicta est Pelagiana.

S U M M A R I U M.

1. De Patria Pelagi.
2. De ejus instituto.
3. De Scriptis & gestis illius.

4. De illius erroribus.
5. De gratia, quam pelagius subin agnoscit.
6. De statibus hærefois Pelagiana.

I.
De Patria
Pelagi.

Q UANTUM ad Pelagi personam at-
tinget, me paucis expediam: in-
quiri enim potest de ipsius Pa-

tria, professione, moribus, scriptis, atque erroribus.

DE PATRIA PELAGII.

Pelagius fuit patria Britannus, sive fuerit Scotus, sive Hybernius, vel Anglus. Etenim S. P. Augustinus Ep. ad Paulinum 106. ait: *Pelagius, quem credimus, ut ab illo distinguatur, qui Pelagius Tarenti dicitur, Britonem fuisse cognominatum.* Prosper in Carmine de ingratis:

*Dogma, quod antiqui satiatum felle Draconis
Pestifero vomuit coluber sermone Britannus.*

Beda libro 1. Hist. Anglorum: *Ab anno incarnationis 394. temporibus Arcadii. & Honorii Imp. Pelagius Brito contra auxilium gratiae venenum suæ perfidia longe lateque dispersit.* Idem docet Hieronymus in Epist. ad Ctesiphonem, & in Apologetico Paulus Orosius. Est aliqua nec levis suspicio fuisse Scotum; quia S. Hieronym. in Præf. ad lib. 3. Comment. Hierem. ait de Pelagio: *Habet progeniem Scotica gentis de Britannorum vicinia: & ad lib. alterum, Scotorum pulibus pragravatum appellat.* Garnerius tamen disserit. 1. cap. 4. rem incertam arbitratur. Norisius vero cap. 3. id etiam improbat, quoniam auctore Beda cap. 12. memoratae Historiae Scotti sunt gentes à parte Britonum remotæ; ac Pelagium Britonem omnes appellant. Fallitur Lambertus Danaus Genevensis, qui ortum asserit in maritima Gallia regione, quam vocant tractum Armoricanum; nam vivente Pelagio nondum Britannia ea Galliarum pars vocabatur; Britanni autem dicti sunt, qui partes australes à Gallia Celtica dissitas incolebant.

DE PELAGII INSTITUTO.

Pelagius fuit professione Monachus. Constat ex Commonitorio Mercatoris præc. cap. prop. 1. ex D. August. lib. de hæretibus cap. 88. & de Gestis Pelagii cap. 35. Obiter notandum est. I. Nullis Ecclesiasticis muneribus Pelagium fuisse condecoratum, quoniam à Zosimo Papa in Epistola ad Episcopos Afros dicitur Laicus; ideoque errant Balæus & Præteolus, qui putant fuisse Episcopum, aut abbatem amplissimi cœnobii Bannochorensis. II. Facile ego subscriplerim Garnero, non fuisse Pelagium Cœnobitam, nec Eremi cultorem, sed ex illo genere Monachorum, qui veste ad pietatem composita domi vivebant, & disciplinis sedulam navabant operam, quales fuerunt Pam-

2.
De ejus in-
stituto.

machius & Paulinus. Quamquam enim Augustinus aliquando Pelagium sanctum, bonum, ac prædicandum virum appellat; Orosius cap. 27. Apologetici asserit enatrum epulis, balneis & conviviis deditum, ut pinguedinem etiam in fronte prætulerit. Quod Hieronymus in primo adversus Pelagianos dialogo satis lepide carpit ita illorum signiferum compellans: *Catonia nobis inflaris superbia, & Milonis bumeris intumescis.* Atque his accedit, S. P. Augustinum memorato cap. 35. de Gestis Pelagii num. 61. scribere, quod Pelagiana heresis fuerit invecta à quibusdam veluti Monachis; ab his scilicet, qui Monachorum instar pallio incedebant, quosque Græci Philosophos appellarunt. III. Decipitur Vossius, qui lib. 1. H. Pelag. cap. 3 ait Pelagii lapsum deploratum à Jo. Chrysostomo in Epistola ad Olympiadem scripta anno 405. ex oppido Armeniæ Arabisso. Hoc enim tempore Pelagius adhuc sanctimonia laude commendabatur: imo cum Cælestius anno 412. in Episcopali Carthaginensi conventu excommunicationem promeruisset, nondum Augustinus scriperat de peccatorum meritis: in cuius operis lib. 3. cap. 1. ait, existimari Pelagium Sanctum, & non parvo profectu Christianum. Si ergo Pelagius adhuc erat anno 412. sanctimonia ac religionis fama percelebris: quomodo Chrysostomus an. 405. poterat in remotissima regione exulans casum hominis deplorare? De alio itaque Monacho Pelagii nomine nuncupato loquitur S. Chrysostomus. Econtra Epistola Idori Pelusiorum 314. qua vocat Pelagium ligulatorem, cupediosum, & obsoniorum condimentis maxime additum, de Pelagio Britone videtur intelligenda; et si neque Vossius, neque Petavius id facile concedere videantur. Vixit enim Idorus post annum 431. ac celebratam Synodum Ephesinam, quam commemorat Ep. 410. lib. 3. Neque aliud Pelagio tribuit, quam illam vivendi rationem superius ab Orosio damnatam in cap. 27. Apologiae. Idorus vero & Orosius eadem floruerunt atate; atque eadem ab his de uno Pelagio narrari haud videtur inverisimile.

DE SCRIPTIS, GESTISQUE PELAGII.

Pelagius ergo fertur venisse Romam circa annum 384. & ex urbe discessisse circa 408. vel insequentem. Cum adhuc Romæ consisteret edidit tres libros de Trinitate quorum meminerunt in Catal. de Scriptoribus Ecclesiasticis

3.
De scriptis,
& gestis H-
lius.

Hono-

Honorius Augustudunensis, & Gennadius. Videtur in his libris circa processione Spiritus Sancti à solo Patre consentire Theodoro Mopsuesteno. Dicuntur editi ante adventum Rufini in urbem, ideoque nondum exacto anno 396. Ibidem scripsit commentarios in Epistolas Pauli distributos in libros 13. Vofsius quartuordecim numerat. In his tollit prorsus Originale peccatum, asseritque Adæ lapsum transire in posteros duntaxat imitatione. Dedit & Epistolas ad Paulinum, & ad Constantium Episcopos: illam anno 405. ut constat ex cap. 35. libri Augustini de Gratia Christi, in eaque videtur Dei gratiam constitutere in sola possiblitate & facultate naturæ: alteram anno in eunte 408. memoratam ab Augustino proximo capite laudati libri; in eaque gratiam aliquam præter liberum arbitrium commemorat: quare hujus Epistolæ præsidio errorem suum excusare nitebatur.

Cum primum Pelagius una cum Cælestio in Siciliam pervenit, aut fortassis paullo ante quam ejiceretur ab Urbe, id est, anno 408. vel in eunte 409. scripsit librum Consolatorium, & Hortatorium alterum ad Viduam. Hanc Garnerius suspicatur esse Julianam matrem Demetriadis, aut Albinam Soerum Piniani. Postquam vero aliquamdiu cum suo Achate Cælestio constitutus Siracusis, anno 411, se contulerunt in Africam, appuleruntque Hipponem Episcopalem Augustini sedem, & inde Carthaginem. In hac urbe Cælestius judicio postulatus, cum liberius negaret dari originale peccatum, Synodali congressu damnatus est, anno 412. Videndum in libro de Peccato Originali S. P. Augustinus. Cælestius anathemate percussus in Asiam transmisit.

Interea Pelagius in Palestinam se recepit, aspexitque sibi plures discipulos, trentusque patrocinio Joannis Jerosolymitani latius errores spargere coepit. Atque circa hæc tempora, anno scilicet 413. Hieronymus adversus Pelagianos stylum movit, incitatus à Ctesiphonte. Scripsit Pelagius eodem anno Epistolam ad Augustinum, & aliam ad Demetriadem, illam calliditatis, hanc erroris plenissimam. Edidit proximo anno librum de Natura, qui opera Timasii & Jacobi ad Episcopos Afros pervenit, & ab his missus ad Innocentium gravissima censura proscriptus est. Sequenti anno 415. hunc librum S. P. Augustinus comprefcit altero, qui inscribitur *De natura & gratia*. Eodem anno 415. Heros S. Martini discipulus, & Lazarus Aquensis Epis-

copus Pelagium hæreses accusarunt. Habita propterea est Synodus xiv. Episcoporum, quorum nomina sunt in primo Augustini contra Julianum libro, Diopoli in Palestinam. Verum Pelagius absentibus Accusatoribus, & nonnulla accusationis capita damnans, ad alia callide ac versute respondens fuit ab omni erroris suspicione absolutus, atque per Epistolam absolutionis sue certiorem redditus Augustinum. Hæc Pelagii Epistola in Appendice Phereponi pag. 268. erroretypographi scripta dicitur anno 412. Sed manifestum est datam hoc anno 415. Hanc Synodum non aliam ob causam appellavit Hieronymus *miserabilem*, in Epist. 79. nunc 147. nisi quia Patribus Pelagius illusit.

Anno 416. Episcopi Africani acceptis per Orosum literis Herotis, & Lazari, auditioque infelici exitu Synodi Diopolitana, duo contra Pelagianos Concilia celebraverunt, unum Carthaginæ, alterum Milevi in Numidia; datisque ad Innocentium Episcopis, Romanus Pontifex in Cælestium, & Julianum sententiam dixit.

Defuncto anno 417. Innocentio, ejus successor Zosimus deceptus principio literis, & Professione fidei, quam Romanus misit Pelagius, acerrime reprehendit Episcopos Africanos, quod credidissent Herot & Lazaro, & Cælestium Pelagiumque damnaverint. At rescriptis Africanorum admonitus, & hæreticorum fraude detecta, ipse Zosimus anno sequenti 418. utrumque proscriptus; nec non operam dedit, ut plenario Carthaginensi Concilio 214. Episcoporum, universus Orbis Pelagianam hæresim condemnaret.

Prætermittendus non est liber *Eulogia bonorum sermonum*, sive *Testimoniorum*, quem Pelagius ad exemplum Cypriani conscripsit. Nam ex hoc libro, ut Garnerius demonstrat, & etiam liquet ex Dialogis D. Hieronymi, maxime scatent dogmata omnia Pelagiana. Quo præcipe anno Pelagius hunc librum edidit, me fugit. Constat conscriptum ante annum 415. nam hoc anno Dialogi Hieronymi prodierunt. Plura ex hoc libro Pelagi perstringuntur etiam ab Augustino de Gestis Palestinis cap. 3. 4. 5. & 6. Scripsit etiam Pelagius libros quatuor de libero arbitrio ante annum 418. quos non semel commemorat S. Pater in libro de Gratia Christi, quem editum constat hoc ipso anno.

DE ERRORIBUS PELAGII. 4.
Solent recenseri ex Augustini ad Paulinum Epistola 106. nunc 186. errata soribus duo.

duodecim, quæ in Synodo Palestina ipse hæreticus anathematizavit, ut eo loco, & in 2. contra Julianum cap. 5. ait S. Pater. Sunt autem alia octo, quæ in libris Augustini deprehenduntur ac refutantur, quorum aliqua in memorata Synodo ausus est, ut potuit, tergiversatione defendere, aliqua postmodum ore pestifero evomuit. Ergo errores Pelagiani ad vicesimum numerum pervenerunt. Sunt autem priores illi duodecim his verbis ab Augustino memorata Epistola recensiti: *Objecum est enim dicere 1. quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset. 2. Et quod peccatum ejus ipsum solum laeserit, non genus buntanum. 3. Et quod infantes nuper nati in illo statu sunt, in quo Adam fuit ante prævaricationem. 4. Et quod neque per mortem vel prævaricationem Adæ omne genus humanum moriatur, neque per resurrectionem Christi omne genus humanum resurgat. 5. Et infantes etiam si non baptizentur habere vitam æternam. 6. Et divites baptizatos nisi omnibus abrenuncient, si quid boni visi fuerint facere, non reputari illis, nec eos posse habere Regnum Dei. 7. Et gratiam Dei atque adjutorium non ad singulos actus dari, sed in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina. 8. Et Dei gratiam secundum merita nostra dari. 9. Et filios Dei non posse vocari, nisi omnino absque peccato fuerint effecti. 10. Et non esse liberum arbitrium, si Dei indiget auxilio, quoniam in propria voluntate habet unusquisque facere aliquid vel non facere. 11. Et viatoriam nostram non ex Dei adjutorio esse, sed ex libero arbitrio. 12. Et quod penitentibus venia non detur secundum gratiam & misericordiam Dei, sed secundum meritum, & laborem, qui per penitentiam digni fuerint misericordia. Hæc Augustinus, qui illico duodecim articulos ponit his è diametro oppositos Catholicæ fide tenendos. Hos in Canones rediget Cresconius, cuius collectio extat in Appen. dice Tom. 1. Bibliotheca Juris Canonicæ.*

Octo reliqui errores Pelagiai sunt 1. *Posse hominem, si velit, carere omni peccato.* Hanc impeccantiam, ut diximus, didicerat à Rufino, Rufinus ex Origene. Quid sibi voluerit Pelagius explicat Augustinus de Grat. Christi cap. 4. & de Gestis Pelagi cap. 13. Tria enim distinguebat Pelagius, posse, velle, & esse; quorum unum statuebat in natura, alterum in arbitrio, postremum in effectu. Itaque contendebat nos habere per liberum arbitrium tantam non peccandi possibi-

litatem, ut sine gratia omnia Dei praecpta possimus implere. 2. Docuit consequenter non opus esse Deum rogare, ne nos inferat in tentationem, nobisque peccata dimittat, cum in nostra sit libertate posse sine gratia vitare & abstergere omnem labem peccati; ita tradunt in Epistola ad Innocentium PP. Milevitanæ. 3. Quod inde consequitur, negabat necessitatem orationum, quas pro infidelibus fundit Ecclesia, ut convertantur ad Deum. Ita S. P. libro de Hæresi cap. 88.4. Volebat Ecclesiam in hac quæ vita esse sine ruga & sine macula; ut S. P. Augustinus scribit de Gestis Pelagi cap. 35.5. Asserebat tam à veteri lege, quam ab Evangelio sanctissimos viros prodidisse, eo fine, ut legem ejusque notitiam extolleret, quasi in hoc sita esset Christi gratia. 6. Ob eandem rationem novum testamentum par veteri predicavit. 7. Ostentans affectionem ac jactantiam perfectionis afferuit peccatum esse jurare etiam in veritate. 8. Postremo etiam labo Nestoriana infectus fuit, affirmans solitarium hominem de virginе natum, & eruditorem potius humani generis, quam Redemptorem, eo quod hominibus nihil aliud præstiterit quam religiosa conversationis exemplum. Vide Cassianum lib. 6. de Incarnat. cap. 14. Hinc Pelagiani in Ephesina Synodo celebrata anno 331. unâ cum Nestorianis fuere damnati.

Si quæras cur Pelagius negaverit Originale peccatum; Respondeo illud negasse primum, ne contendo liberum arbitrium ob Adæ prævaricationem fauacum, cogeretur gratiam Salvatoris admittere. Deinde, ut occurreret præcipue argumentationi Sanctorum Patrum, qui ex causa parvulorum, quorum unus adsumitur, alter relinquitur, antequam aliquid fecerint boni vel mali, demonstrabant gratiam non dari secundum merita nostra. Legite Augustinum in libro de dono Persev. cap. 12. Censuit nihilominus Pelagius parvulos baptizandos, ut hæredes fierent Regni cœlorum, coactus Evangelica sententia Joan. 3. *Nisi quis renatus, &c.* at non baptizatis, utpote infontibus, felicitatem quamdam, & vitam æternam pollicitus est: quod commentum à nobis libro præcedenti fuit explösum:

DE GRATIA, QUAM PELAGIUS
INTERDUM AGNOVIT.

Degratia,
quam Pela-
gius inter-
dum agno-
vit.

Quoniam vero Pelagius aliquando gratiam Dei necessariam confessus est; oportet animadvertiscimus, quidnam gra-

titia

DE STATIBUS HÆRESIS PELAGIANÆ.

tiæ nomine intellexerit tortuosus callidusque tergiversator. Comperimus ergo plura admississe gratiarum genera. Est primum *natura ipsa*, & *insumum voluntatis arbitrium*. Secundum gratia genus est *peccatorum remissio*: de qua Augustinus in 3. contra Julianum cap. 23. ait: *Putatis gratiam Dei sic in sola peccatorum remissione versari, ut non adjuvet ad vitanda peccata, & defideria vincenda carnalia diffundendo charitatem in cordibus nostris*. Tertium gratia genus illud est, quod adest, & opitulatur extrinsecus, *nimirum lex, prædictio Evangelii, & Christi exemplum ad imitationem propositum*. Ita Augustinus in lib. de Gratia Christi cap. 33. & 41. Quartum gratia genus est *mentis illuminatio*, qua Deus cordis oculos aperit, sed nullam efficit in voluntate motionem. Hanc gratiam admississe Pelagium liquet ex eodem libro Augustini septimo capite. Quintum genus est *dignitas regenerationis, & adoptionis*, quæ per baptismum tribuitur. Asserebat namque Pelagius parvulos in baptismo nullius utique peccati consequi remissionem, sed adoptari tamen in filios Dei, regnique cœlestis fieri particeps. Legatur in carmine de Ingratis S. Prosper ab eo versu, *Tam dives vero boc donum baptismati esse, &c.* Ultimum denique gratia genus à Pelagianis admissum est *vita aeterna*; quam Pelagium aliam à regno cœlorum existimasse semel iterumque monuit.

Status denique Pelagianæ hæresis tres à nobis statuuntur. Quorum primus est, in quo Pelagius nullum prorsus interioris gratia adjutoriorum agnovit, affirmans ad bene operandum sufficere librum voluntatis arbitrium, præsupposita cognitione præceptorum, sive per lumen naturæ: sive per exteriorem legem atque doctrinam. Alter status est, in quo corruptus aliquando à fratribus interiorum aliquam gratiam admissit, sed eam voluit dari *ad facilius*, non ad *simpliciter* operandum, ut Augustinus ait in libro de Gratia Christi cap. 40. In tertio sui erroris statu Pelagius etiam internam aliquam gratiam simpliciter necessariam confessus est, nempe internas supernaturales revelationes, se tenentes ex parte intellectus, sed non inspirationem dilectionis & gratiam voluntatis & operis: sive admissit Pelagius gratiam, qua ignorantia pellitur, non qua charitas inspiratur. Quartum statum hæresis Pelagianæ, in quo hæretici ad miserint etiam gratiam operationis & voluntatis, sed tales, quæ consistat cum indifferentia liberi arbitrii, tanquam commentum Jansenianum rejicimus, affirmantes indifferentiam arbitrii non ad Pelagiana decreta spectare, sed ad Catholica Dogmata. Verum de his statibus hæresis Pelagianæ proximo capite quinto.

6.
De statibus
hæresis Pe-
lagianæ.

CAPUT III.
De Cœlestio, & Juliano Pelagianis.

SUMMARIUM.

1. De patria Cœlestii.
2. De ipsis gestis.
3. De ipsis instituto.

4. De patria Juliani.
5. De confanguineis.
6. De ejus gestis.

I.
De Patria
Cœlestii.

CÆLESTIUM, quem Baronius ad annum 410. Norisius cap. 3. nec non Usserius & Jansenius Scotum scripsierunt, Joannes Garnerius mavult Romanum fuisse, aut Campanum. Mutum enim per Albinum Canem latrantem, de quo Hieronymus Pref. lib. 3. in Jeremiah, illi interpretantur Pelagium loquentem ore Cœlestii; Garnerius vero Rufinum hæresim docentem ore Pelagii. Sunt etiam qui mutum illum arbitrantur Joannem Jerosolymitanum, cum Tillemontio. Nos priori sententia subscribimus; nam Joannes Jerosolymitanus palam patrocinabatur Origeni, & Pelagium,

R. P. Berti Theol. Tom. III.

quem Catholicum habebat, etiam coactis Synodis studuit aliquando defendere. Rufinus vero jam anno 401. libros Invectivarum contra Hieronymum compleverat & limaverat. Præfationem autem in 3. librum Comment. Jerem. ante annum 414. scriptam non esse, tradit ipse Garnerius. Mutum ergo latrantem per Canem Albinum, non Joannem Jerosolymitanum, non Rufinum esse arbitratur, sed Pelagium hæresim disseminantem ore Cœlestii. Is ergo erit *Albinus Canis*, id est *Anglus*, aut *Scotus*. *Enimvero* versum Prosperi,

K

Aut

Aut huic Campano gramine corda tument,
 non de Coelestio, ut Garnerius putat; sed de Juliano liquet esse conscriptum. Quod scribit ergo Sebastianus Paulus in Epistola ad Vallisnerium, Baronum ac Norisium deceptos depravato quodam loco Hieronymi, id est Præf. nuper commemorata, ubi *Albinum canem* legimus, non *Alpinum*; est ad evertendam clarissimorum Purpuratorum sententiam nimis futile. Nam hac etiam repudiata lectione, ac priori retenta, non efficitur Coelestium non esse Scotum, sed magis id corroboratur. Albinus enim dicit ac Albione. Sic olim dicta Britannia apud Stephanum, ab Albinis rupibus, quas mare abluit. Scotti vero incolunt Britanniae partem, quæ vergit ad Septentrionem. Itaque *Albinus* Britannus erit, aut Scotus; nec Noris deceptus est depravato Codice, quo etiam emendato illius sententia magis firmatur.

3.
De ipsius
gestis.

3.
De ejus in-
vitato.

Verum quidquid sit de patria Cœlestii, natus creditur circa annum 370. studiisse Pelagio circa 400. induisse pallium anno 402. scripsisse adversus peccati traducem anno 408. comitatum in Siciliam Pelagium an. 409. transmississe Carthaginem, ibique accusatum à Paulino Diacono, & Synodali congressu damnatum anno 412. Fugit deinde Ephesum, ibique traditur Presbyteri honore condecoratus. Epheso per tumultum ejectus exeunte anno 416. petiit Constantinopolim. Proximo anno hinc pulsus Romam concessit, ibique anno 418. damnatur à Zosimo. Pellitur ex urbe decreto Constantii anno 421. quathum opino est apud potentes quasdam féminas latitasse. Ex quibus haud obscure colligitur, hunc hominem in vulgando hæresim audacissimum ac impudentissimum illum esse, ut dixi, quem cani, & Cerbero Hieronymus comparavit. Hinc Pelagiana hæresis Cœlestiana dicta est, & Cœlestius in Hieronymi ad Ctesiphontem Epistola *Ductor exercitus*.

Fuisse Coelestium professione Monachum, atque ex Monasterio tres Epistolas pietatis atque eruditionis plenas scripsisse ad patentes suos, demonstrat Norisius cap. 3. H. Pelag. testimonio Genadii. Garnerius, ut Pelagium, ita Coelestium facit de illo Monachorum genere, qui palliati incedebant habitu ad exemplum composito, sed errores, siue juris. Augustino, qui Autores hæresis Pelagiana appellat *veluti Monachos* cap. 35. de Gestis Pelagii, accedit Timotheus Presbyter Constantinopolitanus, qui ait: *Pelagius & Cœlestius*,

quemadmodum ajunt, nec Episcopi, nec Clerici, nec omnino ex ordine sacro fuerunt, & veluti Monachi vagabantur. Vide Append. Tom. x. Op. Augustini pag. 66. PP. S. Mauri. At Coelestium post damnationem suam factum in Asia presbyterum, liquet ex Epistolis Zosimi ad Africanos. Dicitur Coelestius ab Augustino lib. 2. ad Bonifacium cap. 3. acer-
rimi ingenii homo, sed a Hieronymo in Epistola ad Ctesiphontem *imperitus ser-
mone, & per sollicitorum spineta de-
currens; atque haec de Coelestio.*

Julianum Cardinalis Norisius H. P. cap. 18. Eclani natum suspicatur, cuius De patria Urbis fuisse Episcopum Eruditi omnes Juliani, consentiunt. Idem de Patria opinantur Pagius ad annum 419. & alii. Baronius scribit natum Atellæ: huic post memo-
ratum virum Cl. Sebastianum Paulum, Presbyteri Ballarinii censem subscrivendum. Horum argumentum est, quod S. Pater Augustinus in vi. Operis imper-
fecti num. 18. scribat Julianum genitum in Apulia; Prosper autem in Chronico illum appellat Atellanensem. Fugit vero, inquit, Norisium præter Atella, quæ sita erat prope Aversam, aliam fuisse Atellanam in Apulia. Valeret non-nihil hoc argumentum, si constaret Chronicon Prosperi non esse corruptum. At Chronicon Prosperi in vetustissimis Codicibus habet Eclanensem, non Atellanensem, ut constat ex notis Ducai, & Rosweydi ad carmen 14. Paulini. Ha-
bent Eclanensem etiam Editiones Scaligeri, & Arnoldi Pontaci, omnesque aliae melioris note. Itaque Chronico Pro-
speri confirmatur sententia Norisii; cui inquirendum non erat an esset alia Atella, cum mendum in Chronico Prosperi deprehendisset. Nec est cur Ballarinii obtrudant Codicem Prosperi Colbertinum, quem vidit Pagius ad an. 419. n. 8. & Augustanum editum à Canisio; siquidem Pagius eodem loco asserit Colbertinum Codicem esse depravatum, & in eadem Bibliotheca num. 1286. extare alium, qui habet Aclanensem, non Atellanensem. Editum à Canisio non in uno loco corruptum & interpolatum demon-
strant notæ ei supperadditæ Tom. xi. Antiquitatum Romanarum. Scaliger au-
tem & Pontacus inajorem ea in parte, inquit Vossius lib. 1. H. P. cap. 6. cum excusorum, tum MSS. codd. secuti sunt fidem. Confirmant sententiam Norisii notissimæ conjecturæ, uxor, & nuptiæ Juliani, de quibus infra; tum quod Beda & Gelasius appellant Julianum Celanensem, Petrus Diaconus Edanensem, alii Eracensem: quæ facile errore Amanuen-
sium

sium potuerunt ex priori nomine *Eclanensem* derivare. Addimus ex Atella non Atellanensem venire, sed Atellatum. Neque obstat, quod scribit Augustinus, Julianum genitum in Apulia; nam Eclanum in Apulia Peucetia consti-
tuunt, auctore Vossio, omnes Geogra-
phi. Pertinet tamen Eclanum ex divi-
sione Adriani ad Campaniam: unde a
Prospero, & Gennadio, si hujus melio-
res Codices videantur, Julianus Cam-
panus dicitur, non, ut alicubi legitur,
Capuanus. Hieronymus Vignier Praef.
in 2. p. supplementi censet Julianum na-
tum Celia in Apulia, quod Beda Praef.
in Cantica, & Gelasius in cap. S. Ro-
mana, eum scripserunt *Celanensem*, quasi
Celanensem. Verum addit è vestigio:
*Si tamen Eclanensem aliqui dicunt ve-
lint, funem contentiosum non ducam.*

Affseruit eodem loco Norisius Jam Ju-
liani uxorem fuisse filiam Aemilii viri
Confularis, & Episcopi Beneventani,
idque colligi ex Epithalamio Paulini.
Id quoque falsum videtur Ballariniis; du-
bitantque Benedictini Patres: hisque ar-
gumentis ducuntur. Paulinus Julianum
& Jam vocat Memoris domum, nun-
quam vero jam Aemilii filiam, cum tamen
de Aemilio non pauca differat. Nom-
inat quoque Paulinus Jam nurum Sacer-
dotis, filiam nequaquam: & Julianum,
Jamque Sacerdotis pignora dicit, non
Sacerdotum. Addit mulierem dici factam
per nuptias filiam Domus ac Gentis Apo-
stolicae. Præterea laudant Cl. Ludovi-
cum Muratori, qui Tom. 1. Anecdo-
torum dissert. 8. ex quibusdam Paulini
versibus conjicit Aemilium esse Memo-
ris fratrem, minorem quidem natu, sed
Episcopatu seniorem.

Hæc non tanti ponderis sunt, ut me
à Norisii, Vignerii, Pagii, Garneriique
sensu divellant, quin prædictis quoque
objectis moveor, ut Jam credam Aemili-
li filiam. Cum enim Paulinus hanc
nobilissimam clarissimamque feminam
appellet, non prætermisset illius paren-
tem commemorare, si alius is esset ab
Aemilio. Hæc autem conjectura, si
addantur verba Fulgentii, quæ ex inedito
Ms. profert Vignier, *Nec illi* (id est
Juliano) *sufficiebat paternæ nobilitati*
Aemiliorum fasces admovisse, quos bæresi
*degenere turpiter macularit, jam argu-
mentum fecit plane certum.* Non ap-
pellat quidem expressis vocabulis Pau-
linus Jam domum Aemilii, sed hujus
filiam fuisse nihilocieus demonstrat;
nam mulierem illam non solum vocat
Sacerdotis nurum, sed etiam *Sacerdotis*
pignus, non minus ac Julianum.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

*Sancta Sacerdotis venerando pignora
pacto
Junguntur.*

Et infra:

*Nunc igitur prisca quoniam sub ima-
gne sanctum
Fædus Aroneis pignoribus geritur.*

Quod enim, inquiunt, *Sacerdotis*, non
Sacerdotum scripsisse Paulinum, nihil
prolatus in contrarium evincit. Enim
vero ut *Sacerdotis* est minoris numeri
nomen, ita *pignora* dicuntur plurali.
Igitur & Julianus, & la *pignora* sunt,
id est, filii geniti a Sacerdote; & non qui-
dem ab uno eodemque, cum non siant
conjuges eodem parente prognati. Cum
ergo la sit Sanctum pignus Sacerdotis,
pignusque Aroneum, clarissimisque orta
natalibus, cujusnam, nisi Aemilii, filiam
existimabimus? Ait etiam Paulinus, de
Memorio atque Aemilio:

*Infusa Pontifices divino jungit honore,
Humano pietas jungit amore pares.*

Itaque in utrisque erant iidem tituli amo-
ris, & consuetudinis, etiam humanæ.
Quod Norisius ut explicaret magis, ap-
posite commutavit, *jungit amore patres.*
De qua mutatione, cum se illius profi-
teatur Autorem, eaque ambiguum sen-
sum complanaverit, non redargendum
est, sed laudandus; nam & Paulinus
paullo post, vocat Aemilium patrem
ob Sacerdotii honorem Memorii, & ob
necessitudinem, ac mulieris originem pa-
trem nuptorum,

Communem sibi, pignoribusque patrem.

Ia per nuptias facta dicitur filia gentis
Apostolicae, quoniam & Episcopi nurus
facta est, & uxor Lectoris: quamquam
num per nuptias, num vero nativitatis
origine ad Apostolicam domum pertineat
Ia, Paulini catmina non declarant. Lu-
dovici Muratori conjecturæ, præter viri
hujus præclarissimi auctoritatem, quæ
mihi aliorum multorum comparatione est
maxima, magni roboris non videntur.
Aemilium Beneventanum Antistitem, ac
patrem Iæ missum fuisse in causa Chry-
sostomi Apostolicæ Sedis Vicarium scite
observavit Norisius. Ergo dum Pauli-
nus ait,

*Surge Memor, venerare Patrem, com-
plicere fratrem;
Posterior natus senior quia sede Sacer-
dos,
Gestat Apostolicam pectore canitatem
innuit duntaxat utrumque fuisse Episco-
pum, & Aemilium quidem juniorum
ætate, fratremque charactere, dignorem
tamen*

tamen Memore Ecclesiasticorum munerum auctoritate. Id vero ex ipsomet Epithalamio possumus conjicere. Narrat enim Paulinus de Aemilio tam singularia ac præclara, ut dubitari non possit fuisse illus nomen honestissimum, ac celeberrimum. Legatur ab eo versu:

Sed quis odor nares allabitur æthere manans.

At Aemilium alium à Beneventano Antistite virum superi luminis, divitem numero suo munere Christi, non exhibent monumenta historiæ, nec Ecclesiasticæ tabulae illius temporis. Nec vulgare est dignitatis Aemilii testimonium, quod ei Memorius tradiderit sponos sanctificandos ac benedicendos, idque postulasse, ut Paulinus ait, *rectum ordinem*. Quamobrem adhuc in sententia Norisii persistere directum & æquum est.

6.
De ejus ge-
nis.

Ut ad Julianum revertatur oratio, sicut is olim Augustino charissimus cum ob Patris memoriam, tum ob egregiam, quam præferebat indolem, maxime vero propter eloquentiam sermonis, ac perpolitam dicendi rationem. Soluto matrimonii vinculo, (aut communi cum uxore consensu, aut hujus morte id contingit,) ætate florentem Innocentius Papa ad Episcopatum Eclanensem promovit. Irruente fame omnia sua bona in pauperes erogasse, auctor est in Catalogo virorum illustrium Gennadius. Ita factum est, ut virtutis specie, & delectu orationis, plurimum, etiam nobilium, ac religiosorum hominum animum in suam hæresim illiceret. Negavit cum Pelagio originale peccatum, mortem tamen ex Adamo in posteros derivare affirmavit, ut colligitur est postremo Augustini libro ad Bonifacium cap. 4. Imo deterior factus in postremis scriptis afferuit, etiam non peccante Adam homines morituros, quamquam leniter ac tranquille, ut idem Augustinus scriptit in vi. Op. Imperf. num. 27. Quod olim Theodorum Mopsuestenum, postea Socinianos asseruisse, observatum est supra. Circa Christi gratiam videtur aliquo tempore mento hæresim Pelagianam moderatus, nempe, ut aliquam gratiam necessariam fateretur ad boni operis incrementum, nullamque ad initium, sive præcedentem imperfecti boni cupiditatem. Hoc enim in 2. contra duas Epist. Pelagian. cap. 2. aperte Augustinus redarguit. Episcopatu expulsus ad Nestorianos se contulit, apud quos quietam illum invenerit stationem scripsit ad hæresiar-

cham Nestorium S. Pontifex Cœlestinus. Amissi Episcopatus cupidine tam vehementer exarsit, ut multimoda arte fallendi correctionis speciem præferebant non semel molitus sit iterum in Ecclesiæ communionem irreperere. Verum obstat ejus conatibus S. Leo tunc Diaconus, postea Romanæ & Universali Ecclesiæ Pontifex Maximus. Scripsit Julianus aduersus primum Augustini librum de Nuptiis libros quatuor, quos S. Pater rogatus à Valerio Comite altero libro de Nuptiis cum nonnulla inde decerpta accepisset, studuit refutare. Postea perlectis etiam libris ipsius Juliani, hos egregio opere confutavit in libros sex distributo. Cum ergo Augustinus primum librum de Nuptiis scripserit vertente anno 419. secundum vero 420. & Responsiones ad Julianum 421. quatuor Juliani libros editos novimus circa finem prædicti anni 419. & circa initia sequentis. Deinde octo alios libros Julianus aduersus Augustinum elucubravit: quibus & Augustinus opposuit Opus Imperfectum, cuius sex libri extant, duo desiderantur. Hos vero genuinum esse Augustini opus contentiunt Critici omnes posteri, & evincent argumenta producunt à Norisio cap. 1. Appendix ad v. Synodum, ut mirum sit id quoque in dubium vertisse in Epistola ad Vallisnerium memoratum Sebastianum Paulum. Sed animadversionibus Norisii, Lupi, Suarensi, PP. Sancti Mauri, aliorumque complurium, jam in aliis hæc dubitatio satis castigata fuit, atque excussa. Juliani libros octo scriptos arbitramur ab anno 421. postquam secundus liber de Nuptiis illi delatus est, cum sex priores libros Augustini non legerat. Serius ad Augustinum pervenerunt, eisque refellendis anno mortis sue 430. impedit extremam operam. Scripsit Julianus & ad Zosimum Papam Epistolas an. 418. item aliam ad Thessalonicensem Episcopum: vulgatisque insuper voluminibus de Bono Constantiæ, & de Amore, sive Commentariis in Cantica Salomonis, quos caute legendos monet Beda, egit vitam pro fugam ac dejectam.

De reliquis Pelagianis, ut Anniano, Fastidio, et si qui sunt obscurioris nominis alii, legitio Garnerium dissert. 1. in Commonit. Mercatoris, & Norisium H. P. cap. 19. Etenim nos de hæresi primis Auctoribus ac Doctoribus instituimus, quod perfectum est, agere.

CA-

C A P U T IV.

Hæresim Pelagianam Romanorum Pontificum, & Councillorum auctoritate, nec non Patrum, maxime Augustini lucubrationibus fuisse proscriptam, & profligatam.

S U M M A R I U M.

1. Hæresis Pelagiana damnatur à conciliis.
2. Rejicitur per constitutiones Imperatorum.

3. Contra eam scripsit S. Hieronymus.
4. Ut & S. Augustinus.

^{1.} Hæresis Pelagiana damnatur à conciliis.
^{2.} S ulla unquam hæresis fuit, quæ omnium ferme indignationem subiecit, crebrisque anathematisnis & vellicationibus fuerit exagitata; ea profecto est Pelagiana. Viginti quatuor enumerantur Concilia, quorum definitionibus damnata est. Fuit 1. Carthaginense celebratum anno 412. Honorio IX. & Theodosio V. Coss. de quo Augustinus lib. de Gestis Pelagii cap. 11. & de Peccato Originali cap. 2. & 3. Alterum Hierosolymitanum habitum anno 415. Coss. Honorio X. & Theodosio VI. in quo Orosius disputavit cum Pelagio, ut idem scribit cap. Apologetici 3. Eodem anno coacta est Synodus Diopolitana ab Eulogio Cæsariensi, & Pelagius absolutionem suffratus est, ut diximus 2. cap. Proximo anno 416. Coss. Theodosio VII. & Palladio celebrata est altera Synodus Carthaginensis, necnon Milevitana à Silvano Primate Numidie: & rursus habitus conventus Carthaginensis quinque Episcoporum. Meminit horum Conciliorum S. P. Augustinus Epist. 175. Innocentius in literis ad Afros Episcopos, & PP. Milovitani Epist. inter Aug. 176. Anno 417. Coss. Honorio XI. & Constantio II. in Synodo Romana Pelagius à S. Innocentio I. damnatus est, Iisdem Coss. congregata est Constantiopolitana ab Attico adversus Cœlestium. Eodem anno Zosimus successor Innocentii omnem Pelagianorum fraudem detexit, & vertente an. 418. Coss. Honorio XII. & Theod. VIII. AA. acceptis literis Africanorum, qui rursus ut eliminarent serpentem hæresim confluixerant Carthaginem, ibique aliam coegerant Synodus Innocentii damnationem firmavit. Inter hæc tempora etiam à Theodoto coacta est Synodus Antiochena. Prædicto Consulatu nondum exacto Africani acceptis Zosimi Epistolis celebrarunt Synodus collectam ex universis Africae provinciis. Episcoporum cxxiv. de qua cap. x. adversus Collatorem S. Prosper. Commemorat Garnerius eodem anno 418. alteram Sy-

nodum, quæ dicitur secunda Africana, alteram item Carthaginensem coactam ab aurelio ex tota Africa, alteram quoque Romanam sub Zosimo. Decima sexta est Synodus alia Carthaginensis celebrata ab Aurelio, Coss. Monaxio, & Plinta 3. Kalendas Julias, id est an. 419. Contra Julianum anno 422. Coss. Mariniano, & Asclepiodoto habita est Synodus Anaxabi Auctore Maximiano. Anno 424. Coss. Victore & Castino aut sequenti 425. Coss. Theod. XI. & Valentiniiano Cæs. celebrata est ab Attico Constantinopolitana in causa Episcoporum, qui ex Occidente fuerant expulsi. Damnata est iterum Romæ Pelagiana hæresis à Cœlestino Pontifice eodem anno 425. quo pariter habita est Synodus universalis Africana. Coegit etiam in Galliis adversus Pelagianos Concilium Arelatense S. Honoratus Episcopus anno 427. Hierio, & Ardaburio Coss., nec non celebrata est Anglicana contra Agricolam Pelagianum anno 429 Coss. Florentio, & Dionysio. Proscriptis quoque Pelagianos in Synodo Romana celebrata anno 430. Coss. Theodosio XIII. & Valentiniano III. Sanctus Pontifex Cœlestinus. Postremo damnavit Pelagium, & Cœlestium Oecumenica Synodus Ephesina Coss. Basso, & Antiocho, id est, in sequenti anno 431. De Arausicana, cœterisque adversus Semipelagianos alio in loco.

Extant adversus Pelagianos etiam Constitutiones Imperatorum. Honori & Theodosius Pelagium, & Cœlestium damnarunt, ac statuerunt, ut execrandi dogmatis Capita pellerentur ab Urbe Roma decreto ad Palladium P. V. dato Ravennæ Coss. Hon. XII. & Theodos. VIII. id est anno 418. Sequenti anno Coss. Monaxio & Plinta idem decretum innovatum est, ut constat ex Rescripto eorumdem Imperatorum ad Aurelium Carthaginem datum in eadem Urbe Ravennæ v. idus Julias. Exturbavit Pelagianos Romæ adhuc lati-

^{2.}
Rejicitur per
Constitu-
tiones Imper-
atorum.

tantes Constantius Cæsar Coss. Agricola & Euslatio, anno scilicet 421, misso ad Volusianum P. V. edito. Idem præsttit promulgata in hæreticos lego Valentianus Imperator datis Epistolis Aquilejæ vii. idus Julias Coss. Theod. XI. & Valent. Cæs. hoc est an. 425. ad Amacium Præf. Galliarum. His accessit Theodosius Junior datis literis ad P. Orientis Asclepiodotum anno 424. Coss. Castino & Victore, & ad Florentium an. 429. Coss. Florentio & Dionysio. Post horum Imperatorum edita alii Episcopatu dejecti sunt, ut Julianus; alii ab erroris fœmita revocati, ut Turbantius, cui Julianus priores quatuor contra Augustinum libros nuncupaverat. Vide Augustinum lib. 1. Operis Imperf. num. 1.

3.
Contra can-
scripsit S.
Hierony-
mus.

Inter eos, qui adversus Pelagianam hæresim pro Catholica fide pugnarunt, primus in aciem prodit Hieronymus, quem jure meritoque in Carmine de Ingratis appellat Prosper,

*Hebreo simul, & Grajo, Latioque
venustum
Eloquo, morum exemplum, mundique
magistrum.*

Is adversus Pelagianos scripsit Epistolam ad Marcellinum 82. an. 411. alteram ad Ctesiphontem 67. quam Norisius scriptam putat anno 412. Garnerius 413. Pagius paullo ante annum 415. Hoc anno 415. edidit tres Dialogos alfabre elaboratos collata inter Atticum, & Critobulum altercatione, utliquet ex Apologia Orosii scripta hoc eodem anno, in qua Dialogorum Hieronymi meminit: quare scripti non sunt anno 416. post Synodum Diopolitanam, ut visum Baronio, & Vossio in H. P. lib. 1. cap. 12. Critobuli nomen conflatum est ex κενεν, & βελη, quod jam in Cœlestio Pelagius in Synodo Carthaginensi fuerit dannatus. Attici nomine honor datus est Attico, qui magnis animis Constantiopolis exagitabat Pelagianos, sive eo vocabulo significatum est voluisse Hieronymum imitari Atticum dicendi genus. Vellicavit S. Pater hæresim Pelagianam etiam in Præfationibus ad libros quatuor in Hieremiam: quarum primam edidit anno 413. secundam & tertiam an. 414. ultimam paullo post. Sunt ejusdem argumenti Epistolæ Hieronymi ad Alipium & Augustinum confcriptæ anno 419. quo obit Eustochium, ut observarunt viri doctissimi Garnerius, & Norisius. Anno insequenti 420. Theodosio IX. & Constantio III. Coss. pridie Kal. Octobris Magnum Hieronymum decessisse constat ex Chronicis Prospere, & per-

venisse usque ad decrepitam ætatem te-
statur Augustinus in 1. contra Julianum
cap. 7.

Cum vero S. P. Augustini scriptis hæ-
resim Cœlestianam esse jugulatam gra-
tuletur in præfatis Epistolis præclarissi-
mus antri Bethlehemici hospes; quid
in causa Pelagiana egerit magnus ille no-
ster Institutio, ac Doctor, ei modo
breviter aperiendum. Igitur S. P. Pe-
lagianos errores antequam vulgarentur,
præfocaverat in libris de libero arbitrio,
de duabus animabus, & in Quæst. ad
Simplicianum, necnon in Sermonibus
quibusdam, quos cum gratiæ Dei com-
mendatione habuerat ad populum. Sunt
hi in postrema PP. S. Mauri editione
170. 174. 175. & 176. Irrumpente ve-
ro pestifero dogmate, edidit an. 412,
libros tres de Peccatorum meritis & re-
missione, in quibus maxime disputatur
de parvulorum baptismate ad defendendum
originarium peccatum, ac Pelagius non
sine laude commendatur, quoniam ejus
vita adhuc prædicabatur a multis. Fuer-
unt autem conscripti ad Fl. Marcelli-
num V. C. qui proximo anno Donati-
starum fraude fuit obtruncatus. Eadem
Marcellino sub finem anni 412. inscripsit
Augustinus librum de spiritu, & litera,
in quo ostendit posse hominem divino auxilio
fretum exercere multas magnasque
virtutes, sed ad justitiam habendam præ-
ter legem necessariam esse gratiam, quæ
imbecillem erigit voluntatem, oppu-
gnatam impeccantiam Pelagianorum. Da-
ta est eodem anno Epistola ad Honora-
tum 120. nunc 140. quam in 2. Retract.
cap. 36. S. Doctor librum appellat, &
in qua novi hæretici exagitantur. Con-
sequente anno 413. perfirxit Ingratos
Sermone, quem habuit in Natali S. Joa-
nis Præcursoris in celebri conventu Car-
thaginensi, de Verbis Apostoli xiv.
Scriptis anno 414. Epistolam 89. ad Hi-
larium contra Pelagianos in Sicilia com-
inorantes, nunc ordine 157. Editum hoc
anno 414. arbitratur Garnerius librum
de perfectione justitiae adverus defini-
tiones Cœlestii: sed rejiciunt alii ad fi-
nem proximi anni 415. Hujus Operis
non meminit Augustinus in libris Retra-
ctionum, quoniam cum scriptum sit
ad Eutropium & Paulam, pertinere vi-
detur ad seriem Epistolarum. Eodem
anno 415. conscripsit Epistolas duas 28.
& 29. nunc 166. & 167. ad Hierony-
mum: item librum de natura & Gra-
tia contra illum, quem elapsi anno scri-
pferat Pelagius de natura, preditum a
Jacobo & Timasio statim operâ Augu-
stini ad bonam frugem revocatis. In hoc
Opere

4.
Uit & s.
Augustinus.

Opere S. P. demonstrat naturæ vitia pertinere non ad institutionem, sed ad vindictam, detegitque Pelagii cavillationes, parcens adhuc, quod singularis charitatis exemplum est, ejus nomini. Scriptit S. Doctor in sequente anno 416. Epistolas ad Joannem Jerosolymitanum, ad Mercatorem, ad Hilarium Narbonensem, & ad Innocentium. Ex sunt in veteri editione num. 252. 94. 92. in postrema 179. 193. 178. & 176. iisque narratur damnatio Pelagi facta in Synodis Carthaginensi & Milevitana. Ineunte anno 417. edidit librum de Gestis Pelagii, in quo agit de Synodo Palestina, de calliditate ipsius Pelagi, & de Chartula definitionis suæ, quam ad eundem Augustinum misserat. Scriptit & ad Julianam matrem Demetriadis, & ad Dardanum epistolas 143. & 57. nunc vero 188. & 287. Anno 418. editus est liber de Gratia Christi, & alter de Peccato originali pertractantes de adjutorio possibilis & operationis, de peccato Adæ, de nuptiis, de libidine, & de effectibus baptismi. Garnerius scriptus putat hoc anno Epistolas ad Paulinum, ad Sextum, & ad Optatum 106. 107. & 157. nunc autem 186. 194. & 190. sed ad Paulinum data videtur superiori anno 417. Executte hoc anno 418. ut videatur Garnerio & Norisio, vel circa initium sequentis scriptus est ab Augustino liber 1. de Nuptiis & Concupiscentia ad perlustrem virum Valerium Comitem, in quo de bono nuptiarum, de concupiscentia ac pudore pertractat enucleate. Edidit sub finem anni 419. libros de Anima & ejus origine, quibus Manichæi simul & Pelagiani in iis, quæ ad ignorantiam, & difficultatem, quibus anima conjuncta corpori subjicitur, refelluntur & confutantur. Cum vero pervenissent ad Augustinum objecta quedam Juliani excerpta à quatuor libris hujus haeretici editis contra memoratum de Nuptiis; anno 420. addidit alterum, quo depellit cavillationes Juliani, confirmatque superius dicta de peccato originali, de pœnis ejusdem, & de gratia regenerationis per baptismum collata. Interea scriptit Epistolam 107. modo 217. ad Vitalem, & quatuor ad Bonifacium libros contra duas Epistolas Pelagianorum. Exornavit anno 421. librum Enchiridij ad Laurentium, responditque Questionibus sibi propositis à Dulcito. Quo anno elucubraverit libros de Gratia & libero arbitrio, nec non de Correptione & gratia ad Monachos Adrumetinos Historici non conveniunt; perfectos anno 424. tradunt No-

risius, Garnerius, & Vossius; editos 426. aut 427. Scriptores alii. Retractationum libros argumentis profligantibus hanc haeresim passim retteros elaboravit anno 426. & 427. operibus alius distractus. Contra Julianum non uno anno stylum exercuit: secundum librum de Nuptiis scriptum esse an. 480. dictum est supra: postquam in ejus manum pervenerunt quatuor libri Juliani, sex notissimos doctissimosque S. Pater conscripsit circa finem anni 421. & initia sequentis. Addidit morti proximus Opus Imperfectum: de quo cap. praecedenti. Exaravit paullo ante mortem anno 429. etiam libros de Prædestinazione Sanctorum, & de Doño Perseverantie, quibus Pelagianorum Reliquæ prostratae sunt. Decessit autem beatissimus Pater v. Kal. Septembris anno 430. Coss. Theodosio XIII. & Valentiniiano III. AA.

His, quæ de Augustino breviter dicta sunt addo Appendix loco, Garnerium dissert. vii. §. 2. in ea versari tententia, quod S. Patri pronomen Aurelii addidit popularis opinio, & hoc exorta sit ex cap. i. Apologia Orosii, ubi librae incogitantiæ ex Aurelii Carthaginensis & Augustini nominibus unum videatur esse conflatum. Comparat enim Orosius defunctis Ecclesiæ luminibus Cypriano, Hilario, & Ambrosio tres viventes Aurelium, Augustinum, & Hieronymum, scribens: *Patres enim, & qui jam quieverint Martyres, & Confessores, Cyprianus, Hilarius, & Ambrosius, & quibus etiam nunc permanere in carne necessarium est, Aurelius Augustinus, & Hieronymus, &c.* At decipitur vir doctissimus; non enim his Orosii verbis tres Patres tribus æquiparantur: & Augustino Aurelii etiam non men accessisse, præter Orosium, testatur Claudio Mairius lib. i. de statu Anim. cap. 9. ubi ait: *Aurelius Augustinus acumen ingenii, & rerum multitudine velut quidam Chrysippus, argumentandi virtute aut Zenon sensuum subtilitate, aut Varro noster volumen magnitudine, &c.*

Demum adversus Pelagianos, ut eos interim mittam, qui Semipelagianis obfiterunt, scripti inter annum 418. & 420. incertus Auctor Hypognosticon, id est subnotationum, libros sex, in quibus in unum studuit contrahere Augustinianas contra Pelagium elucubrationes. Hos libros tribuunt quidam Sexto Romano, quidam autem Mercatori: sed ab his ityo & eruditione videntur plurimum discrepare.

CAP.

C A P U T V.

Disputatur de statibus Pelagianæ hæresis enumeratis secundo capite, & ostenditur Christi gratiam non solum mentem collustrare, verum etiam adjuvare voluntatem per inspirationem sanctæ dilectionis.

S U M M A R I U M.

- 1. Ponitur 1. Propositio de primo statu hæresis Pelagi.
- 2. Objectioni satisfit.
- 3. Explicatur S. Augustinus.
- 4. Ponitur Propositio 2da. de 2do statu hujus hæresis.
- 5. Ponitur Propositio 3ia & probatur autoritate extrinseca.
- 6. Præcipue S. Augustini.
- 7. Responso Adversariorum refutatur.
- 8. Alia obiectio solvitur.
- 9. Probatur 2da pars conclusionis 3ia.
- 10. Probatur 3ia pars illius.
- 11. Magis adhuc declaratur.
- 12. Solvuntur obiectiones.
- 13. Indifferentia liberi arbitrii an sit error Pelagi.

I.
Ponitur 1.
Propositio
de primo
statu hæresis
Pelagi.

STATUS varii hæresis Pelagianæ superius explanati sunt: de his agendum nunc singillatim.

PROPOSITIO I. Pelagius in primo sui erroris statu admisit necessitatem legis, sive naturalis singulorum hominum inscriptæ cordi, sive per revelationem traditæ, quam Deus iis proponere teneretur, qui legi naturæ per liberi arbitrii facultatem obtemperarent.

Demonstratur 1. auctoritate Concilii Carthaginensis in Epistola ad Innocent, in qua his verbis Pelagi & Celestii proditur error: *Isti autem afferunt, sicut à fratribus, qui eorum libros legerunt cognovimus, in eo Dei gratiam depontandam, quod talem hominis instituit, creavitque naturam, quæ per propriam voluntatem legem Dei posset implere, sive naturaliter in corde conscriptam, sive in literis datam.* II. Synodus Palestina, quæ primum Pelagi hæresim damnavit, hanc, ut vidimus, illius assertionem præscripsit: *Gratia Dei non ad singulos auctus datur, sed in libero arbitrio est, & in lege, atque doctrina.* III. S. Pater Augustinus De Grat. Christi cap. 3. damnatam à principio sententiam, & traditam à Pelagio in libris de libero arbitrio afferit, *Gratiam Dei & adjutorium, quo adjuvamur ad non peccandum, aut in natura & libero arbitrio, aut in lege, atque doctrina constitui.* IV. Idem Pelagius in Epistola ad Demetriadem totus est in demonstrando, quod possit homo per legem ac doctrinam instrutus divinis obtemperare mandatis. V. Inverisimile omnino est, Pelagium in priori statu legem aliquam ac doctrinam non agnovisse; quandoquidem, ut ibidem Augustinus docet, basis Pelagianæ hæresis erat, tria distinguere, qui-

bus divina mandata adimplentur, possibiliter voluntatem, & actionem, quorum primum dari fatebatur à Conditore naturæ: supponit ergo ea possibilis legem aliquam divina præcepta proponentem. Quod S. Pater in lib. de Prædest. Sanctorum cap. 19. affirmat expressius, docens Pelagianos putare, *acceptis præceptis jam per nos ipsos fieri liberæ voluntatis arbitrio sanctos, & immaculatos, &c.*

Neque vero dicas in his consistere secundum statum Pelagiani erroris, non primum. 2. Objectionis pars fit. Enimvero primæva Pelagi hæresis ea est, quæ in Epistola ad Demetriadem propinata fuit; quæ in libris Pelagi de libero arbitrio, aliisque latitat; quæ in prima Synodo celebrata contra eundem Pelagium fuit anathematis subjecta; & quæ decantatam illam naturæ possibiliter spectat, cui totam erroris molem callidus Architectus admovit. At in his omnibus legem ac doctrinam sive inditam naturaliter, sive exterius revelatam manifeste comprehendit.

Facit adversus prædicta, quod S. P. Augustinus in lib. de Hæres. ad Quodvultdeum cap. 88. ait Pelagium in tantum Gratia Dei inimicum fuisse; ut crederet sine hac posse hominem divina præcepta adimplere. Deinde ait, *increpatum à fratribus quod nihil adiutorio gratia tribueret, correctioni bonorum hactenus cessisse, dicendo gratiam dari hominibus, ut quæ per liberum facere jubentur arbitrium, facilius possent implere per gratiam, illam vero gratiam, sine qua nihil omnino possumus, non esse nisi in libero arbitrio, quod Deus adjuvaret per suam legem atque doctrinam.* Itaque in eo statu Pelagi

Pelagius necessariam legem confessus est, in quo increpatus à fratribus agnovit gratiam *ad facilius*, non ad simpliciter operandum collatam. Qui status non est profecto hujus hæresis primus. Idem S. Pater de Gestis Pelagii cap. 23. ait, oblatum sibi post Synodum Palestinam Pelagii libellum, in quo liberum arbitrium gratiam appellabat *non aperte ei conjungens legis adjutorium*. Ante Synodum ergo Palestinam, & in primo hæresis statu admisit Pelagius solam facultatem arbitrii, quacumque lege præcisa.

His respondetur, S. Patrem prioribus verbis, quibus docet Pelagium principio adeo gratiæ inimicum fuisse, ut crederet sine hac posse hominem omnia divina præcepta adimplere, etiam legem doctrinamque significare; non enim præcepta possunt, nisi per legem propontantur, servari. Verborum ergo, quæ subsequuntur, sensus est, correptum à fratribus admisso aliquando etiam veram aliquam gratiam ad facilius operandum: sed absolute necessariam illam putasse tantummodo, quam etiam tradiderat à principio, id est, liberum arbitrium cum legis ac doctrinæ adjutorio. Quare ex libro ad Quodvultdeum quæ supra diximus confirmantur. De Gestis autem Pelagii scribit S. Pater, hæreticum non admisso adjutorium legis aperte in illo libello, non quod non admiserit re ipsa. Subdolus enim tergiversator non semper expressit quod semper admisit, ut interrogatus an aliud gratiæ adjutorium confiteretur præter facultatem arbitrii, annueret illico; ac responderet se utique gratiam profiteri aliam, auxilium scilicet doctrinæ ac legis proponentis quid agere debeamus. Articulus quidem septimus damnatus in Synodo Palestina legem atque doctrinam expresse memorat: & Pelagius in Epistola ad Constantium data jam ab anno 408. præter liberi arbitrii naturam, aliud gratiæ profitetur auxilium, ut constat ex Augustini libro de Gratia Christi cap. 36.

PROPOSITIO II. Pelagius in secundo
erroris statu admisit præter legem atque
doctrinam, gratiam, quæ dilectionem
inspirat, sed ad facilius, non ad simpli-
citer operandum, eamque præcedenti-
bus meritis comparatam.

Id probatur i. ex libro de Hæresibus ad Quodvultd. capite supracitato. II. Ex libro de Grat. Christi cap. 26. *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

confiteatur, qui vult veraciter confiteri: ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet veramque justitiam, fieri posse non dubitet. Non quomodo iste, qui cum dicit propterea dari gratiam, ut quod à Deo præcipitur facilius impleatur, quid de illa sentiat satis ostendit, scilicet, quod etiam sine illa, et si minus facile, fieri tamen, quod divinus præcipitur, potest.

Quod hæc gratia ad facilius etiam voluntatem excitaverit inspiratione charitatis, probatur primo; nam capite nuper laudato Augustinus diserte loquitur de Gratia, qua charitas Dei diffunditur per Spiritum Sanctum, in cordibus nostris. Deinde quia sequenti cap. 29. ait S. Pater, sanum fore & catholicum sensum Pelagii, si tolleret *facilius*, & absolute fateretur gratia necessitatem ad boni Operis adimplitionem. Præterea Pelagius in illo errore, quod gratia detur tantum ad facilius, semper obstinate perseveravit: gratiam vero interoris illustrationis, ut mox dicam, tandem confessus est. Illà igitur gratiâ ad facilius operandum prater mentis illustrationem, etiam charitatem aliquam inspirari, Pelagius non denegabat. Denique quod Pelagiani existimaverint hanc gratiam meritis naturæ rependi, constat ex cap. 31. ejusdem libri de Gratia Christi, ubi de hæresiarcha legitur: *Nempe manifestum est eum dicere gratiam secundum merita dari, quamlibet eam, vel qualelibet significet, quam tamen aperie non exprimit.* Nam cum eos remunerandos dicit, qui bene utuntur libero arbitrio, & ideo mereri Domini gratiam, debitum eis reddi fatur, &c.

PROPOSITIO III. Pelagiū tandem ad-
misit gratiam internę illuminationis,
etiam ut *simpliciter* necessariam, nun-
quam vero gratiam excitantem volunta-
tem per subministratiōnēm Spiritus San-
cti, sive per inspirationēm charitatis. 50

Est prima propositionis pars contra Leonardum Lessium lib. de Efficacia Grat. cap. 17. P. Lugo disp. 1. sect. 2. aliasque perpaucos. Defenditur autem à Gregorio de Valentia in 1. 2^a q. 3. punto 3. à Suaresio lib. 3. Opusc. cap. 2. & lib. 2. de causa Prædest. cap. 16. ab Edmundo Simonnet principio dissert. de Gratia, à Dionysio Petavio cap. 9. de Hærefi Pelag. ab Honorato Tourney lib. 1. de Gratia cap. 3. pag. 70. à Thomistis & Augustinianis communiter. Ex his tamen aliqui tenent, nunquam.

Pelagianos admisso interiores collustrationes ut *simpliciter* necessarias, sed ad facilius tantummodo. Verum tradunt oppositum Schola Lovaniensis & Duacensis, nec non Thomistae doctissimi cum suo Joanne Gonzalez controversia 4. de Auxiliis art. 6. Atque idem de Semipelagianis ingenue fatetur Petavius laudato capite, num. 12. Haec vero est propositionis pars altera. Tertiam, quod Pelagius nunquam admisserit gratiam voluntatis & actionis, probant omnes Catholici in Augustino, atque in his controversiis parumper exercitati.

6. Itaque prima pars demonstratur auctoritate Augustini scribentis cap. 7 de Gratia Christi: *Et tanquam explicaturus* (Pelagius) *quam dicat gratiam, secutus adjunxit dicens, quam nos non ut tu putas, in lege tantummodo, sed & in Dei esse adjutorio confitemur. Quis non hic desideret, ut offendat, quam velet intelligi gratiam? Propter hoc enim maxime de illo expectare debemus, ut dicat hoc quod dicit, non in lege tantummodo sed gratiam confiteri. Sed nobis hac expectatione suspensis, quid addiderit intuemini. Adjuvat enim nos, inquit, Deus per doctrinam & revelationem suam, dum cordis nostri oculos aperit, dum nobis, ne presentibus occupemur, futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi & ineffabili dono gratiae caelestis illuminat.* En aperte confitetur Pelagius præter legem doctrinamque exteriorum, internas collustrationes mentis, & gratiam aliquam ex parte intellectus.

7. Solent respondere, ex præmissis Augustini verbis solam externam legis ac doctrinam gratiam in Pelagiana confessione apparere: sed falsi sunt hac in parte Adversarii. Primum: Pelagius eo loco profitetur *Gratiam non in lege tantummodo, sed in Dei esse adjutorio: atque petenti Augustino & expectanti, quidnam esset adjutorium istud à lege distinctum, respondit hereticus, Adjuvat per doctrinam, & revelationem Iuam, &c.* Non ergo iis verbis adjutorium legis designat, sed revelationem aliam intimam ac ineffabilem. Præterea S. Pater proximo cap. xi. demonstrat hanc revelationem non esse veram Christi gratiam, propterea quod nullus in hac vita pervenit ad magnitudinem revelationum Apostoli Pauli: cui tamen, ut gratia adfaret, per quam resistaret stimulo carnis, Angelo Satanæ, nec ob sapientiæ altitudinem extolleretur, addenda erat charitas, quæ non inflatur,

animique reprimit elationem. Quare Christi gratia in sola interiori revelatione sita non est, ut tergiversabatur Pelagius; etiamsi revelationem dixeris intimam, multiplicem, ac mirabilem, qualem habuit Apostolus. Insuper, ut eodem libro docet S. Pater cap. 41. affirmabat Pelagius, *Ipsas quoque orationes ad nibil aliud addibendas, nisi ut nobis doctrina etiam divina revelatione aperiatur, non ut adjuvetur mens hominis, ut id quod faciendum esse didicerit, etiam dilectione & actione perficiat: Quisquis autem orat, jam lege & exteriori doctrina instructus est, & donum orationibus postulat hactenus non impetratum: ideoque Pelagius præter externam legem, gratiam aliam dari anuebat.*

Nec repugnat, quod S. Pater post verba supra allata eodem cap. 7. ait: *In his omnibus non recessit à commendatione legis & doctrinae.* Qualisunque enim gratia, etiam internæ revelationis, quæ proponit tantummodo quid faciendum est, & voluntatem non adjuvat subministratio aliqua charitatis, in munere à lege ac doctrina non differt. Atque hanc mentem esse Augustini, consequentia verba demonstrant: *Dei adjutorium multipliciter insinuandum putavit, commemorando doctrinam, & revelationem, & oculorum cordis adaperitionem, & demonstrationem futurorum & aperitionem diabolicarum insidarum, & multiformem & ineffabilem gratiae caelestis illuminationem, ad hoc utique, ut divina præcepta & promissa discamus. Hoc est ergo gratiam Dei ponere in lege, atque doctrina.* Itaque per Augustinum Pelagius etiam admittens gratiam illuminationis à commendatione legis & doctrinae nequam recessit, quia gratia illa hoc solum efficit, ut divina præcepta ac promissa discamus; non donat, nec adjuvat voluntatem, ut agat. Et cap. 10. ejusdem libri de Gratia Christi. *Ad doctrinam, inquit Augustinus, pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet, cum suadetur omne quod bonum est.*

Secunda propositionis pars, quod Pelagius admisserit aliquando gratiam internæ illuminationis, ut *simpliciter* necessariam, probatur p[ro]mo: Admisit, ut modo vidimus, Pelagius adjutorium aliquod distinctum ab exteriori legi ac doctrina, atque istud nullum aliud est, quam interna mentis illuminatio: Atqui adjutorium illud ab exteriori legi ac doctrina distinctum admisit ali-

8. *Alia oblectatio solvitur.*

9. *Probatur 2da Pars Conclusio nis 3ia.*

quando Pelagius, ut *simpliciter* necessarium. Ergo admisit ut *simpliciter* necessarium adjutorum internæ illuminationis. Probatur minor. Pelagius anathematizavit eos, qui gratiam Dei & adjutorum non ad singulos actus dari opinantur, & illud putant in libero arbitrio esse, vel in lege atque doctrina; ut Augustinus docet lib. de Gestis Pelagii cap. 14. Aliquando igitur admisit necessarium etiam adjutorum illud ab exteriori lege distinctum. Iccirco autem Pelagius ad punctum istud pervernit, ut abjurationem suam in Synodo Palestina quoquomodo sinceram ostenderet, nec se à seipso proderet esse damnatum. Cum enim septimum articulum proscriptissimum oportebat, ut gratiam aliquam necessariam configneret diversam à naturali facultate arbitrii, & ab exteriori lege ac doctrina. Quod præstitit oppido, admittens gratiæ illuminationem, de qua nunc pertractatur. Ecce anathematizat, ait Augustinus, qui hoc sentiunt: ecce nec naturam liberi arbitrii, nec legem, nec doctrinam vult intelligi gratiam, qua per actus singulos adjuvamur. Nec tamen veram Gratiam confessus est unquam, ut principio speciosis verbis suadere nitebatur: quoniam per multiformem illam illuminationem non recedebat, nisi oretenus, à commendatione legis, atque doctrinæ. Probatur deinde assertio; nam S. Pater hoc unum adversus Pelagianos contendit, ut non solum facieantur adjuvari à Deo possibiliterem per illuminationem mentis, & objecti propositionem, verum etiam adjuvari voluntatem & actionem per subministracionem Spiritus Sancti. Atque de Gratia Christi cap. 47. scribit, quod si Pelagius consenserit etiam ipsam voluntatem & actionem divinitus adjuvari, ut sine illo adjutorio nihil bene velimus & agamus, canque esse gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum, nihil de adjutorio gratiæ Dei, quantum arbitror, inter nos controversia relinquetur. Tota ergo controversia Pelagium inter & Augustinum erat de adjutorio voluntatis & actionis, quod sicutum esse constat in inspiratione charitatis; & per consequens de gratia, quæ proponit divina præcepta ac promissa, etiam per interiorem mentis illuminationem Pelagius Augustino minime diffinebat.

Ex his consequitur tertia Propositionis pars, scilicet, quod Pelagius nonquam admisit veram Christi Gratiam, quæ non solum proponit quid agere de-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

beamus, verum etiam voluntatem adjuvat per subministracionem charitatis. Quod tamen breviter confirmatur Augustini locupletissimis testimoniis. Ergo eodem libro de Gratia Christi cap. 12. S. P. sermonem instituens de Gratia, quam Catholici profitentur, haec habet: *Qua gratia agitur non solum ut facienda noverimus, verum etiam ut cognita faciamus; nec solum ut diligenda credamus, verum etiam ut credita diligamus.* Hæc gratia si doctrina dicenda est, certe sic dicatur, ut altius & interius eam Deus cum ineffabili suavitate credatur infundere, non solum per eos qui plantant & rigant extrinsecus, sed etiam per seipsum, qui incrementum suum ministrat occultus, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, verum etiam impertiat charitatem. Et cap. ejusdem Operis tertio ac tricesimo: Nos autem, inquit, illam gratiam in eorum confessione requirimus, de qua dicit Apostolus, *Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis & charitatis & continentiae.* Non est autem consequens, ut qui habet donum scientie, quo noverit quid agere debeat, habeat etiam charitatem, ut agat. Huc spectat Concilium Milevitanum Can. 4. *Quisquis dixerit, eamdem gratiam Dei per Jesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantum nos adjuvare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reveletur & aperiatur intelligentia mandatorum, ut scimus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, ut quid faciendum cognoverimus, etiam facere diligamus, & faciamus, anathema sit.* Et infra: *Utrumque Dei donum est, scire quid facere debeamus, & diligere ut faciamus: nam sicut de Deo scriptum est, Qui docet bominem scientiam; ita etiam scriptum est, Charitas ex Deo est.*

11.
Magis ad-
huc decla-
ratur.

Hæc cum adeo perspicua sint; asserendum est non confiteri veram Christi gratiam, qui admittunt solum illuminationem mentis trahentem voluntatem tantum moraliter per solum propositionem ac revelationem divinorum præceptorum, nisi afferant ejusmodi illuminationem fieri ineffabili suavitate, & inspiratione virtutis humanam voluntatem roborantis. Quod mihi videtur ex dictis manifestissimum; atque potest insuper sequentibus rationibus commonistrari. Primo hæc illuminatione exhibens tantum scientiam rerum faciendarum, & se tenens ex parte objecti, quantumvis interior sit & singularis, non recedit in munere à lege, & doctrina, cum derur

L 2

ad

ad hoc, ut divina præcepta, & promissa discamus. Non est ergo illa gratia, quam adversus Pelagium Augustinus invictissime propugnavit. Deinde per illam gratiam quæ demonstrat solum quid agere debeamus, quemadmodum per legem & doctrinam, adjuvatur à Deo sola naturalis possibilis, non datur adjutorium voluntatis & operis; ut scribit Augustinus de Grat. Christi cap. 6. & 15. ideoque hanc gratiam confitentur etiam Pelagiani. Præterea, ut vidimus, hi non denegant revelationes internas, & consequenter nec motionem illam moralē, quæ per solam manifestationem objecti, ut ajebat Pelagius, stupentem excitat voluntatem. Operatur (verba sunt hæretici apud Augustinum de Gratia Christi cap. 10.) *in nobis velle quod bonum est, velle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mitorum more animalium tantummodo præsentia diligentes, futura gloria magnitudine, & præmiiorum pollicitatione succedit, dum revelatione sapientia in desiderium Dei stupentem suscitat voluntatem, dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, suadet omne quod bonum est.* Igitur motionem aliquam extrinsecam voluntati, ac moralē, per revelationem & doctrinam, sive internam, sive externam, nequam Pelagius inficiabatur. Insuper, si adhuc contendas Pelagium nunquam confessum interiores illustrationes; arbitror te minime negaturum, eas admisisse Semipelagianos, quos tamen certum est ad initium fidei veram Christi gratiam non existimasse necessariam, eam saltem, pro qua magnus Augustinus certavit; ut mittam Julianum, & Pelagianos posteriores, de quibus legendus est S. P. lib. 1v. ad Bonifacium cap. 5. Dabo interim testem locupletem, ac bene Theologis auditum Dionysium Petavium: qui de H. P. cap. 9. 12. in hunc plane modum loquitur: *Nam etsi Semipelagiani gratiam Christi non in sola externa legis propositione, sed in interna voluntatis excitatione, verum metaphorica & moraliter positam putarent, ut eruditiores Theologatentur, præter paucos illos, qui consensu majoris partis exploduntur; nibilominus eos Prosper queritur in Carmine de Ingratis, nullas alias gratiae Christi mandasse partes, quam doctoris, monitoris, ac forinsecus insontantis.* Cujus sane rei veritas liquet ex dictis; quoniam proponere duntaxat, ac suadere quod bonum est, pertinet ad doctrinam. Postremo non est consequens, ut Augustinus superioris monuit, ut qui habet scientiam & percipit quid agere debeat, ha-

beat etiam adjutorium operationis ut agat; veluti si dormientem infirmum & in aliquo periculo constitutum quispiam à somno excitet, ad fugam arripiendam hortetur, non proinde illum adjuvat, nec subtrahit ab impendenti discrimine, nisi illius plantas consolidet. Proponere ergo imbecilli hominum voluntati divina præcepta ac promissa, eamque fuscitare ac movere tantum moraliter revelatione, & propositione objecti; est commovere hominem, non adjuvare: est impetrare donum scientiæ, non charitatis; est deinde commendare legem ac doctrinam, non gratiam.

Videntur mihi ex dictis penitus contrita Adversariorum objecta. Opponere solventur verba Augustini in lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 19. ubi de Pelagianis ait: *Vos autem in bono opere sic putatis adjuvare hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad ipsum opus bonum voluntate, nihil eam creditis operari.* Nullam ergo Pelagiani admiserunt gratiam interiorum. Quod argumentum Bellarminus in Recognitione librorum suorum lib. 1. de Grat. cap. 13. putat validissimum. Verum Augustini verborum sensus est, Pelagianos nullam admisisse gratiam, quæ per inspirationem charitatis adjuvat hominis voluntatem, & facit ut agat: non gratiam illuminationis, & donum scientiæ, quo noverit quid agere debeat. Insurgunt S. Patrem de Gratia Christi cap. 3. 4. 5. 6. 7. & 47. affirmare quod Pelagius nunquam recessit à commendatione legis & doctrinæ. Sed respondemus, ad legem & doctrinam pertinere, quicquid suadet quod bonum est, & excitat tantummodo metaphorice proponendo objectum, non adjuvat voluntatem impetrando adjutorium operationis. Reponunt, Concilia, Patres, ac Theologos innumeros affirmare Pelagium, nunquam Christi gratiam fuisse confessum. At his occurrimus dicendo veram Christi gratiam non confitere in sola illuminatione mentis, sive in dono scientiæ; sed etiam in subministracione charitatis, quæ facere velimus, & faciamus. Tandem inquietunt esse plurium Doctorum Catholicorum sententiam, quod Gratia Christi sit interna revelatio objective tantum & moraliter attrahens voluntatem: qui, si vera forent haec tenus dicta, consentirent apertissime Pelagianis. Cæterum hi Theologi non affirmant internam subministracionem gratiæ exercere tantummodo munus Doctoris, & monitoris, ostendendo quid agere debeamus, quasi necessaria tantum sit ex parte objecti, nec poten-

potentia animæ rationalis debeant excitari & elevari ad opera supernaturalia, aut sit virtus operationis & voluntatis in sola facultate arbitrii, ut afferebat Pelagius. Sed ulterius fatentur tribui per gratiam intrinsecum voluntati adjutorium, quod tamen negant esse suapte natura inspectum efficax, ac prædeterminans. De qua controversia alio in loco.

13.
Indifferentia
liberi arbitrii
an sit error
Pelagi.

PROPOSITIO IV. Non est connumeranda inter errores Pelagii indifferentia liberi arbitrii; nisi ita accipiatur, ut inspesta sola naturali facultate possit ex aequo bonum & malum.

Demonstratur prima pars; quia haec est communis liberi arbitrii notio, ut sit potestas animi libera ad faciendum vel non faciendum; unde juremerito damnata est Janseniana propositio, quod ad merendum vel demerendum in hoc statu non requiratur libertas indifferentiae, dummodo arbitrium sponte & voluntarie velit; ita ut libertas cum necessitate

conficitur. Quem errorem non semel in hoc opere profligavimus, & rursus inse-
ctabimur cum ad hæresim Jansenianam per-
ventum erit. Præterea S. Pater lib.
11. de Nuptiis & Concupis. cap. 3.
ait: *Non itaque sicut te, atque alios fal-
lens loqueris, si quis liberum in homini-
bus arbitrium dixerit, Cælestianus &
Pelagianus vocatur: istud quippe Catbo-
lica fides dicit.* Idem tradit in Epistola
ad Ctesiphontem S. Hieronymus. Non
ergo redarguendi sunt Pelagiani, quod
liberi arbitrii indifferentiam afferent.
Id in eis reprehenditur, & damnatur,
quod ejusdem arbitrii vires adeo robu-
stas esse jactabant, ut vellent sine gratia
adjutorio posse bonum & malum, dum-
modo illud per legem doctrinamque in-
notesceret. Quare Augustinus post lau-
data verba prosequitur: *Sed si quis ad
solendum recte Deum, sine ipsis adjuto-
rio, dicit esse in hominibus liberum arbit-
rium, ipse Cælestianus & Pelagianus
vocatur.* Atque his verbis comprobata
est propositionis pars altera.

C A P U T VI.

Num Pelagius Gratiam habitualem negaverit?

S U M M A R I U M.

1. Opiniones Doctorum.
2. Pelagius agnovit gratiam habitualem in sensu non recto.
3. Satisfit objectioni.
4. Probatur 2da pars conclusionis.

5. & 6. Solvuntur objectiones.
7. Quid requiratur ad actus Supernaturales.
8. Confirmatur conclusio ratione ex intrinsicâ.
9. Et intrinsicâ.
10. 11. 12. & 13. Solvuntur objectiones.

I.
Opiniones
Doctorum.

HABITUALEM gratiam negavisse Pela-
gium, scilicet intrinsecam illam ani-
mæ *habititudinem*, qua homo per-
manenter fit iustus, opinatur Vega lib.
vii. in Tridentinum Concilium, eique
subscribunt Suarezius in Prolegomeno v.
de Gratia cap. 2. & lib. vii. cap. 7.
num. 1. & Tournely lib. 1. de Gratia
q. 3. p. 79. Oppositum tamen tradunt
non solum Jansenius lib. v. de H. P. cap.
22. verum etiam Gonetus disput. 1. art.
3. Martinonus in Anti-Jansenio disput.
7. de H. Pelag. se. 13. cum aliis Theo-
logis plurimis. Inter quos media via
incedendum nobis est; nam arbitramur
istiusmodi gratiam admissam à Pelagianis,
non tamen eo modo, quo illam tenebuntur
confiteri: atque id proxima positione
explicabimus.

PROPOSITIO I. Pelagius habitualem
gratiam agnovit, at non sensu recto, &
Catholico.

Demonstratur prima pars. Nam pri-
mum nullibi invenimus hunc errorem
vel ab Africanis Conciliis, vel ab Augu-
stino fuisse Pelagio imputatum. Deinde
Pelagiani apud S. Patrem lib. 1. contra
Julianum cap. 6. doccebant parvulos bapti-
zandos, non quidem ut illis origine re-
mittatur peccatum, sed ut ipsis adda-
tur Sanctitatis decus atque ornamen-
tum, usurpantes verba Chrysostomi ex
homilia, quam de Baptizatis habuit:
*Non enim tantum sunt liberi, sed & san-
cti: non tantum sancti, sed & justi:
non solum justi, sed & filii; non sò-
lum filii, sed & bæredes: non solum
bæredes, sed & fratres Christi: nec
tantum fratres Christi, sed & cohæredes:
non solum cohæredes, sed & membra: non
tantum membra, sed & templum, non
tantum templum, sed & organa Spir-
itus. Et infra: Hac de causa etiam in-
fantes baptizamus, cum non sint coinqui-
nati peccato, ut eis addatur sanctitas,*
L 3 justi-

justitia, adoptio, hereditas, fraternitas Christi, ut ejus membra sint. Qui haec cum Chrysostomo profitentur, videntur ne sanctificantem gratiam denegare? Insuper manifesta sunt haec alia Pelagi scripta apud Augustinum de Gratia Christi cap. 37. *Vide quid Christiani facere possunt, quorum melius per Christum instaurata natura est, et qui divina quoque gratiae juvantur auxilio.* Addit. S. Pater: *Naturam in melius instauratam, remissionem vult intelligi peccatorum. Quod alio loco in hoc ipso libro satis demonstravit, ubi ait, Etiam illi, qui longo peccandi uso quodammodo obdurare, instaurari per paenitentiam possunt.* Tandem Concilium Milevitatum Canone 3. damnans Pelagium admissitatem gratiam, quam justificamur, non ideo damnat, quia gratiam per quam remittuntur peccata negaverit, sed quoniam afferuit, *Gratiam, qua justificamur valere ad remissionem peccatorum, quae commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur.*

3. Respondent Suaresius & Tournely, Satis ob- Pelagium admississe gratiam remissionis peccatorum, qualem Novatores permuli constituunt in sola extrinseca imputatio- ne justitiae. Sed refellitur haec responso. Gratia enim qua in meliorem hominem renascimur, qua ornatum anima confert, eamque reddit sine macula & sine ruga, qua meliores reddimur, animique virtute perficimur, haec, inquam, gratia non extrinseca est, sed interna, Pelagius vero in Epistola ad Demetriadem his plane verbis gratiam remissionis peccatorum describit. Deinde Concilia & Patres in hac gratia id solum improbant, quod Pelagius cum ipsa non coniunxerit adjutorium ad vitanda peccata, & quod crediderit illam naturalibus meritis comparari, ut mox ostendam. His ergo erroribus explosis, Pelagius veram gratiam sanctificationis confessus est. Postremo Julianus apud Augustinum lib. 1. cap. 6. ut vidimus, Gratiam remissionis peccatorum describit verbis Chrysostomi: atque inter illius doctes hanc complectitur, quod ejus dono fit homo Dei templum, & organum Spiritus; & Pelagius fatetur per illam gratiam instaurari naturam. Quae omnia proculdubio demonstrant donum aliquod receptum in anima.

4. Secundam propositionis partem de- Probatur 2da pars Conclu- monstrant verba Augustini capite de Gra- sionis. tia Christi tricesimo: *Istem quippe gratiam, qua justificamur, id est, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum qui datus est nobis, in*

Pelagi & Cœlestii scriptis, quæcumque legere potui; nusquam eos inveni, quemadmodum confitenda est, confiteri. Enim vero non confitetur gratiam remissionis peccatorum, quemadmodum confitenda est, quisquis afferit illam dari secundum merita per solam arbitrii facultatem comparata, atque arbitratur valere tantummodo ad remissionem peccatorum, quæ commissa sunt, non vero ad adjutorium, quo non committantur; videlicet, animam exornare, sed nullam ei virtutem ad supernaturaliter operandum infundere. At Pelagius afferebat non à Deo accipere, sed à seipso-homines habere gratiam, qua liberamur ab impietate, & hanc secundum merita nostra dari, ut Augustinus ait hæresi 88. Et rursus affirmabat Pelagius auxilium gratiae Salvatoris in hoc positum esse, ut ignorat commissa præterita, non ut adjuvet ad futura vitanda, ut idem Augustinus scribit libro de natura & Gratia cap. 34. Existimat enim in nostra potestate, non in Dei misericordia esse opus quodlibet salutare. Igitur Pelagius habitualem Gratiam, quomodo confitenda est, nequam committatur. Hinc Concilium Milevitatum can. 3. definit per Christi gratiam non solum remitti peccata commissa, verum etiam conferri adjutorium ne committantur.

Opponit Suarez cit. Prolegom. v. de Gratia. Dona habitualia propter actus Objecit pri- supnaturales dantur. Ergo his ablatis ma Solviur. tollitur etiam habitus supnaturalis. II. Ex quo Patres & Concilia non damnaverint Pelagium negantem gratiam habitualem, non sequitur hanc gratiam admississe; quia Pelagius de iis donis expresse non tractavit, vel quia doctrina de talibus donis non erat tunc declarata. III. Pelagius ante peccatum nullum Dei donum agnovit præter naturalia: sed dixit nos omnes generari in eo statu, in quo fuit conditus Adam. IV. Gratiam adoptionis, quam admisit in pueris, dixit esse in adultis præmium meritorum. Sed gratia habitualis non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparentur. Ergo Pelagius gratiam illam habitualem admisit.

Resp. ad primum, nego antecedens; habitus enim supnaturalis datur in sensu Pelagi ad decorum ornatumque animæ, atque ad hoc ut ea sit templum Spiritus Sancti, & membrum Christi, ipsiusque instauretur natura. Ad alterum dicco Concilia & Patres non solum damnasse Pelagi dogma circa adjutorium gratiae actualis; verum etiam pertractasse de iis, quæ ille proferebat, ut illudetur Catho-

Catholicis, & videretur gratiam Dei confiteri, ut de lege & doctrina, de exemplis Christi, de ipsa peccatorum remissione: in qua, cum id solum redarguerint, quod Pelagius ab ea se junxit aetuale auxilium; consequens est, haereticum gratiam hujusmodi non denegasse. Ad tertium fateor in sensu Pelagii gratiam remissionis peccatorum esse quodammodo naturale, utpote arbitrii meritis comparatam: at non sequitur ex hac praemissa, nullum nobis donum conferri praeter illa, quae nascendo nobis conferuntur; alioqui denegasset quoque vitam aeternam, & baptizatis, justisque regnum cœlorum. Quod sequitur; probat solummodo Pelagium non admississe gratiam habitualem, quemadmodum confitenda est; & potest etiam argumentum sic comparatione eludi: Gratiam vitæ aeternæ, quam admissit Pelagius, dixit esse in adulis præmium meritorum. Sed vita aeterna non est præmium meritorum, saltem quæ naturæ viribus comparantur. Ergo Pelagius vitam aeternam minime admissit. Falsissima est consequentia.

6. Opp. 2. idem suaresius lib. vii. de Gratia c. 6. Augustinus Epistola 95. docet, Pelagium, licet admiserit gratiam remissionis peccatorum, hanc tamen existimasse non fieri per interioris gratiæ subministrationem: Sive gratiam dixerit esse liberum arbitrium, sive gratiam esse remissionem peccatorum, sive gratiam esse legis præceptum; nihil eorum dicit, quod per subministrationem Spiritus Sancti pertinet ad concupiscentias, tentationesque vincendas. II. Idem Augustinus lib. de Grat. Christi cap. 2. ait, putasse Pelagium nos salvari adjutos, non aliqua subministracione virtutis, sed viribus propria voluntatis. III. Concilium Milevitanum damnavit Can. 3. gratiam ad solam remissionem peccatorum valete, videtur damnare Pelagium, quod in remissione peccatorum gratiam habitualem non intellexerit. IV. Divus Augustinus fatetur se in scriptis Pelagii, & Cœlestii nunquam potuisse invenire gratiam, qua justificamur; ita de Gratia Christi c. 30.

Resp. ad 1. minimè citata Epistola Augustinum asserere, quod juxta Pelagi mentem fiat peccatorum remissio sine interioris gratiæ infusione; sed hoc unum affirmat, nec liberum arbitrium, nec legem, nec remissionem peccatorum, quæ omnia admittebat Pelagius, esse adjutorium; quod per subministrationem Spiritus Sancti datur ad tentationes & concupiscentias vincendas, id est gratiam aetualem voluntatis & operis, quam negabat haereticus. Id vero ex ipsis Augustini ver-

bis est manifestum. Per hanc diluitur secundum, & tertium; nam utique subministrationem virtutis inficiabatur Pelagius; at Concilium Milevitanum definit non solum pertinere ad gratiam, quod remittantur peccata, sed etiam quod non committantur: quorum unum fatebatur Pelagius, negabat alterum. Nostandum hic obiter, Scholasticos nonnullos, qui putarunt disputatum suisse cum Pelagio de necessitate gratiæ habitualis, nominis æquivatione, & ignorantia historia lapsos nosti leviter: quod animadvertis etiam Gabriel Vasquez disput. 196. cap. 3. num. xiiii. Ad ultimum liquet ex verbis Augustini, Pelagium non admississe gratiam habitualem, quemadmodum debebat eam confiteri, id est, non comparatam per vires naturales arbitrii, & collatam cum subministratione virtutis. Levissima sunt ergo momenta Suarezii, nostramque assertione potius corroborant.

PROPOSITIO II. Praeter habitualem Gratiam necessarium est ad ætus supernaturales præmovens aliquod aetuale adjutorium.

7. Quid requiriatur ad aetus supernatu-les.

Sequitur ex dictis; & ulterius probatur Scripturis, Conciliis, Patribus, & ratione. Enimvero Psalm. 126. ait Regius Vates: *Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam: & Ps. 26. 9. Adjutor meus es: ne derelinquas me, neque despicias me; Deus salutaris meus: quibus verbis Innocentius in Epistola PP. Conc. Carthag. Nos ergo dicimus (inquit) quid brevius? Cum ille tantopere beatus vir, ne despiciatur, exorati. Illi enim necesse est ita arguant, qui ista confirmant. David enim orationis ignarus, & suæ naturæ nescius accusetur: qui cum sciat in sua inesse natura, adjutorem sibi Deum, & affidum adjutorem invocat: nec illi sufficit affidum, sed ne aliquando illum despiciat, orationibus pronus exoptat; & per corpus omnem Psalterii hoc & prædicat & clamat. Et paucis interieatis rationem his verbis addidit: Nam quamvis redemisset hominem (Deus a præteritis peccatis; tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigeri, multa servavit; quotidiana prestat ille remedia, quibus nisi freti, consique nitamur; nullatenus vincere humanos poterimus errores. Necesse est enim, ut quo auxiliante vincimus, eo iterum non adjuvante vincamur. Habet similia in Epistola ad PP. Milevitano. Apostolis quoque, tametsi justi essent, ait Christus Joannis x. v. 4. Sine me nihil.*

nibil potestis facere: quo testimonio necessitatem gratiae actualis demonstrat Augustinus de Gratia Ch. cap. 30. & alibi frequentissime. Ad rem similiter facit exemplum Petri, de quo ait Ambrosius apud Augustinum citato cap. 45. *Nam si Petrus lapsus est, qui dixit, Etsi alii scandalizati fuerint, ego non scandalizabor; quis alias jure de se præsumat?* Ergo etiam justis divinum auxilium est implorandum, eoque indigent.

8. Hoc idem interturb ex canone x. confirmatur cuncta Synodi Arausicanæ: *Adjutorium id ipsum ratione extrinseca.*

Dei etiam renatis ac sanctis semper est implorandum, ut ad finem bonum pervenire, vel in bono possint opere perdurare. Cui Arausicanus Canonis consonant verba Cœlestini in Epistola ad Episc. Galliae; ubi cap. 8. docet, filios Dei, qui Divino Spiritu aguntur, & proculdubio habent gratiae habitualis ornamentum, ut bonum aliquod agant, paternis inspirationibus tangi.

Confirmat haec tenus dicta S. P. Augustinus: etiam de Gratia Christi cap. 25. allatis verbis Apostoli ad Rom. viii, 14. *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, bi sunt filii Dei, & Matth. x. 20. Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis;* hæc scribit S. Doctor: *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est.* Et infra: *Nec ait, Spiritus Patris vestri, qui vobis dat, vel dedit posse bene loqui: sed ait: Qui loquitur in vobis, non significans possibilis operationis effectum.* Quo in loco S. P. aperite necessitatem actualis, & cooperantis adjutorii demonstrat. Et de Corrept. & Grat. cap. 2. diserte gratiam singulis necessariam appellat *inspirationem bona voluntatis atque operis.* Ut enim dictum est supra hanc negabat Pelagius, & pro hac tanta Augustini adversus haereticum postulationes.

9. Accedit Theologica ratio. Primo enim *Ex intrinsecâ.* Justus divinæ gratiae auxilium quotidie postulat: at, quemadmodum Augustinus de Grat. Christi cap. 15. *Cur petitur quod ad nostram pertinet potestatem, si Deus non adjuvat voluntatem?* Deinde in contraria sententia, solum posse, non autem velle atque operari tribuitur Deo, quandoquidem habitus cum se teneant ex parte actus primi, adjuvant possibilatem, non autem operationem. Postremo si Adam præter originalem justitiam, in qua illum constituerat qui fecerat rectum, indigebat adjutorio sine quo perseverare non poterat; quanto magis adjutorium actualis gratiae erit

iis necessarium, qui cum Apostolo ingemiscunt dicentes: *Videò legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivantem me in lege peccati?*

Dices 1. Quælibet potentia naturalibus habitibus, qui illam compleant, instructa, potest ex se prodire in actum. Ergo ma. Solvitur, etiam habitu supernaturali exornata. — Resp. dist. ant. cum divino concursu, ac præmotione ordinis naturalis, concedo: absque tali præmotione, nego. Atque ita ad actus supernaturales præter gratiam habitualem necessariam dico præmotionem & concursum ordinis Gratiae, cum D. Th. 1. 2. q. 109. art. 1. & 3. Verum tamen est, quod in hoc statu propter concupiscentiam & ignorantiam, non sufficit quod virtute divina moveamur ad bene agendum; sed requiritur etiam, ut voluntas infirma sanetur, atque ad bona opera efficaciter præmoveatur, ut docet ibidem S. Thomas; & à nobis demonstratum est alio in loco.

Dices 2. Concilium Milevitani Cap. 3. superiori propositione definit gratiam, qua justificamur, non solum rejecit. *Objec. 2da.* conferre remissionem peccatorum, que commissa sunt, sed etiam adjutorium, quo non committantur. — Resp. Id quidem jure ac merito à sancta Synodo definitum contra Pelagium affirmantem gratiam justificationis spectare ad solum animæ ornatum, & nullam ad actus supernaturales impertiri virtutem. Nec sequitur, si gratia habitualis adjutorium, ac virtutem impertit, quid opus est auxilio gratiae actualis? Ut enim prædicta quæstione nono articulo docet Angelicus Doctor, *Homo ad recte vivendum dupliciter auxilio Dei indiget.* Uno quidem modo quantum ad aliquod habitualiter donum, per quod natura humana corrupta sanetur, & etiam sanata elevetur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ. Alio modo indiget homo auxilio gratiae, ut à Deo moveatur ad agendum. Quod S. P. Augustinus in lib. de nat. & gratia cap. 26. duplice declarat exemplo: unum est infirmi hominis, qui cum sanatur à medico, sustentandus est etiam elementis, & alimentis corporalibus, ut eadem sanitas apto subsidio convalescat atque persistat; alterum corporeorum oculorum, qui etiam plenissime sani, cernere colorata, nisi candore lucis adjuti, non possunt.

Dices 3. Per gratiam habitualem Spiritus Sanctus in nobis habitat. At Spiritus *Objec. 3da.* Sanctus omnipotens est. Omnia reprobatur, ergo possumus per hanc gratiam — Resp. dist. ma. Spiritus Sanctus habitat sanando & justificando, conc. inspirando dile-

dilectionem, & subministrando virtutem; subdiffinguo. Atque id pertinet ad gratiam habitualem, nego: ad actualem, concedo. Vera est etiam minor propositio; potest enim Spiritus Sanctus inhabitans subministrare adjutorium operationis, & sanctam inspirare delectationem. Atque si id impertiat, aderit actualis gratia ad bene operandum necessaria.

13. Dices 4. Habitus est perfectior actu. Objectio 4ta Poteſt ergo actu ipſum efficere = Resp. dist. ant. Habitus est perfectior actu, ut Scholæ loquuntur, secundum quid, quatenus diuturnior & permanens est, conc. Est perfectior simpliciter &

absolute, nego. Sicut enim turpius est male agere, quam posse male agere; ita perfectius est facere bona, quam posse. Ad illud vero quod infertur, dico posse quidem habitum proportionatos sibi actus efficere, sed accidente concursu ordinis gratia, id est adjutorio voluntatis, & operis. Nec sequitur, si habenti gratiam alia gratia est necessaria, dabitur processus in infinitum, ut quidam objec-
tant. Nam habenti gratiam habitualem est necessaria actualis, non vero alia habitualis quemadmodum oculo plenissime fano non est necessaria sanitas, sed candor lucis; & qui firmo corpore est, non indiget valetudine, sed alimentis,

C A P U T VII.

Quæritur quid sit gratia?

S U M M A R I U M.

1. Quid hic intelligatur nomine gratia.
2. Opiniones Doctorum.
3. Resolvitur quæstio, & declaratur.
4. Ac probatur ratione extrinseca.
5. Probatur ratione intrinseca.

6. Explicatur per sententias aliorum.
7. Eademque concilianur.
8. ponitur corollarium.
9. & 10. Solvuntur objectiones.

1. Quid hic intelligatur nomine gratia, hoc in libro Conditoris dona ad naturam spectantia, inter quæ in creaturis ratione prædictis facultas liberi arbitrii singulare est ac præcipuum. Quamquam & dona istiusmodi non immerito Gratia dicuntur, significante Gratia vocabulo omne id, quod alteri gratis, id est liberalitate donatoris confertur. Eam ob rem non improbanda ratione gratia Dei dicitur qua creati sumus, quia non præcedentium aliquorum bonorum operum meritis, sed gratuita Dei bonitate donata est, scribit Augustinus Epist. 177. alias 95. Quibus similius habet de Prædestinat. SS. cap. 5. ostendens quo jure sit gratia, qua sumus anima via rationabili, discernimurque a pecoribus. Ac multo minus de illa nunc disseratur gratia, quam latini Scriptores appellant aut auctoritatem, aut amicitiam, aut beneficium memorem animum, aut rationem studiumque, quibus gratificamur alicui, sive in memoria & remuneratione teneamus officiorum, honorumque observantiam. Gratiam itaque dicimus hoc loco beneficium nobis divina liberalitate collatum, non quod ad naturam attinet, vel ad proprietates illius, sed quod pertinet ad supernaturem beatitudinem, atque ad eam comparandam intellectum

R. P. Herti Theol. Tom. III.

illustrat, & voluntatem corroborat. Præcipue autem loquimur de gratia actuali; nam habitualem quam vocant, ad controversias Pelagianas non spectat, eaque erit sequentis libri xix. argumentum.

2. In quo autem actualis Gratia sit constituta natura, viri Theologi non consentiunt. Thomistæ complures illam statuendam arbitrantur in actuosa qualitate, quæ physice nostrum velle operatur. Et de efficientia quidem physica ego sane doctis viris plenissime adhæreo, cum moralem efficientiam attrahentem sola propositione objecti, salvo aliorum opinione, non valeat tarditas ingenii mei à lege, atque doctrina discernere. Cæterum nec percipio quid sit illa qualitas, illamque scio Thomistis omnibus non probari: nam adversus illam acerrime pugnat Joannes Gonzales Controv. 1. de Gratia art. 3. statuunt alii naturam Gratia in motibus indeliberatis intellectus & voluntatis quos nonnulli putant fieri à Deo sine nobis, ut Alvarus Pelagius, Capreolus, Vega: alii probabilius tenent effici etiam à potentia animæ; cum enim sint vitæ, & intrinseci, petunt proculdubio intrinsecum, & vitale principium. Quæ sententia inter Theologos etiam Nostrates videtur esse communior. Emmanuel Maignanus videtur actualem gratiam

M

gratiam

tiam constituere in motione Dei ipsos actus indeliberatos præveniente; quæ fuit etiam sententia memorati Joannis Gonzales, citata Controversia art. 4. Thomas Braduardinus, Estius, Tiphanus Jesuita, aliquis Gratiam nihil aliud esse contendunt, quam Dei voluntatem & misericordiam nobis intime præsentem, & in nobis gratuito affectus salutares operantem; quemadmodum concursus Dei prævius ad opera naturalia plurium Theologorum sensu nihil est aliud, quam omnipotentia divina intime secundis causis assistens, easque pro singularum conditione juvans, ac præmovens. Cæterum hæc postrema opinio, licet plausibilis admodum, potius gratia demonstrat principium, quam naturam, atque ego ex his omnibus unam sententiam conficio, quam arbitror esse certissimam, nam in singulis veri aliquid inesse deprehenditur.

3.
Resolvitur
quæstio &
declaratur.

PROPOSITIO. Gratia est actus intellectus & voluntatis, sive mentis illustratio, & inspiratio charitatis; sed magis in delectatione, quam in illuminatione sita est; efficitur autem motione Dei, quæ est ipsa Dei voluntas subministrans hanc delectationem, & charitatem, & potest sensu non malo qualitas appellari.

Quod Gratia Dei complectatur illustrationem mentis, & delectationem voluntatis facillimum est suadere. Primo enim sacræ literæ gratiam appellant lucernam super caput splendentem, benedictionem dulcedinis, cordis inclinationem, & cor novum, delectionem, charitatemque; atque illam explicant verbis pulsandi, invitandi, vocandi, trahendi: quæ omnia interiorem sensum mentis, & voluntatis commonstrant. II. S. Pontifex Cælestinus in Epist. ad Galliarum Episcopos cap. 8. scribit: *Præparatur voluntas a Domino, & ut boni aliquid agant, paternis inspiracionibus suorum ipse tangit corda fidelium.* III. Etiam Tridentinum Concilium sess. VI. can. 3. Gratiam vocat prævenientem *Spiritus Sancti inspirationem*, atque *egus adjutorium*: & cap. ejusdem sess. 6. declarat in nobis gratiam operari. tangente Deo cor hominis per *Spiritus Sancti illuminationem*. IV. Infuper Augustinus lib. 11. de Peccatorum meritis cap. 17. Gratiam munus esse demonstrat, ut *innescat, quod latebat, & suave fiat quod non delectabat*. Et proximo cap. 19. gratiam vocat certam *scientiam, & victricem delectationem*, nec non *lucem, qua illuminantur tenebrae, & suavitatem, quæ dat fructum*

suum terram nostram. V. Postremo suffragatur etiam Theologica ratio: Duo enim sunt, quæ hominem ab operibus salutibus retrahunt, sive quia later, sive quia non delectat quod faciendum est: Ergo Gratia adjutorium, quod avertit hujusmodi impedimenta, erit illustratio mentis & lumen ostendens quod antea latebat, & inspiratio dilectionis suave reddens quod antea non delectabat, ut nuper dicebam cum Augustino.

Hanc inspirationem dilectionis potius, quam illuminationem mentis, esse illam Gratiam, pro qua Sanctus Pater ratione exdecavit, existimo in Augustino rem trinseca. Ac probatur esse majoribus quasi theatris propositam. Et quamquam id ante omnium oculos posuerim præcedenti cap. 5. prop. 3. nunc eandem veritatem testimonis, & rationibus confirmabo. Itaque S. Pater de Gratia Christi cap. 6. redarguit Pelagium, quod doceret quidem Deum nostram possibilitem gratiae suæ semper adjuvare auxilio, sed non laudem dedisse Deo, confitendo, *Quia sic vult homo, tamen ejus voluntati Deus ardorem dilectionis inspiret.* Gratia ergo voluntatis & operis, quam denegabant Pelagi, est sanctæ dilectionis inspiratio. Sequenti cap. 9. probat S. Pater legem, atque doctrinam non esse gratiam, quoniam ad operandam justitiam lex humanam voluntatem non adjuvat: *Nemo, inquit, potest legem implore per legem.* *Plenitudo enim legis caritas; caritas autem Dei non per legem diffusa est in cordibus nostris, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis.* *Proinde per legem gratia demonstratur, ut lex per gratiam compleatur.* Igitur juxta Augustinum Gratia, qua legem implemus, est caritas. Proximo cap. 10. de eodem Pelagio ait: *Islam aliquando gratiam fateatur, qua futura gloria magnitudo non solum promittitur, verum etiam creditur, & speratur; nec solum revelatus sapientia, verum etiam & amatitur.* In amore ergo gratia potissimum sita est. Undecimo capite ostendit in magnitudine revelationum posse elationem existere, & de charitate tantummodo scriptum esse, *Charitas non emulatur, non inflatur.* Unde infert gratiam non esse revelationem sapientiae, sed dilectionem. Praeterea sunt quæ S. Pater habet capite primo ac vicelimo: *Cum ergo dicat Scriptura, Charitas ex Deo est, vel quod est amplius, Deus caritas est, cum aperiisse clamet Joannes Apostolus, Ecce quam caritatem dedit nobis pater, ut filii*

filii Dei vocemur & simus, iste audiens, Deus caritas est, quare abduc usque contendit, quod ex illis tribus tantummodo possibilitem habemus ex Deo, bonam vero voluntatem, bonaque actionem habemus ex nobis? Quasi vero aliud sit bona voluntas, quam caritas, quam Scriptura nobis esse clamat ex Deo, & a Patre datam, ut filii ejus esse. Quibus manifestissime docemur, gratiam bona voluntatis & actionis, quam denegabat Pelagius, nihil aliud esse quam charitatem. Legatur & prope finem capituli 26. ubi expendens Apostolica verba, *Fides per dilectionem operatur*, in hunc plane modum proloquitur: *Ac per hoc gratiam Dei, qua caritas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis, sic confiteatur qui vult veraciter confiteri, ut omnino nihil boni sine illa, quod ad pietatem pertinet, veramque justitiam, fieri posse non dubitet.* Conficit itaque gratia in charitate per subministracionem Spiritus in cordibus nostris diffusa. Atque similia in aliis contra Pelagianos editis libris passim Augustinus depraedat.

5.
Probatur ratione in-
uincita.

Et quidem ratione plurima. Primo namque non est consequens, ut qui habet donum scientiae, habeat etiam donum gratiae adjuvantis voluntatem & operationem, ut supra ostendimus cap. 5. auctoritate & exemplis. Deinde superna mentis illustratio, tametsi beneficium Dei est, eamque a Patre lumenum postulamus verbis Davidicis, *Da mibi intellectum, & scrutabor legem tuam, & necessaria est cum ad percipienda divina mandata ac promissa, tum ad dispellendas mentis tenebras, & poenam filiorum Adae cæcitatem;* præstat nihilominus, ut cognoscamus quid agere debeamus, non efficit ut agamus; & proinde spectat ad gratiam possibilis-tatis, non ad adjutorium operationis. Præterea illa proprie dicenda est gratia actualis, quam Pelagius nunquam confessus est: hunc vero hereticum noluisse unquam proferri gratiam consilientem in inspiratione flagrantissimæ, & luminescere charitatis, tradit expresse Augustinus memorato libro de Gratia Christi cap. 35. & nos supra notum testatumque reddidimus. Denique nihil est gratia, nisi bonorum operum principium, & virtus illa animæ inhærens, qua bonum, & salutare opus prosequimur. At radix & principium bonorum operum est charitas, dicente Augustino de Spir. & lit. cap. 14. *Non enim actus est bonus, qui de charitatis radice*

R. P. Berti Theol. Tom. III.

non fit. Et de Gratia Christi cap. 18. *Apostolus Paulus cum dicit radicem maiorum omnium esse cupiditatem, admodum utique intelligi radicem bonorum omnium charitatem.* Et Magno Gregorio Homilia 17. in Evangelia: *Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, si non manet in radice charitatis.* Atque eamdem charitatem nos ad bona opera trahere ex eo constat, quod amor est animi pondus, & illud operamur quod nos delectat. Quod & S. Pater scribit de Spiritu & lit. cap. 3. *Quando charitas cœpit non latere, nisi etiam delectet, non operatur: & habemus in communione proloquo, Trahit sua quemque voluntas.* Ratione ergo, & auctoritate constat, gratiam actualis in delectatione, & charitate esse potissimum constitutam.

Verum cum multi, nec infimæ notæ 6. Theologi gratiam constituant, in mo- Explicatur ratione quadam Dei præveniente charita- per senten- tiam esse negamus; sed dicimus hanc rum. gratiam esse increatam, sive Dei benevolentiam & voluntatem nobis inspirantem actum dilectionis; non gratiam creatam & dilectionem ipsam, qua voluntas ad bene operandum movetur; vel, ut loquamur clarius, Deum subministrantem charitatem esse principium efficiens gratiae, charitatem gratiam ipsam esse arbitramur. Etenim per gratiam charitatem diffundi in cordibus nostris Augustinus locis supra productis aperte testatur, & in Epistola ad Paulinum 106. nunc 186. aliisque in locis plurimis gratiam docet præcedere voluntatem hominis, & prævenire charitatem. Cœlestinus etiam laudata Epistola ad Episcopos Galliarum definit omnes sanctas cogitationes, & omnes motus bonæ voluntatis, non tantum quoad incrementa, sed quoad eorum exordia, referri debere ad Dei gratiam, qua præparatur voluntas: & D. Thoma de Veritate q. 24. art. 14. gratiam actualis esse affirmit misericordiam Dei, per quam interius motum mentis operatur. Hæc tamen recte sapienterque dicuntur de gratia considerata ex parte Dei; etiam si hæc considerata ex parte nostra sit gratuitus effectus ipsius divinae motionis, videlicet motus quidam animi, sive amor & delectatio. Quare idem S. Thomas 1. 2. q. 110. art. 2. scribit: *In eo, qui dicitur gratiam Dei habere, significatur esse quidam effectus gratuitæ Dei voluntatis. Dicatum est autem supra, quod duplice ex gratuita Dei voluntate homo adjuvatur. Uno modo in qua-*

M 2

bum

tum anima hominis movetur a Deo ad aliquod cognoscendum, vel volendum, vel agendum. Et hoc modo ipse gratuitus effectus in homine non est qualitas, sed motus quidam animae. Actus enim inveniens in moto est motus, ut dicitur tertio *Physicorum*. Ergo etiam per Divum Thomam Gratia, quae comparate ad Deum est Dei voluntas & misericordia operans in nobis motum mentis, & voluntatis, si consideretur ex parte nostra, est gratuitus ejusdem voluntatis effectus, est motus quidam animi, est amor, charitas, delectatio.

7.
Exdemque
conciliantur.

Ex postremis S. Thomae verbis inferitur, neque hunc Scholasticorum principem existimasse, quod actualis gratia sit de illo genere qualitatum, quas tam magnifice celebrant Peripatetici. Quamquam enim Thomistae aliqui respondent S. Thomam excludere a ratione gratiae actualis qualitatem, quam *habitum* dicimus, non illam, quam appellant *dispositionem*; nihilominus certum est in schola Peripateticorum motum non esse qualitatem, sed actum quemdam spectantem ad aliud, ut inquit *prædicamentum*. At Angelicus Doctor actualem gratiam contendit esse animi motum. Quomodo ergo erit qualitas? Præterea D. Thomas 1. 2. q. 112. art. 3. comparat gratiam motioni, qua Deus, secundum modum uniuscujusque, movet causas secundas ad operandum; id vero, quo Deus in naturalibus secundas causas præmovet, non est qualitas aliqua nec habitualis nec actualis. Similiter ergo gratia, qua movet ad opera supernaturalia, non erit qualitas, sed motus, alterius tamen ordinis ab illo, quo lege providentia creaturæ juvantur, & his ad opera supernaturalium virtutum perficienda vim & potestatem impertiens. Rursus nulla qualitas, ut demonstrat eruditus Thomista Joan Gonzales, movet intellectum, & voluntatem *quoad exercitium*, sed tantum *quoad specificationem*: id est, qualitas nullum actum operatur, nisi ab alio principio determinetur, & moveatur. Quibus addo istiusmodi qualitatem ad actum primum pertinere, non ad actum secundum. Quid est enim forma, aut qualitas inhærens, quae est principium actus secundi, nisi id, quod Scholastici consueverunt appellare actum primum? Cum ergo gratia in nobis operetur salutares effectus, & sit adjutorium non solum possibilitatis, sed etiam operacionis, nequit in qualitate consistere; imo si esset qualitas, necessaria forat ad ope-

rationem alia gratia, motus scilicet animæ, & gratia efficax non tantum prædeterminaret actum secundum, sed etiam primum, & libertatem evertet, ut demonstrat laudatus Thomista Controversia 1. art. 3. argumentatione prima, & confirmatione secunda. Atque his missis, quis percipit qualitatem constitutam in tertia *Categorio* posse bonæ voluntatis esse principium? quis ignorat scriptisse Apostolum ad Philipenses, quod *Deus operatur in nobis velle*? quis negat *omnipotentem in cordibus nostris inspirare dilectionem, charitatem, delectationem*? quis in tot Augustini libris non his vocabulis, sed physice qualitatis nomine *Gratiam* designari comperit? Ergo hanc ad sensum Bansessi qualitatem explodimus. Attamen quoniam homo gratia præventus virtutem habet supra naturæ vires, & potest supernaturalem beatitudinem adipisci; si *qualitatis* nomine intelligas id, quod non pertinet ad naturam, illamque aut adjuvat, aut perficit, aut exornat, certum est *Gratiam esse de genere qualitatum*.

C O R O L L A R I U M .

Apparet ex his optimam esse definitionem Gratiae à nobis traditam libro IV. Ponitur eo cap. XI. & desumptam ex Augustino lib. IV. ad Bonifacium cap. 5. *Gratia est inspiratio dilectionis, ut cognita sancto amore faciamus*. Quæ sola definitio, si accurate expendatur, omnia quæ diximus confirmat. Deus enim dilectionem inspirans est gratia considerata ex parte Dei; & ita nos assentimur Theologis, qui gratiam nihil aliud putant, nisi voluntatem, & misericordiam Dei, sive Deum ipsum, qui nobis voluntatem bonam inspirat. Ipsa dilectionis inspiratio, nihil est aliud, quam Dei motio intellectum illuminans, & inflammans; ideoque non recedimus omnino ab illorum opinione, qui gratiam constituant in motione quadam virtuosa. At charitas, quæ nobis inspiratur, est motus animi, & sancta delectatio trahens ad opera salutaria, & faciens, ut faciamus: & consequenter in Charitate vere & proprie consistit gratia, si consideretur ex parte nostri.

AD EA, QUÆ DICTIS ADVERSANTUR RESPONSI.

Stant contra prædicta argumentationes, quæ sequuntur. Prima est: Gra- Proponuntur tia est necessaria ad omnia opera bona: objectiones. Cha-

Charitas est opus bonum: Igitur Gratia etiam ad charitatem necessaria est. Secunda: Gratia prævenit charitatem, & voluntatem bonam; non ergo ipsa gratia in charitate, & voluntate bona consistit. Tertia: Charitas est actus supernaturalis; præsupponit itaque in voluntate principium, & virtutem intrinsecam, unde efficiatur. Quarta: Gratia ut dictum est, appellatur illuminatio, inspiratio, vocatio, & vocabulis aliis consimilibus, que non significant vitalem aliquam anima operationem, sed impulsum, atque vim effectricem, cuius ope anima illuminatur, atque excitatur. Quinta: Gratia saltem præveniens ea est, per quam Deus operatur in nobis sine nobis: At charitas nequit absque voluntate nostra produci: Igitur Gratia saltem præveniens ab actuali charitate distinguitur. Postrema: Intellexus ad supernaturaliter operandum indiget qualitate aliqua intrinseca, sive sit indei donum, sive propheticum lumen, sive raptus, qualis contigit Paulo, sive lumen glorie. Est ergo necessaria supernaturalis qualitas etiam ex parte voluntatis ut bonum velit, & diligat.

10.
Et voluntur. Non est operosum ex dictis hæc statim elidere. Nam ad primum argumentum respondeo charitatem esse quidem opus bonum, sed primum, & radicem cæterorum; quod inspiratur à Deo subministratio Spiritus Sancti, ut bene operari possumus. Ad charitatem ergo est necessaria gratia increata, id est Dei benevolentia & voluntas nobis in time præsens, & gratuito beneficio te nebras mentis discutiens, & voluntatem inspiratione dilectionis alliciens. Ad cætera bona opera necessaria est ipsa charitas. Atque hoc sensu totum argumentum conceditur. Idem dicendum est de secundo; siquidem Gratia, qua prævenit charitatem, est ipse Deus, qui illam nobis liberali donatione largitur; atque, ut inquit Estius in 2. sent. dist.

26. §. 5. *Charitas, qua Deus diligit nos, prævenit charitatem, qua nos eum vicissim diligimus.* Tertium pariter diluitur, dicendo actum supernaturalem præsupponere quidem principium intrinsecum; motionem scilicet Dei, qui nobis est intimior intimo nostro, & flagrantissimam charitate innovat cor novum in visceribus nostris. Ad quartum jam diximus illuminationem & inspirationem, si considerentur ex parte Dei, esse veritatem, & charitatem, id est Deum ipsum largientem nobis lumen & dilectionem; si autem ex parte nostra, ipsam piam cogitationem, ac sanctam dilectionem nobis divinitus inspiratam. Nam & dum sol lumen diffundit, lumen & calor sunt respectu solis ejusdem impulsus & devolutio; respectu autem subjectorum corporum, horum motus & agitatio: licet si hæc ad qualitates velis referre, non est eadem ratio de summo Deo, qui charitas est, non accidente aliquo, sed substantia. Quod sequitur nullius est momenti; nam charitas, licet sit à voluntate tanquam à principio vitali, non inspiratur à Deo ob meritum aliquod naturale, sed gratis omnino: atque dum dicitur Deus per gratiam operari in nobis sine nobis, rejicitur decretum Pelagianorum, scilicet, *dari gratiam secundum merita nostra.* Ad ultimum dico, eamdem esse de intellectu, & de voluntate rationem: & sententiâ nostrâ actualem illuminationem fidei, ac lumen propheticum nihil esse aliud, quam mentis illustrationem à Deo beneficentissima largitate productam; eamque compare ad ipsum Deum esse intimam ejus præsentiam mentis tenebras dispellentem, & compare ad mentem nostram, esse hujus irradiationem, & motum: quamvis loquendo de fide & gratia habituali, nec non de lumine gloriae, admittendam censeo intrinsecam qualitatem, & habitudinem, sensu explicato libro IIII. cap. 3.

C A P U T VIII.

De Actualis Gratiae divisionibus.

S U M M A R I U M.

1. Dividitur in gratiam gratis datum, & gratum facientem.
2. Alia est præveniens, alia subsequens
3. An differat ab his gratia operans, & co-operans.
4. An differat ab illis gratia excitans, & adjuvans.
5. Divisio in sufficientem, & efficacem.
6. Quomodo authoris explicatio differat à thos missis.
7. Ponitur 1. Conclusio remissive.
8. Conclusio 2da de gratia efficaci, quid sit.
9. Objetio aduersariorum solvitur.
10. & 11. Probatur ulterius conclusio 2da.

12. *Propositio 3.* quod gratia non semper sit eadem.
 13. *Probatur auctoritate.*
 14. *Et ratione.*
 15. *Ac Exemplo.*
 16. *Gratia dependet a solo beneplacito divino.*
 17. *Hæc sententia est contra mentem Jansenii.*
 18. & 19. *Probatur ostendo differentiam.*
20. 21. 22. 23. 24. & 25. *Solvuntur objections.*
 26. *Differentia inter sententiam Authoris, & Jansenii.*
 27. *Aut gratia efficax sit semper efficax absolu-
lute.*
 28. *Objectio 5ta declaratur.*

1.
 Dividitur in gratiam gratiæ datam, & gratum facientem.

ACCEPTO Gratia vocabulo pro qualicunque spirituali ac supernaturali dono, quod nobis ad propriam aut aliorum salutem confertur, constat dividi Gratiam in gratia datam, & in gratum facientem. Quarum prima ea est, quæ nobis ad proximorum utilitatem divinâ liberalitate tribuitur: altera, quæ ad propriam salutem eorum, quibus confertur, est potissimum ordinata. Etsi enim, ut vel ipso nomine compertum est, quælibet gratia est gratis data; hoc tamen commune gratia vocabulum donis illis tribuitur, quæ non habent singularem proprietatem reddendi hominem Deo gratum, aut formaliter, quod præstat habitualis gratia; aut dispositio, quod efficit gratia actualis superius definita. De hac proinde Gratia agendum nobis est specialiter; nam Gratias gratis datas enumerat singillatim Apostolus in priori ad Corinthios cap. xii. v. 8. & sequentibus.

2.
 Alia est præ-
 veniens, alia
 subsequens.

Itaque Gratia alia est præveniens, subsequens alia. Prima est, qua Deus in nobis operatur priorem motum sanctæ cogitationis, ac dilectionis. Secunda est illa, quæ priorem illum motum subsequitur, ut homo opus salutare perficiat. De gratia præveniente ait Psalmista Ps. 58. 11. *Misericordia ejus præveniet me.* Tridentinum Concilium sess. vi. Can. 3. *Si quis dixerit, sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adjutorio hominem credere, sperare, diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei gratia justificationis conferatur, anathema sit.* De gratia subsequente ait idem Psalm. Ps. 22. 6. *Et misericordia tua subsequetur me.* Et Augustinus ibidem: *Ut perficiamus dictum est, Misericordia ejus subsequetur me.* De utraque autem Romana Ecclesia in oratione Dominicæ 16. post Pentec. *Tua nos, quæsumus Domine, gratia præveniat, & subsequatur, ac bonis operibus jugiter præflet esse intentos.* Enimvero Deus nobis principio mentem collustrat, ac pium desiderium inspirat; tunc vero viætrici delectatione sanat languorem animi, & concupiscentiæ motus refrenat; non deserit, sed adjuvat liberum arbitrium dum opus prosequitur: regit, ut perficiat: ac postre-

mo largitur singulare donum perseverantiae, & coronat in misericordia, & miserationibus. Pertinet ergo prior illa sanctæ dilectionis inspiratio ad prævenientem gratiam; reliqua ad subsequenter.

Hinc alia Gratiarum nomina, & divisiones alia; quæ, ut opinor, à nuper tradita parum discrepant. Nam Gratia ab his præveniens, quatenus in nobis operatur & cooperans, primam bonam voluntatem & sanctam dilectionem, dicitur *Gratia operans*:

& *Gratia subsequens*, per quam bona desideria executioni mandantur, dicitur *Gratia cooperans*. Quamquam enim Theologi plures Gratiam operantem putant esse gratiam habitualem; quod nos nolumus controvertere, cum etiam *habitus* in opus influant aliquo modo: certum tamen est, Augustinum operantem gratiam illam appellare, quæ in nobis operatur bonam voluntatem, piamente delectationem. *Ipse ut velimus* (inquit S. P. lib. de Grat. & lib. arb. cap. 17.) *operatur incipiens, qui voluntibus cooperatur perficiens.* Propter quod ait Apostolus, *Certus sum, quoniam qui operatur in nobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Iesu.* Et statim causam reddit, cur Gratia præveniens sit operans, & gratia subsequens sit cooperans, dicens. *Ut velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur: tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus.*

Similiter non differt nisi nomine à Gratia præveniente Gratia excitans; nec à subsequente Gratia adjuvans. Nam ab illis gratia præveniens, quatenus per submersionem charitatis excitat animum somno oppressum, id est abreptum cupiditatibus, & nihil de sanctis operibus cogitantem, est gratia excitans. Atque Gratia subsequens & cooperans, in quantum voluntatem excitat adjuvavit, ut bonum opus perficiat, dicitur Gratia adjuvans. Quæ Gratiarum nomina sunt apud Augustinum frequentissima, nec non occurunt in Concilio Arausiano. Canone 3. 4. 5. 6. & Tridentino; eujus sess. 6. cap. 5. hæc sunt verba: *Declarat præterea ipsius justificationis exordium*

dium in adultis à Dei per Christum Iesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est, ab ejus vocatione, quanullis eorum existentibus meritis vocantur, ut qui per peccata à Deo aversi erant, per ejus excitantem, atque adjuvantem gratiam ad convertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidem gratiae libere assentiendo, & cooperando disponantur. Vide & Orationem Dom. xxiv. post Pentecosten.

Celebris est divisio Gratiae actualis in sufficientem, & efficacem. Sufficientem alio sensu dicitur à Molinianis, alio ab Augustini, & D. Thomæ discipulis. Illi gratiam sufficientem appellant, quæ voluntati dat posse, & nullum effectum producit nisi ab humana voluntate determinetur: determinatur tamen, & quidem sine gratia alia operationis, quæ tribuat etiam velle victrice, & flagrantissimâ delectatione. Atque hanc gratiam, si conferatur in aliquibus circumstantiis, in quibus positi sequimur voluntem, appellant dicti Theologi Gratiam congruam. Gratia ergo sufficientem Molinistice nihil est aliud, quam celebre adiutorium sine quo collatum Adæ, & necessarium in statu Innocentie, de quo multa differui lib. 4. cap. 2. Quare Molina nihil aliud præstitit, nisi quod gratiam Conditoris in gratiam Salvatoris commutavit, & pro adiutorio hujus status subrogavit illud, quod Augustinus tradit Angelis, & primo homini necessarium. Cum ergo in hoc infirmitatis statu necessarium sit auxilium ab intrinseco efficax, datur quidem & nunc gratia sufficientem, sed alio plane sensu, quam Theologistidepingant. Estergo gratia sufficientem sensu Thomistico, ac nostro, illa quæ dat posse, non velle; aut si dat velle, istud adeo est invalidum atque imperfectum, ut desideria carnis contraria concupiscentis non vincat, nisi superveniente flagrantissima & potentissima charitate. Hujusmodi sunt inspirations, & pia animi desideria, quæ perversam animam movent atque excitant aliquantulum, sed illam ad conversionem non trahunt. Hanc sufficientem gratiam in seipso expertus est S. Pater paulo ante conversionem, eamque his verbis expressit octavo Confess. suorum libro cap. 5. *Voluntas autem nova, quæ mihi esse cuperat, ut te gratis colerem, fruique te vellem, Deus sola certa iucunditas, nondum erat idonea ad superrandam priorem vetustatem roboretur.* Ex quibus liquet gratiam sufficientem aliquem semper effectum producere, nempe pium animi motum, & bonam voluntatem, sed invalidam, & cui libe-

rum arbitrium resistit. Sequitur etiam gratiam, quæ in uno est sufficientem, in altero, cuius vetus, & carnis voluntas cum nova & spirituali non adeo conflitat, ut discordando dissipet animam, esse efficacem, eamdemque gratiam talam esse respectu unius operis, E. G. orationis, quæ efficax non est compare ad opera alia, E. G. obseruantiam omnium præceptorum divinorum; & demum constat omnem Dei gratiam, quantumvis minimam, esse in sead opera salutaria sufficientem, ut alibi diximus, id est, non efficere actus salutares propter obicem carnalis, & robustioris delectationis, cum tamen tribuat voluntati posse eam superare, si velit. Ut autem velit, requiritur in hoc statu sancta delectatio victrix, quæ à nullo duro corde respicit: & hanc nos dicimus gratiam esse efficacem. Igitur gratia efficax est illa: quæ semper cum effectu conjuncta est, sive charitas, quæ dat posse & velle, & tantum velle, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat; nec solum dat posse bene agere, sed efficit ipsam actionem. Hanc S. Pater de Corrept. & gratia cap. xi i. appellat adiutorium quo. Atque ibidem sufficientem gratiam explicat exemplo alimentorum, sine quibus non possumus vivere, nec tamen cum affuerint, eis fit ut vivat qui mori voluerit; & efficacem comparatione beatitudinis, quæ cum data fuerit, homo fit continuo beatus. Hac gratia preventus Augustinus primo capite libri Confessionum non ita Deum alloquebatur: *Quam suave mibi subito factum est carere suavitatibus magarum, & quas amittere metus fuerat, jam dimittere gaudium erat. Ejiciebas enim eas à me, vera & tu summa suavitatis, ejiciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, sed non carni & sanguini; omni luce clarior, sed omni secreto interior, omni honore sublimior, sed non sublimibus in se. Jam liber erat animus meus à curis mordacibus ambienti & acquirendi & voluntandi atque scalpendi scabien libidinum, & garrilebam tibi claritati meæ, & divitiis meis, & saluti mea Domino Deo meo.*

Verum eti Thomistis in confessione
gratia sufficientis, & efficacis concordis. 6. Quomodo
sime conjuncti sumus, & consentimus
nihil boni liberum arbitrium perficere,
nisi victrice gratia flectatur, & determi-
netur ad actum; dissentimur tamen ab
illis non solum in explicanda Gratiae na-
tura, verum etiam in eo, quod nolint
in eadem gratia gradualitatem admittere;
& gratiam quæ in uno sufficientis & inef-
ficas est, non posse efficacem esse in al-
tero

terō constantissime teneant, propterea quod auxilium sufficiens & efficax inter se specie differant, & natura. At nos eamdem numero delectationem, quae in aliquibus minus excētatis atque obduratis, E. G. in Tyriis, Sydoniisque, foret efficax, & ad pœnitentiam trahebat, in aliis majori cētate, & obdurate affectione inefficacem esse contendimus: nec tamen derogari gratiæ efficaci, quoniam si Deus talem delectationem inspirat, quā perversa cupiditas superatur, id præstat beneplacito ac proposito voluntatis suæ; iisque, quos vult efficaciter bene agere, talem impertitur charitatem, quæ nunquam ab eorum, quantumvis duro, corde respuitur. Atque in eo, quod hæc delectatio modo sit viætrix & valida, modo nondum idonea ad superandam vetustate roboratam cupiditatem, arbitramur magis apparere, & liberalitatem beneficiorum Dei, & Spiritus, qui ubi vult spirat, & mirabilem eorumdem beneficiorum œconomiam. Quæ omnia, tametsi aliis in locis complanare studierim, cum non desint viridocti hanc sententiam rejicientes ad dogmata Jansenii, eo quod revera is alio tamen & perverso sensu parvam, validamque delectationem propugnaverit, nunc quatuor thesibus illustrare & vindicare conabor.

7.
Ponitur conclusio 1. re-
missive.

8.
Conclusio
2da de gra-
tia efficaci
quid sit.

PROPOSITIO I. Gratia est inspiratio sanctæ dilectionis; neque à charitate actuall distinguitur. Arbitror neminem hanc Thesim damnati Janseniani erroris reprehendere, cum sit Augustini, ut supra probatum est.

PROPOSITIO II. Gratia efficax est viætrix delectatio, sive charitas, quæ superat contrariam cupiditatem.

Et hoc constat ex dictis, & defenditur à Catholicis innumeris, ut d. xi cap. ultimo lib. 4. Illam demonstro 1. S. P. Augustinus per delectationem viætricem explicat gratiæ efficaciam: quis autem ignorat quanta sit in his quæstionibus Augustini auctoritas? Afferam per pauca, quæ nequeunt exponi de gratia habituali, cum aperte dicta sint de adiutorio in hoc statu infirmitatis ad sancta opera necessario. De Corrupt. & Gratia cap. 11. pertractans de Gratia, quæ indigent filii Adæ in certamine, & pugna carnis adversus Spiritum laborantes ac periclitantes, ait: *Secunda ergo plus potest, qua etiam fit ut velit, & tantum velit, tantoque ardore diligit, ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntate Spiritus vincat: & proximo cap. 12. Eis non solum dat adiutorium,*

quale primo homini dedit, sine quo non possint perseverare si velint: sed in eis etiam operatur & velle, ut, quoniam non perseverabunt nisi possint, & velint, perseverandi eis possint quia sic voluntas divinae gratiæ largitatem donetur. Tantum quippe Spiritu sancto accenditur voluntas eorum, ut ideo possint quia sic volunt, ideo sic velint, quia Deus operatur ut velint. Quid ergo est per Augustinum Gratia Medicinalis, nisi qua accenditur voluntas, atque adeo inflammat, ut pugnantem cupiditatem prosterat? Similiter lib. 2. de Peccatorum meritis cap. 17. his verbis gratiæ necessitatem, atque efficaciam declarat: *Ideo quisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, ut neverit non suæ facultatis, sed divini munieris esse quod scit, vel quod delectatur, ac sic ab elationis vanitate sanetur, & sciat quod vere non de terra ista, sed spiritualiter dictum sit: Dominus dabit suavitatem, & terra nostra dabit frumentum suum. Tanto autem magis delectat opus bonum, quanto magis diligitur Deus summum atque incommutabile bonum, & auctor qualiumcunque bonorum omnium. Ut autem diligatur Deus, caritas Dei diffusa est in cordibus nostris non per nos, sed per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Illustriora etiam sunt, quæ habentur proximo capite 19. ejusdem libri: Nos autem quantum concessum est, sapiamus, & intelligamus, si possumus, Dominum Deum bonum ideo etiam Sanctis suis alicuius operis justitiam aliquando non tribuere, vel certam scientiam, vel viætricem delectationem, ut cognoscant non a seipsis, sed ab illo sibi esse lucem qua illuminantur nebræ eorum, & suavitatem qua det frumentum suum terra eorum. Cum autem ab illo illius adiutoriorum deprecamur ad faciendam perficiendamque justitiam, quid aliud deprecamur, quam ut aperiatur quod latebat, & suave faciat quod non delectabat, quia & hoc ab ipso esse deprecandum ejus gratia didicimus dum antea lateret, ejus gratia dileximus, dum antea non delectaret, ut qui gloriantur non in se, sed in Domino glorietur? Cœciat autem oportet quisquis non videt his locis efficax auxilium gratiæ appellari ab Augustino suavitatem, charitatem, delectationemque viætricem. Sunt magis perspicua verba S. Patris in libro de Spiritu & litera cap. 19. *Inspirata gratia suavitatem per Spiritum Sanctum facit (Deus) plus delectare quod præcipit, quam delectat quod impedit.* Et cap.*

cap. 35. Fieret, si tanta voluntas adberetur, quanta sufficit tantæ rei. Effet autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad justitiam nos lateret, & ea sic delectarent animum, ut quid aliud voluptatis, dolorisve impedit, delectatio illa superaret. Atque his locutionibus sunt Augustiniani libri plenissimi.

9.
Objectio Ad-
versariorum
Solvitur.

Solent respondere Adversarii S. Patrem vel loqui de habituali delectatione gratia sanctificantis, vel de illa delectatione, quæ non prævenit voluntatem, sed oriatur ex libera illius electione. Sed utraque responsio apertissime falsa est, neque eget confutatione. Prima; nam constat in his falcem locis à nobis productis S. Patrem differere de adjutorio operationis necessario ad habendam, perficiendamque justitiam, ad bonum opus suscipiendum, atque impletendum; de illo scilicet adjutorio, de quo cum Pelagianis acer time decertabat: idque recitatis verbis exprefse traditur. Altera etiam responsio iisdem locis revincitur; cum Augustinus re quirat viætricem delectationem, & charitatem, ut velimus, & diligamus. Hæc itaque delectatio, & charitas prævenit motum voluntatis, & est deliberata duntaxat, cum voluntas huic præmoventi dilectioni libere obtemperat, & prosequitur opus, ad quod trahit faciendo, ut delectet quod antea non delectabat. Quod probare debent qui prævenientem gratiam in actibus indeliberalis constituunt, quandoquidem actus illi sunt cogitatio sancta, & amor & delectatio. Si ergo gratia præveniens sit efficax, nihil erit aliud nisi bona voluntas, & delectatio viætrix nobis divinitus inspirata. Atque hæc videtur esse mens Augustini de Gratia & libero arbitrio cap. 17. hæc scribentis: *Ut ergo velimus sine nobis operatur, cum autem volumus, & sic volumus, ut faciamus nobiscum cooperatur.* Non convenient tamen Assertores sententia nostraræ hac in re. Nonnulli enim, quibus consentit Macedo in Cortina Thesi 47. & 70. defendunt hujusmodi delectationem esse actum deliberatum; affirmantes in eodem punto, quo gratia inclinat inquietumque suaviter, voluntatem delectatam viætrice gratia actum amoris elicere, ita ut sit iste plenissime in liberi arbitrii potestate. Addunt gratiam esse principium meriti, quod sine libertate & deliberatione minime comparatur: ac demum inspirari delectationem à Deo intime nobis præsente, & perficiente libertatem, non illam necessario impellente. Atque id quidem, quod postremo dictum est, ad fidem Catholicam pertinet. Sed pos-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

sumus hæc ad concordiam revocare. Et enim si gratia accipiatur ex parte Dei, quatenus est ipsa misericordia movens & charitatem inspirans; nullatenus cum nostra deliberatione conjuncta est, & hoc sensu ait Augustinus: *Ut velimus sine nobis operatur.* Si consideretur ex parte nostra, est ipsa dilectio simul à Dei inspiratione & voluntate nostra promulgans; à voluntate tamen, ut à Deo intime præsente præmota: atque ideo sequitur Augustinus, *cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.* Quare, ut supra dictum est, Gratia quæ prævenit charitatem, est charitas Dei, sive ipse Deus nobis Spiritum suum dilectionis inspirans: & gratia præveniens opera libertatis est ipsa bona voluntas & charitas nobis inspirata. Prima omem nostram deliberationem anteverbit: altera cum ipsa deliberatione conjuncta est, comparate ad opera, quæ consequuntur, libertatis & meriti.

10.
Probatur ul-
terius 2da
conclusio.

Ut modo ad thesim disputatio nostra redeat; illa videtur etiam sacris literis, & rationi conformior. Nam verba illa Psalmi 84. 13. *Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit frumentum suum, de gratia viætricis delectationis explicari, visum est supra.* Legitur in Psalmo 118. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilatasti cor meum.* Item Ezechielis 36. 26. 27. *Et dabo vobis cor novum & spiritum novum ponam in medio vestri: & auseram cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum.* Et Spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam ut in præceptis meis ambuletis, & judicia mea custodiatis, & operemini. Est ergo gratia quæ facit ut operemur, & custodiamus præcepta, illa, quæ nobis tribuit cor carneum, cor novum, spiritum novum. Quo testimonió uitur S. Pater ad demonstrandam gratiaæ necessitatem & efficaciam de Prædest. SS. cap. xi. n. 22. & de Grat. & lib. arbitrio cap. 14. n. 29. ubi etiam declarat quomodo cor lapideum sit illud, in quo non præcedit charitas, sive bona voluntas. Postremo, ne proferam singula, præclara sunt verba Christi Joannis 6. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum: quo loco pariter Christi gratia commendatur, ut constat ex lib. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum cap. 2. num. 6. Animum vero trahi voluptate idem Augustinus demonstrat Tract. in Joarinem 26. ram. 5. ex Virgiliano carmine; *Trabit sua quemque voluptas: ex verbis Cantorum 1. 3. Trabe me: post te curremus in odorem unguentorum tuorum;* & num.*

N

7. si-

7. simul præfocans Janseniana decreta, *Videte, inquit: quomodo trahit Pater: docendo delectat, non necessitatem imponendo.*

II. *Et confirmatas trahitur voluptate; si animus moveritur.* Frustratur hinc ratio. Etenim si voluntas trahitur voluptate; si animus moveritur a bono, quod ingerit delectationem; si nemo animo amplectitur quod eum non delectat, ut idem Augustinus docet lib. 1. ad Simplic. q. 2. consequens est, ut Gratia qua trahimur, & ita movemur, ut nunquam eam respuamus, qualis est gratia efficax, inspirat tantam delectationem, quæ vincat pugnantem & contranitentem cupiditatem. Denique: *Quidquid est peccatorum in diabolis, in factis, in cogitationibus, non exoriuntur nisi ex mala cupiditate, non exoriuntur nisi ex illicita delectatione:* inquit ipse Augustinus Serm. 6. de verbis Apostoli, nunc 155. cap. 1. Quid ergo? quicquid in nobis bonorum est ad aeternam vitam conduceat, non nisi ex charitate, & Spiritu S. movente procedit.

12. *Propositio III.* Delectatio non eadem quod gratia efficax, modo in quod gratia non semper fit eadem. *Propositio 3.* est in omnibus, sed modo efficax, modo in quod gratia efficax, & habet charitas, & gratia gradus suos, ex quibus absque ullo præjudicio absolute Dei voluntatis mirabilis ejus œconomia una cum vera arbitrii nostri libertate facile potest dignosci.

13. *Probatur au-* Probatur hæc thesis 1. sancti Patris Augustini testimoniis locupletissimis. Qui in secundo libro de Peccatorum meritis cap. 5. ait: *Cur autem illum adjuvet, illum non adjuvet; illum tantum, illum autem non tantum; illum illo, illum isto modo, penes ipsum est & aequitatis tam secretæ ratio, & excellentia potestatis.* De Gratia & libero arbitrio cap. 15. *Gratia vero Dei, inquit, semper est bona, & per hanc fit ut sit bono bona voluntatis, qui prius fuerat voluntatis mala.* Per hanc etiam fit, ut ipsa bona voluntas, que jam esse cœpit augeatur, & tam magna fiat, ut possit implere divina mandata qui voluerit, cum valde perficie voluerit. Et cap. proximo 17. *Qui ergo vult facere Dei mandatum & non potest, jam quidem habet voluntatem bonam, sed alius parvam & invalidam: poterit autem cum magnam babuerit & robustam.* Quando enim Martyres magna illa mandata fecerunt, magna utique voluntate, hoc est magna charitate fecerunt: *de qua charitate ipse Dominus ait: Majorem bac charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Sermone pariter 17. de verbis Apostoli nunc 159. ait: *Amanda est enim justitia & in justitia amanda gradus sunt proficiunt.* Prius est ut amori ju-

sticie non præponantur omnia quæ delectant, ipse est primus gradus. Quid est quod dixi: ut inter omnia quæ delectant plus te delectet ipsa justitia, non ut alia non delectent, sed prius ipsi delectet. Explicat ibidem hos gradus exemplo cupiditatis impudici adolescentis: qui primo injicit oculos in conjugem alienam suavitatem illiciente deinde amat libere mulierem, eamque cupit, sed querit latere: sic enim amat voluntatem, ut timeat; latere enim querit, quia timet apprehendi, torqueri, & occidi, queritque latebras suavitatis suæ appetitione. Dicitur enim suavitatem, sed hæc non est tanta, ut vincat etiam timorem. Audacior factus etiam verecundiam timoremque depellit. Ita primo pulchra justitia ostendit se oculis cordis, & inspirat fervorem, amatoribus suis: jam dicit cordi, Contemne quicquid te aliud delectat. Contemnitur quidquid delectabat, sed nondum expellitur timor. Perficitur tum charitas; & cor amat, ardet, fervet, venit ad aspera & truculenta, calcat, frangit, transit. Summatum Augustini sensa exscripti iisdemque fere verbis.

14. *Probatur 2. ratione.* Enimvero Gratia efficax est medicinalis & sanans: ut ergo infirmitas est major & minor, & concupiscentia carnis plus aut minus intensa, ita oportet magis, minusve validum exhiberi ægrotis medicamentum. Deinde concupiscentiae motus non sunt ejusdem rationis, sed varii: aliquando enim tenuis excitatur in nobis cupiditas; interdum pugnax est, & robusta: quandoque adeo vehemens, ut ad eam repellendam magna sint adhibenda remedia: non semel etiam in ejus lucta robustiores, Deo permittente, succumbunt. Ergo nec ejusdem rationis sunt motus gratia, quæ nobis in remedium infirmitatis subministratur; nunc enim ejusdem inspirationes vix sentiuntur; nunc pulsant animum vehementius: nunc adeo alliciunt, ut vincant carnalem omnem delectationem; nunc tanto ardore voluntatem accendent, ut minacia queque & horrenda parvipendat & vincat. Præterea quis facile credit eamdem, quantum attinet ad motionem & impulsum, gratiam esse in Martyre qui teterima supplicia suffert, & in eo, qui vix adigitur ad levissimam injuriam tolerandam? Quis dixerit eadem gratia præventos suffisse Sanctos omnes, quorum diversa sunt merita, disparates virtutes, & inæqualis in beatitudine merces? Quis demum fibimet persuadeat, non plus gratiæ, ac sanctæ delectationis requiri ad vincendam

dam robustam consuetudinem, quam ad caste vivendum inter mortificati sensus illecebras?

I. s.
Probatur
exemplo.

Tertio componstratur thesis præclarissimo exemplo Conversionis S. Patris Augustini, in qua maxime cœconomia gratiæ reluet. *Paulatim tu Domine* (inquit idem Augustinus lib. vi. Conf. cap. 5.) *manu mitissima & misericordissima* *pertractans, & componentes* *cor meum.* Cœpit ipsum pungere, & inspirans contraria cupitudinibus suis dilectionem redidit illas minus jucundas & dulces: *Partiebar in eis cupiditatibus amarissimas* *dificultates, te proprio tanto magis, quanto* *minus sinebas mibi dulcescere quod non erat* *tu;* ait sequenti cap. 6. Tum conscientiæ aculeis illum pupigit: *quod eleganter* *scripsit lib. vii. cap. 8. Placuit in* *conspicuū tuo reformare deformia mea, &* *stimulis internis agitabas me, ut impatiens* *essem, donec mibi per interiorem adspectum* *certus esses.* Et residebat tumor meus ex occulta manu medicina tuæ, aciesque turbata, & contenebrata mentis meæ acri collyrio salubrium dolorum meorum de die in diem sanabatur. Posthac coepit Augustini cor ad bonum incommutabile trahi; sed inde robusta carnis concupiscentia statim retrahebatur. *Et non instabam frui Deo meo, sed rapiebar a te de-* *core tuo, moxque diripiebar abs te ponde-* *re meo, & ruebam in ista cum gemitu, &* *pondus hoc consuetudo carnalis;* ait cap. 17. Deinde voluntas nova, quam in Augustino operata est gratia Dei adversus cupiditatem decertavit vehementius; sed cum hæc esset robusta, & quasi ansulissimè innexis teneret Augustini voluntatem obstrictam dura servitus, pugnabant invicem charitas & cupiditas, nec una alteram superabat: *Ita due voluntates meæ* (inquit lib. viii. cap. 5.) *una vetus, alia nova, illa carnalis, illa sp̄iritualis, configabant inter se, atque di-* *scordando dissipabant animam meam.* Sic intelligebam meo ipso experimento id, quod legeram, quomodo caro concupisceret adversus sp̄iritum, & sp̄iritus adversus carnem. Accedit uberior gratia, quæ etiæ cor Augustini non traxit omnino, continuit tamen à pristinis sceleribus, rediditque timidiorem, ne vetus concupiscentia invalesceret. Quam gratiam ita describit undecimo capite: *Sic agrotabam, & excruciarbat accusans memetipsum* *solito acerbius nimis, ac volvens & ver-* *sans me in vinculo meo, donec abrumpe-* *retur totum, quo jam exiguo tenebar, sed* *tenebar tamen: & instabas tu in occultis* *meis, Domine, severa misericordia, fla-*

gella ingeminans timoris, & pudoris, ne *rursum cessarem, & non abrumperetur id-* *ipsum exiguum & tenue quod remanserat,* *& revalesceret iterum, & me robustius* *alligaret.* Tandem, ut narrat cap. 12. *intusa cordi ejus luce securitatis, ab illo* *omnes dubitationis tenebræ diffugerunt,* *ac tantæ accensus est charitate, ut nunquam* *talem antea jucunditatem expertus fuerit.* *Convertisti enim* (ita in fine octavi libri *Deum alloquitur) *me ad te, ut nec uxori* *rem quererem, nec aliquam spem facili* *bujus, flans in ea regula fidei, in qua me* *ante tot annos ei (Monicæ) revelaverat,* *&c. Hoc sane exemplo firmissima au-* *toritate comprobato constat gratiam gra-* *dualitatem habere, nec semper esse effe-* *tricem ob relucantem concupiscentiam,* *persæpe liberum arbitrium ei resistere; &* *licet semper effectum aliquem producat,* *piumque animi motum, non tamen sem-* *per conjunctam esse cum illo effectu ad* *quem ordinatur; efficere tantummodo* *id, quod Deus absoluta voluntate decre-* *vit: omnia demum disponere suaviter,* *secundum rectissimum voluntatis divinæ* *benelatum.**

Interdum tamen, ut quisque videat 16. *non pendere ab ulla temporum locorum.* *Gratia de-* *que circumstantia, quod unum minus, pendet à solo* *alterum magis adjuvet, sed à suorum be-* *neplacito, & à potestate quam habet in-* *clinandi voluntatem nostram quando, &* *quomodo ipsi libuerit, statim repugnat-* *tem, obcæcatam, positamque aliquando* *in circumstantiis oppositis prævenit fla-* *grantissima ac potentissima charitate,* *emollit, frangitque doritum, & produ-* *cit mel de petra, oleumque de fæxo du-* *rissimo. Quod probant Evangelica exem-* *pla mulieris, quæ erat in Cœitate pecca-* *trix, quæ statim ac cognovit turpitu-* *dinem suam, ad Christi gehua pro-* *voluta lacrymas & unguenta profudit:* *latronis, qui suffixus cruci creedit Sal-* *vatori, & veniam, regnumque petivit:* *Matthæi, qui vocatus statim deseruit te-* *lonium & lucrum; & Pauli, qui percus-* *sus & prostratus de cœlo, dum perse-* *queretur Ecclesiam, confessim de lupo* *in agnum mutatus est. Quare errant,* *qui opinantur tentantiam nostram dero-* *gare gratiæ efficaci, & absolute Dei vo-* *luntati; cum semper sit efficax illa gra-* *tia, quam Deus vult tamē esse, moveat* *que illum tantum, illum non tantum se-* *cundum secrete aequitatis rationem, &* *excellentiam sue potestatis.*

17. *PROPOSITIO IV. Hæc doctrina nihil* Hæc tentatio *ta est contra* *habet affinitatis cum hæresi Janseniana.* mentem Jan- *senii.* Pro tentio

N 2

R. P. Berti Theol. Tom. III.

18.
Probatur
ostendendo
differentiam

Probatur; nam Jansenius, ut ostendam, quando ad illius dogmata perveniet disputatio, & consentiunt omnes Anti-Janseniani, statuit efficaciam gratiae in delectatione victri, quae à deliberatione & indifferentia liberi arbitrii penitus se-juncta est. Nos vero dicimus indeliberatam quidem esse hanc delectationem, quatenus inspiratur à Deo; & proinde per primum actum indeliberatum nos nihil mereri, nisi accedat liberi arbitrii deliberatus assensus, firmissime tenemus, cum meritum haberi nequeat sine indifferentia libertatis. At hæc delectatio victrix conjuncta est cum deliberatione comparate ad opera, quæ efficiuntur à libero arbitrio hac delectatione excitato. Quamvis enim si hæc efficax gratia antecedens, & Deus sine nobis faciat, ut velimus; nihil tamen minus per illam non proponitur nobis bonum sub omni ratione boni, quemadmodum proponitur beatis per lumen gloriae, ideoque remanet indifferentia judicii, & vera libertas, quam habere nequeunt beati in patria; ut explicavi in libro de Scientia Dei cap. xiiii. Regula sexta, de Angelis cap. pariter xiiii. & de primo homine cap. x. Quamobrem sequitur quidem ex hac victri delectatione infallibiliter effectus, eo quod animus amplectatur bonum quod magis delectat, sed sequitur libere, quia non adeo in hac vita delectat bonum aliquod, ut nequeat in eo apprehendi ratio aliqua mali. Et si quidam ex nostris, tenent posse nos mereri etiam per primum actum dilectionis, quem in nobis excitat gratia efficax; contendunt hunc actum esse deliberatum & cum indifferentia judicii, & posse eumdem actum prout inspiratur à Deo necessarium esse, & prout elicitor à voluntate, indifferentem & liberum. Non ergo nos, neque nostratum aliqui, propugnamus delectationem victricem juxta Janseniana decreta.

19.
Ex magis de-
ducitur.

Pari jure discrepamus circa gratiam inefficacem. Primo enim fatemur qualemcumque gratiam in hoc statu sive parvam, sive magnam esse gratiam Christi. Deinde defendimus dari gratiam inefficacem, cui voluntas resistit. Ac tandem per gratiam sufficientem dari nobis potestatem implendi divina mandata, eamque veram & propriam, sed non taliter validam & expeditam, ut ad ponendum actum non sit necessaria gratia efficax. Sed de his alibi. Interim legendus Norisius in Janseniani erroris calumnia sublata cap. 4. Cæterum si Jansenius parvam & inefficacem delectationem his limitibus continere studiasset, non declinasset ad errores merito ab Ecclesia proscriptos: à quibus im-

unes censendi sunt, qui famosas quinque propositiones sincere anathematizant, sive gratiam in delectatione constituant, sive in qualitate aliqua, sive in motione Dei actus indeliberatos præveniente. Obtemperandum est Innocentio XII. qui ad reprimendam audaciam eorum, qui Thomistas, & Augustinianos Theologos Janseniani erroris insimulat, in Brevi Apostolico dato ad Episcopos Belgii anno 1644. hæc opportune mandavit: *Demum ad extingenda Theologorum jam pridem inter se excitata dissidia, fraternitatibus vestris injungimus ne ulla ratione quempiam vaga ista accusatione, & invidioso nomine Jansenismi traduci aut nuncupari sinatis, nisi prius suspectum esse legitime confiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse.*

OBJECTA QUÆDAM ADVERSUS HAS THESES DILUUNTUR.

Arguunt primo: Aliud datur principium bonorum operum longe diversum ^{Objetetur} à sancta delectatione & charitate, id est timor Domini, quem donum esse Spiritus Sancti & nos continere à malo demonstrant sacra literæ, definit Tridentina Synodus sess. 6. cap. 6. affirmatque locis pluribus Augustinus. Non ergo omnis gratia est delectatio.

Respondet timorem utique delectationem non esse; ille enim est meatus mali appropinquantis, hæc motus animi cupientis; per illum voluntas retrahitur à malo horrore supplicii, per istam trahitur ad bonum amore justitiae; unius objectum est poena, alterius id, quod oblectat: cumque virtutes, & illarum officia distinguantur invicem per objecta, atque per rationem, qua in illa fertur voluntas, timor certissime non est charitas illa deliberata, in qua singularis species virtutis comprehenditur. Verum & timor & charitas idem principium habent sive consideretur voluntas, quæ timet & amat; sive Spiritus Sanctus, qui timorem & amorem inspirat; sive Gratia, à qua timoris & amoris est actus. Hæc gratia est inspiratio charitatis & dilectionis, quæ, ut S. Pater explicat laudato Sermone xvi. de verbis Apostoli, primo facit ut voluntas contemnat quod antea illicite delectabat, inspiraque bonæ voluntatis fervorem. Voluntas sic excitata deprehendit in bono quo antea illicite delectabatur mala plurima, præser-tim vero meritum gehennæ: concutitur hoc pacto timore, & huic, ut liquet, inspiratio bonæ voluntatis, & sanctæ dilectionis præcessit. Quisquis enim bene timet, bonam voluntatem habeat necesse est. Et quoniam timor supernaturalis refer-

refertur in Deum, eumque respicit ut Judicem justum & rectum, nec aliud est pondus, quo fertur animus, nisi Amor; timor sanctus non sine aliquo amore excitatur. Ipse tamen non est amor, quoniam sicut in rigore justitiae, & nondum ascendit ad summi boni jucunditatem. Dum in hanc se se vibrat animus, amare dicitur, atque ita timor sternit viam charitati, & incipit quod durum erat amari, & dulcescit Deus, ait Augustinus in Psalmum 127. Ita Gratia timorem, timor charitatem praecedit: & illa est bonorum omnium principium, timor remota ad justificationem dispositio, charitas vero proximior. Ignis etiam cum primum viride lignum calore pervadit, efficit vaporem fumi; tum calefit: posthac lignum flammarum concipit, & comburitur. Itaque concedo timorem non esse charitatem, & nego timorem non excitari a gratia, quae est charitas. Videatur etiam Basilius Poncius de necess. gr. pag. 36. ubi ex doctrina D. Thomae demonstrat, nunquam voluntatem operari, ut voluntas est, nisi operetur primum ut natura, & moveatur delectatione boni.

22. Argunt 2. Interdum superiorem delectationem nobis divinitus inspiratam sentimus, nec tamen efficacem gratiam habemus; inepit ergo in illa majori delectatione gratia efficax constituitur. Antecedens probatur verbis S. P. Augustini, qui libro VIII. Confess. cap. 8. Non faciebam, inquit, quod incomparabiliter affectu amplius mibi placebat.

Rejiciuntur. De hoc Augustini testimonio scribit Honoratus Tourneley de Grat. Christi art. ultimo pag. Venetæ edit. 661. decretorum esse, eoque mire premi superioris delectationis defensores. At mihi sententiam nostram insigniter confirmare videtur. Enimvero S. Pater causam reddens, cur ante conversionem peragret multa, quæ aliquando volunt homines, & non valent, si aut membra non habeant, aut hæc sint vinculis colligata, vel resoluta languore; nec obsequeretur motibus bona voluntatis, cui per Spiritum Sanctum longe jucundior delectatio divinitus inspirabatur; quod sane principio videtur monstrum, cum in prioribus actionibus, cujusmodi sunt capillos vellere, frontem percutere, & genua confertis digitis amplecti, animus imperet corpori, & in sancto commutandæ vita proposito animus imperet sibi ipsi: causam inquam, hujus rei proferens Augustinus docet, ideo corporales illos actus se effecisse, quoniam etsi minus in se delectabiles, voluntas ex toto volebat; at-

que contra, motibus indeliberatis sanctæ delectationis, licet amplioris, & servidioris, resistebat pugnaciter, properea quod voluntas non tantum cœlesti bono delectabatur, sed etiam terrenis longa consuetudine prægustatis. Quamobrem in his non volebat ex toto, sed partim volebat, partim nolebat; volebat dum illum gratia sancta delectatione excitabat, nolebat dum vetus consuetudo illum trahebat; ideoque Gratia illa efficax erat respectu indeliberatae delectationis, qua Augustini cor tangebatur; non erat efficax respectu conversionis, ad quam invitabatur: & non erat efficax, quoniam robusta consuetudo opponebat nolle, quod non opponebat corporeis illis actibus minus delectabilibus. Non igitur monstrum (inquit S. P. sequenti cap.) partim velle, partim nolle, sed aegritudo animi est; quia non totus assurgit veritate sublevatus, consuetudine prægravatus. Et ideo sunt duas voluntates, quia una earum tota non est, & hoc adest alteri, quod deest alteri. Quid igitur pronostra sententia expressius & clarius? Hisne mire Adversarii nos premunt? Ergo servata syllagismorum ratione dist. ant. Interdum superiorem delectationem divinitus inspiratam sentimus, nec tamen habemus efficacem gratiam, efficacem comparate ad motum, ac desiderium animi in nobis excitatum, nego: efficacem respectu operationis, cuius desiderio accendimur, sed istud reluctante mala voluntate reprimitur, concedo. Atque hic obiter nota, nos frequentissime interiori gratia resistere, quoniam, etsi efficiatur in nobis bona voluntas, & sanctum desiderium conversionis, hanc tamen non exequimur ob pugnantem carnis cupiditatem, cui indifferentiâ libertatis magis obsequi volumus, quoniam nondum voluntas spiritus vincit voluntatem carnis contraria concupiscentem.

Argunt 3. S. Thomas 3. p. q. 62. art. 6. ad 3. ait: *Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentia, & mereri vitam æternam; quibus similia habet q. 70. art. 4.* Non sunt ergo admittendi plures gradus efficacis gratiae ob pugnantem carnis concupiscentiam.

Resp. loqui S. Thomam utroque in loco de gratia justificationis, quam conferbant vetera Sacra menta. Gratia autem sanctificans, quantumvis minima, omnium maximarum cupiditatum affectus reprimit, dummodo præsto sit etiam gratia actualis, quam certissime D. Thomas præter habitualem existimat necessariam. Quod & nos affirmavimus præcedenti cap. Prop. 2. Sicut ergo testimoniū

24.
Objec̄tio 2ta
refutatur.

nium D. Thomæ non excludit necessitatem gratiæ prædeterminantis, ut reapse resistat justus cuilibet concupiscentiæ; ita non excludit inspirationem viætricis delectationis, sive bonæ voluntatis magnæ & robustæ, quâ valde perfecteque velit, & determinetur ad opus. His enim terminis gratiam operationis nobis Augustinus delineat. Scriptor librorum de Vocat. Gen. lib. 2. cap. 11. *Donum charitatis*, inquit, *non est semper ejusmodi, ut quicquid ad plenitudinem ipsius pertinet simul à percipiente sumatur; est enim amor qui potest alio amore superari, & sepe dilectio Dei ex mundi dilectione marcescit, nisi ad eum fervorem, Spiritu Sancto inflammante, proficerit, qui nullo extingui frigore, nullo possit tempore languere.* Nos præterea concedimus cum minima gratia actuali, etiamsi de hac S. Thomas non differat, posse homines resistere cuilibet cupiditati, at non potentia illa proxima & expedita, quæ necessitatem gratiæ prædeterminantis ad perficiendam operationem penitus tollat. Verum de hac non leví difficultate disceptandum est infra. Alio quoque sensu minima charitas oblitis cuilibet cupiditati; nempe charitas est erga bonum incommutabile; cupiditas fertur in bona commutabilia: super vero una guttula illius boni, istorum omnium plenitudinem, atque affluentiam. Oportet tamen, ut gustetur ab anima sensuum oblectamentis inhibante, quod summum illud bonum nobis subministracione Spiritus Sancti dulcescat.

25. Arguunt 4. Plura ex hac nostra sententia consequuntur absurdia; atque illud reprobatur. in primis non dari in hoc statu auxilium *sufficiens* contradicunt ab affici; quæ assertio heretica est, & damnata. Si enim natura gratia sita est in sancta dilectionis inspiratione, necesse est semper ubi est gratia, dilectionem esse, & effectum illius semper produci. Sequitur ex adverso non dari gratiam ab intrinseco efficacem; hæc enim semper cum effectu conjuncta est; quod non intervenit in explicata sententia, juxta quam, si gratiæ major oblitis concupiscentia, redditur à nobis inefficax. Sed & emergit incommodum istud, veram esse opinionem Congruistarum, & scientiam *medium* à nobis alibi refutatam, quandoquidem per nos gratia non erit efficax ex divinæ voluntatis absoluto beneplacito, sed ob nostram majorem, minoremve dispositionem.

Resp. Nec minimum ex hisce incommodis est sententia nostra deduci. Non primum; quoniam semper quidem Dei gratia fortitur effectum aliquem, scilicet

pium desiderium, & sanctam delectationem indeliberatam; at non semper efficit voluntatem plenam & deliberatam, nec opus illud, ad quod ordinatur. Id vero in omnibus fere Scholis de Auxilio sufficiente admittitur. *Omne auxilium sufficiens* (inquit Alvares lib. VIII. de Auxiliis disp. 8. num. 2.) *omne auxilium sufficiens comparatione unius actus, semper est efficax respectu alterius, ad quem efficiendi decreto absoluto divina voluntatis destinatur, v. g. auxilium sufficiens ad actum fidei efficaciter producit in homine pias cogitationes, & notitias credendorum, vel pia desideria habendi fidem, & alias bujusmodi actus imperfeciōes, qui regulariter loquendo antecedunt assensum fidei.* Et infra num. 5. *Auxilium actuale dicitur efficax comparatione effectus, sive actus imperfecti quem producit: & sufficiens comparatione actus perfecti, quem potest producere, & ad quem ultimate ordinatur.* En, quantum pertinet ad gratiam sufficientem, sententiam nostram nihil discrepantem ab ea, quam Alvares eodem loco testatur esse inter recentiores Thomistas communem, & expresse traditam à D. Thoma in 3. contra Gentes cap. 159.

26. *Differentia inter sententiam authentis, & Jan- seniatis.*

Discrepat autem hæc sententia multiplici titulo à pravo dogmate Janseniano: ac primo, quoniam Gratia sufficiens, quæ imperfectum actum, aliquam scilicet mentis collustrationem, ac pium voluntatis motum producit, etiamsi ad actum non trahat, ex se ad illum ordinatur, ad illum excitat, ad illum etiam, nisi reluctaret perversa voluntas, foret efficax; non enim divina liberalitate eo fine conferatur, ut in parva ac invalida voluntate humanum arbitrij torpescat, sed ut nitatur ad opus, studeatque orando robustiorem gratiam à Deo impetrare. Jansenius econtra parvam quidem, & invalidam voluntatem à Deo inspirari fatetur, sed quam necesse sit permanere infirmam atque torpem, nisi submissetur delectatio tam vivida, que arbitrium trahat indeclinabili necessitate; adeo, ut quibus hæc deest, gratia inefficax conferatur, non ut possint converti, sed ut Deo vocanti vetusta cupiditate, quam refrenare non valeant, & fatali quadam necessitate repugnantes evadant iniquiores; ac melius esset perversis hominibus, si Deus inefficax adjutorium misericordie largiretur. Quare nonnulli filii iniquitatis peltifero hoc dogmate imbuti propagatum à nobis auxilium sufficiens in peccatoribus, qui non resipiscunt, inutile & noxiū temere prouuntiarunt; quasi talibus peccatoribus fas

fas esset prorumpere in blasphemam illam, damnatam, horrendissimamque depreciationm, *A gratia sufficiente libera nos, Domine.* Deinde in pia illa affectione, quam per gratiam sufficientem dicimus hominibus inspirari, tribuitur operis, non quidem executio, sed vera potestas, quamquam non expedita, ut reapse prodeat in actu; quod, ut diximus, non gratia defectus est, sed voluntatis humanae obicem ipsi gratia opponentis: quum contra in Janseniano Systemate impie fabricato ad libertatis exitium non detur sanctae operationis potestas, nisi ad ista gratia necessitatem inferens, & nisi in alterno cupiditatis, & castae delectationis conflictu, haec illam superans in bonum voluntatem nostram tanta vi, ut nequeat contraniti, compellat. Præterea in illo actu indeliberato, qui sufficientis Gratiae effectus est, cum sit sola lubentia & trahens voluntatem cupiditas, at non elecio, & indifferentia, cum non sit optionis nostræ actus ipsius excitatio: non reperitur meritum libertatis, quod nunquam comparatur, nisi voluntatis gratiae excitantum deliberatione, & libere obtemperet. Ex adverso autem Janseniani, qui ad merendum necessariam putant solam libertatem lubentiae, etiam in motibus indeliberatis, & in parva illa delectatione, quam Deus operatur in nobis sine nobis, meritum tenentur agnoscere; ideoque juxta Jansenii placita quælibet delectatio est gratia efficax, & meriti vere operatrix. Verum de erroribus Jansenianis postea.

^{27.} An gratia efficax sit semper efficax absolute.

Quantum vero attinet ad gratiam efficacem, dicimus hanc utique aliquando esse absolutam, ita ut omnem penitus duritatem frangat cujusque cordis; quælis fuit gratia collata Paulo. At saepenumero est efficax tantum comparative, id est, in uno, non in altero, quoniam in illo minorem, in isto majorem inventit obdurbationem. Gratia enim efficax medicinalis est, & necessaria ob infirmitatem, & pugnam inter carnem & spiritum. Medicamenta autem ordinariâ lege exhibentur juxta ægroti malam valitudinem & languorem. Sat erat unicus intuitus Petro, ut fleret amare; Paulus contra stimulum calcitrans erat majori voce, & ampliori luce juvandus. Hinc admonemur, ne terrenis cupiditatibus, & pravæ consuetudinis vinculo nos implicemus, ne gratia adjutorium sit hac de causa sufficiens tantum, & ob robustam concupiscentiam inefficax. Nec

inde sequitur nos scientiam medium, aut sententiam Congruistarum probare: siquidem, ut supra cum Augustino monuimus, quod Deus adjuvet illum tantum, istum non tantum, non pendet à circumstantiis extrinsecis personæ, loci, vel temporis, neque à præscientia boni usus arbitrii, sed à secretis aequitatis ratione, & potestatis divinae excellentia: & cum Deus efficaciter vult, inspirat tam vividam delectationem, quæ facile vincat, salva semper indifferentia liberi arbitrii, contrarios motus pugnantis concupiscentiæ.

Arguunt ultimo. Destruit hæc sententia systema alibi à nobis propugnatum, ^{28.} Objectio 5a quod in statu innocentia necessaria non declaratur. Fuerit ad perseverandum gratia ab intrinseco efficax; ino sequitur Adamo gratiam efficacem suisse collatam, nec tamen perseverasse. Nulla quippe in Adamo & in Angelis ante lapsum fuit inordinata delectatio creaturæ; ergo delectatio charitatis erat in illo superior & viætrix, ideoque efficax ab intrinseco. Imo quonodo Adam in peccatum prolapsus est, cum nulla illius animum pulsat cupiditas? Postremo nonne Beati necessario Deum amant, quia nulla in eis est delectatio terrena? Pari ergo jure Adamus & Angeli debebant necessitate quadam summo bono adhærere, si nulla adversus ipsorum gratiam concupiscentia pugnabat.

Resp. Nego ant. Angelis enim, ac primo homini, cum primum facti sunt, data est per gratiam sanctificantem charitas & bona voluntas habitualis, quæ beneficium erat Dei condentis naturam, simulque largientis gratiam, non meritum hominis, cuius deliberationem antevertebat. Data est & gratia actualis, sine qua non sua culpa cecidissent, quoniam non talis erat natura creata, ut posset sine adjutorio Creatoris in accepta justitia perseverare. Hoc adjutorium, ut Augustinus docet, & nos non uno in loco demonstravimus, dabat posse, non dabat velle; scilicet non erat inspiratio sanctæ dilectionis determinate trahentis voluntatem ad hoc, vel illud bonum; cum posset liberum arbitrium cum sola gratia versatili potentia proxime expedita ad perseverandum determinare seipsum. In Adam ergo, quia non aderat terrena cupiditas flectens liberum arbitrium ad malum, necessaria non erat inspiratio sanctæ dilectionis ipsum deter-

mi-

minantis ad bonum; & quoniam deerat hæc sancta actualis dilectio, quæ determinate dat velle, non erat consequenter gratia ab intrinseco efficax. Peccavit vero primus homo, quia cum posset se convertere ad summum bonum, in semetipsum mentem animumque convertit, atque in tanta non peccandi facilitate propriam magnitudinem turpiter concupivit. Sed hæc omnia alibi sunt

à me pertractata. Beati demum non idcirco amant Deum necessario, quod nulla in eis sit permixtio adulterinæ delectationis, ut fallaciter scribit Jansenius lib. iv. de Gratia Christi cap. 8. sed necessario Deum amant, quia illum vident ut est in se, atque hæc visio nequit consistere cum indifferentia judicii, & cum vera libertate Jansenianis ignota. De gratiæ ergo natura satis multa.

C A P U T I X.

Sitne in hoc infirmitatis statu admittenda Gratia ab intrinseco efficax?

S U M M A R I U M.

1. & 2. Refertur Opinio Moliniana & refutatur.
3. & 4. Refertur opinio Congruistarum.
5. Alia Societatis Jesu Sententia refertur.
6. Explicatur Sententia thomistarum.
7. Propositio: datur gratia ab intrinseco efficax & Probatur 1. ex Scriptura.
8. Responso adverbariorum refutatur.
9. Confirmatur Conclusio amplius ex S. Scriptura,
10. Respondeatur argumentis Molinæ.
11. Probatur alio argumento Scripturæ.
12. Refutatur Suarezius.
13. Ac confirmatur prius argumentum.
14. Adducitur tertio probatio ex S. Scriptura.
15. Satisfit responsio adverbariorum.
16. Probatur Conclusio 2do ex orationibus Ecclesiæ.
17. Rejiciuntur responsiones contraria.
18. Probatur tertio auctoritate S. Augustini.
19. Referuntur responsiones Molinæ.
20. Sequuntur aliae auctoritates ex eodem S. Patre.
21. 22. 23. 24. Referuntur adhuc alii Textus dicti S. Parisi.
25. Reconciliantur objectiones thomistarum.
26. Refutantur aliae objectiones contra S. Augustinum.
27. Eademque refutantur.
28. Manuteneantur auctoritas S. Augustini.
29. Et conclusio probatur ex aliis SS. Patribus.
30. 31. & 32. Solvuntur objectiones.

I.
Refertur
opinio Mo-
liniana.

EXPLICATA efficacis Gratia natura, queritur nunc an admittenda sit in hoc statu Gratia ab intrinseco efficax. Nam Gratiam efficacem omnes quidem Theologi dari consentiunt; sed unde illius efficacia sit repetenda, magnum in Scholis est, gravissimumque disfidium. Contendunt Moliniani gratiam suam habere efficaciam à voluntatis consensu. Quod ut quisque percipiat, controversiam, ut inquit, ab ovo explicabo. Ludovicus Molina insignis Societatis Jesu Theologus, ut facilius everteret hæresim Calvinianam, & arbitrii libertatem cum Dei gratia expedite conciliaret (quod sane consilium laudandum erat, si hujus conciliaturæ rationem ex Patrum regulis, non exhumanis figuris proponere studuisse) anno 1588. librum, quem inscripsit *Concordiam*, edidit in lucem. In 1. autem Parte q. 23. art. 45. disp. 1. membro ultimo rationem illius Concordiæ à se

traditam fatetur novam esse, & Gratia in vietissimo Propugnatori Augustino proflus ignotam. Si ea data (inquit) explanataque semper fuisset, forte neque Pelagiana hæresis fuisset exorta, neque Lutherani tam impudenter arbitrii nosferi libertatem fuissent aucti negare obtentantes cum divina Gratia, præscientia, & prædestinatione cobare non posse, neque ex Augustini opinione, & concrationibus cum Pelagianis tot fideles fuissent turbati ad Pelagianosque defecissent, facileque Reliquie illæ Pelagianorum in Gallia fuissent extinctæ. Ex quo notandum obiter, tam singularem esse Molinæ de se opinionem, ut se magno Augustino existimet præferendum, & à se ad inventam doctrinam antiquissimæ, plenisque Romanorum Pontificum oraculis consecratæ. At in hanc hominis jaçtantiam perbelle vir clarissimus Jacobus Le-Bossu Ordinis S. Benedicti, & Theologus Parisiensis in suis adver-

adversus Molianum Opus Animadver-
sionibus cap. 2.

^{2.}
et reutatur. Præcipuum ergo hujus Auctoris
dogma, ut docet loco citato disp. 2.
membro 5. nec non in Concordia q. 14.
art. 13. est gratia efficaciam ex solo li-
beri arbitrii consensu metiendam esse,
id est, auxilia prævenientis atque adju-
vantis gratiæ, quæ lege ordinaria via-
toribus conferuntur, quod efficacia aut
inefficacia ad conversionem seu justifica-
tionem sint, pendere à libero consensu,
et cooperatione arbitrii nostri cum illis,
atque adeo in libera potestate nostra esse,
vel illa efficacia reddere consentiendo, vel
inefficacia illa reddere contineendo consen-
sum, et cooperationem nostram, aut
etiam eliciendo contrarium dissensum.
Arbitratur enim Molina Deum eodem
prorsus affectu omnibus conferre gratiæ,
eamque subjecere arbitrii libertati,
pro cuius nutu reddatur efficax, vel
inefficax; ita ut nullum sit discrimen in-
ter gratiam sufficiem & efficacem ex
parte Dei, & in actu primo, sed in
actu secundo duntaxat, dum liberum ar-
bitrium indifferenti auxilio præventum;
absque vividicri motione vult, aut non
vult assentiri. Hinc non est, juxta Mo-
linam, in Deo absoluta voluntas con-
ferendi donum perseverantia, nisi ob
prævisionem liberi consensus, quo lib-
erum arbitrium gratia illa pedissequa
bene utitur. Vulgavit quidem pri-
mus omnium hanc opinionem Sal-
manticæ anno 1581. Prudentius de
Monte - Major Jesuita, & Lovanii ab
anno 1585. Leonardus Lessius, & Joa-
nnes Hamelius ejusdem Instituti: sed
cum Melina in Conc. q. 14. art. 13.
disp. 53. profiteatur se ante annos tri-
ginta scientiam medianam & mente præfor-
masse, & in Scholasticis quoque di-
sceptationibus illam propugnavisse sub
naturalis scientiæ vocabulo; æquum est
Molinam auctorem, placitumque istud
appellare Molianum:

^{3.}
Referunt &
explicatur. Altera est sententia Congruistarum;
quam majori consensione modo PP. So-
ciatatis defendunt, nam Molina scitum
alienum à sententia divinarum scriptu-
rarum esse, & evertere fundamentum
prædestinationis gratiæ, scribit Bellarmino
nus lib. 1. de Grat. & lib. arbitrio cap.
12. Vide ipsum Bellarminum Tom. 4.
edit. Parisiensis an. 1608. pag. 420. Lug-
dunensis an. 1593. p. 426. Tomi tertii,
postremæ etiam Venetæ an. 1721. Tom.
4. pag. 228. nec non aliarum. Sane
ibidem his verbis Bellarminus Molinæ
R. P. Berti Theol. Tom. III.

sententiam declineat: Prima opinio eo-
rum est, qui gratiam efficacem consi-
tuunt in assensu & cooperatione humana,
ita ut ab eventu dicatur gratia efficax,
quia videlicet sortitur effectum, & ideo
sortitur effectum, quia voluntas humana
cooperatur. Itaque existimant bi-
auctores, in potestate hominis esse, ut gra-
tiam faciat esse efficacem, que alioquin
ex se non esset nisi sufficiens. Hac au-
tem scientia, quam Molianam esse
constat, exposita, Hec opinio aliena
est omnino (inquit) à sententia B. Au-
gustini, & quantum ego existimo à sen-
tentia etiam Scripturarum divinarum:
quod etiam invictis argumentis demon-
strat, ut mirum sit nonnullos negasse
hoc esse Bellarmini de sententia Molinae
judicium. Eadem opinionem ut dimi-
nutam, licet non ut falsam, reprobat
lib. 3. de Auxiliis cap. 3. num. 8. Fran-
ciscus Suarez, rejicit omnino Adam Tan-
nerus Tom. 2. disp. 6. de Grat. q. 2.
dub. 5. num. 8. extatque adversus illam
decretum Claudii Aquavivæ Generalis
Jesuistarum Præpositi editum anno 1613.
die 14. Decembris. Est autem senten-
tia Congruistarum exposita à Suarezio
lib. 111. de Auxiliis divinae gratiæ cap.
14. In quo doceat efficaciam gratiæ in
hoc sitam esse, Quod Deus infinita sua
sapiencia prævidens, quod unaquaque
causa; seu voluntas in omni eventu &
occasione operatura sit, si in ea consi-
tuatur, quando, & cui vocationi sit
unaquaque voluntas assensum præbitura;
si ei detur, unde quando vult hominem
convertere, vult etiam illum vocare illo
tempore, & modo, quo novit illum con-
sensurum. Et talis vocatio vocatur effi-
cax; quia licet in se non habeat infallibili-
tatem effectum, tamen ut subeß tali sci-
entiæ divina infallibiliter est illum habitu-
ra. Hac est illa Gratia, quam Congruum appellant: propterea quod con-
gruo tempore & modo hominibus con-
feratur; & hanc immerito Tournely
comparat art. ultimo pag. 676. gratiæ
victoris delectationis; cum hac ad gra-
tiam sufficiem addat majorem abund-
antiam charitatis, per quam voluntas
ita inflammatur ut velit, & tantum velit,
ut faciat. Econtra Gratia hæc
Suareziana, ut idem Auctor fatetur ci-
tato loco num. 14. nullam intrinsecam
motionem requirit præter illam, quam
præstat auxilium sufficiens, sed tan-
tummodo congrua circumstantias, in
quibus per scientiam medianam prævidet
Deus humanam voluntatem fore divi-
nae vocationi obtemperaturam;

Q

Hæc

4.
Sententia
congruista-
rum.

Haec sententia non exploditur memo-
rato Decreto Generalis Aquavivæ, à
quo tamen proscribitur sententia Mol-
inæ. Præcipit enim, ut Patres Societa-
tis doceant inter eam gratiam, qua effe-
ctum recipia babet, & eam, quam suffi-
cientem nominant, non tantum discri-
men esse in actu secundo, quia una ex
usu liberi arbitrii etiam cooperantem
gratiam habentis effectum sortiatur, al-
tera non item; sed in ipso actu primo,
quod posta scientia conditionalium ex
efficaci Dei proposito, atque intentione
efficiendi certissime in nobis boni, de in-
dustria ea media selegit, atque eo modo,
& tempore confert, quo videt effectum
infallibilem habitura, alii usuris, si
hæc inefficacia prævidisset. Quare sem-
per moraliter, & in ratione beneficii
plus aliquid in efficaci, quam in suffi-
cienti gratia & in actu primo contineri,
atque bac ratione efficere Deum, ut re-
ipsa faciamus, non tantum quia dat
gratiam, qua facere possumus. Hæc
Claudius Aquaviva. In quibus verbis,
inquit citato loco Tannerus, negari
nullo modo potest plane definiri gra-
tia efficaciam formaliter non esse sitam
in ipsam cooperatione sua, sed etiam
in actu primo prius natura efficacem es-
se, quam cooperatio nostra absolute
fecutura sit. At Mutius Vitelleschi
Aquavivæ successor, postulantibus qui-
busdam PP. Societatis, an præmisso de-
creto doctrinam de gratia per se efficaci
tenerentur amplecti, declaravit id
eis nequaquam esse præscriptum. Et
revera, cum an. 1586. curante potis-
sum ipso Generali Aquaviva prodie-
rit. *Ratio atque institutio studiorum*,
ubi quinta regula declaratur, liberum
Socii esse à sententia B. Thomæ circa
causarum secundarum præmotionem
recedere; credibile non est voluisse
Aquavivam rescindere jam editas, re-
ceptasque communibus suorum plausi-
bus præceptiones. In hac Congruista-
rum sententia defenditur à nonnullis
absque gratia ab intrinseco efficaci Præ-
destinatio ad gloriam gratia; cuius
prædestinationis executio ex illis circum-
stantiis sit repetenda, in quibus Deus
ab æterno prævidit, liberum arbitrium
subministrations gratiarum minime
aspernaturum.

5.
Alia Socie-
tatis Iesu
sententia re-
fertur.

Defenditur in scholis ejusdem Societatis
Iesu alia quoque sententia, efficaciam
gratiae sitam esse non in hac vel
illa particulari vocatione atque inspira-
tione, sed in omnium complexu, non
quod liberum arbitrium sit, ut sancte

operetur, beneficiorum divinorum ple-
nitudine cumulandum; sed quia Deus
in thesauris Sapientiae suæ plures habet
gratias, quarum collectionem homo re-
pudiare non potest, tametsi repudiare
possit singulas distributive sumptas, cum
nulla sit ex suis intrinsecis cum effectu
infallibiliter conjuncta. Hi nimurum
Theologi tam gratuitam prædestinatio-
nem ad gloriam, quam speciale donum
perseverantiae electis divino beneplacito
præparatum concedunt, sed cum se di-
vellere nequeant à Scientia media, quam
ad salvandam futurorum liberorum con-
tingentiam existimant necessariam, in-
quiunt hunc, vel illum liberi arbitrii
actum non dependere à cælesti delecta-
tione predominantem, neque à præde-
terminatione Thomistica, sed tantum
modo ab illa gratia ex cumulo gratia-
rum omnium selecta: atque indepen-
der ab omni absoluto decreto à Deo
prævideri. Quam sententiam etate hac
nostra celebriorem reddidit non temel à
me laudatus Edmundus Simonnet Uni-
versitatis Mußipontanæ Cancellarius in
fuis de Scientia Dei, de Prædestinatio-
ne, & de Gratia disputationibus.

Postrema Sententia est Thomistarum
& Augustinensium omnium affirman-
tium gratiam efficacem esse seipsa, non sententia
talem reddi aut cooperatione liberi arb-
itrii, aut ex circumstantiis congruis:
atque certissime & infallibiliter cum ef-
fectu conjunctam esse, non vage prout
comprehenditur in cumulo omnium
gratiarum, sed quatenus est individua
& peculiaris præmotio & inspiratio col-
lata hominibus non suspensa & indiffe-
renti Dei voluntate, sed absoluta & ple-
nissima: ita ut hæc gratia det posse,
velle & perficere, neque ipsa coopere-
tur quia volumus, sed nos velimus,
quia ipsa operatur. Instituitur vero quæ-
stio de gratia, per quam recte operamur
in statu naturæ lapsæ, nam de gratia ad
perseverandum necessaria in statu inno-
centiae aliis in locis pertractatum est.

PROPOSITIO: Datur Gratia ab intrinse-
co efficax sensu nunc explicato.

Momentum Primum ex Scri-
pturis.

Inter Scripturarum divinarum loca à
Theologis in confirmationem nostræ
sententiae producta, illustriora sunt quæ
sequuntur. Primum Ezech. cap. xxxvi.
v. 26. de Gratia quæ per Christum con-
fertur iis, qui ab idolatria resipescunt,
implentque præcepta Domini verba fa-
cions,

6.
Explicatur
Thomista
rum.

Propositio:
datur gratia
ab intrinseco
efficax &
Proh. i ex
Scriptura,

ciens, *Dabo vobis*, inquit, *cor novum*, & *spiritum novum ponam in medio vestri*: & auferam *cor lapideum de carne vestra*, & *dabo vobis cor carneum*. *Et spiritum meum ponam in medio vestri*; & *faciam ut in præceptis meis ambuletis*, & *judicia mea custodiatis*, & *operemini*. His autem verbis non solum nobis promittitur gratia singulis communis, & ab arbitrii flexione pendens, sed magna, specialis, viætrix, & ab intrinseco efficax. Etenim hac promissio ne Deus spopondit, & quidem absolute, ac nulla facta mentione aut humani consensus, aut conditionis alicuius extrinsecæ effecteturum se, ut cor carnis concupiscentia gravatum charitatis flamma succensum innovetur, atque divina præcepta mandentur executioni; id est, largitum se gratiam cum effectu infallibiliter conjunctam. At hanc gratiam esse ex intrinsecis suis efficacem, nemo non videt. Deinde alia est gratia quæ facit ut possimus facere, alia quæ facit ut faciamus. Prior est inefficax, sive adjutorium *sine quo*; altera efficax est, & adjutorium *quo*; illa suspensa est & pedissequa, quia velle ac determinare fæsa ad opus relinquit libero arbitrio: hæc vero est viætrix & prædeterminans, quoniam dat etiam velle; & voluntas, quæ non determinatur, non vult. Enarrata autem promissio est de Gratia, quæ facit ut faciamus, ut in præceptis Domini ambulemus, ut judicia ejus custodiamus, ut operemur. Est ergo de auxilio fæsa, atque ex intrinsecis suis efficaci. Kursus citato Prophetæ testimonio Deus non prædicti filios promissionis divinis obtemperaturos mandatis, sed promittit se fætetur ut divinis mandatis obtemperent. At quod Deus promittit, non ex potestate liberi arbitrii, sed ex firmo statuque divinæ voluntatis decreto cum rei eventu connectitur. Docet id sanctus Fulgentius lib. 1. ad Monitum cap. 14. ut observarunt Theologi Duacenses in celebri Censura ad Assertionem PP. Societatis Jesu quintam ac viceimam: sed manifestius S. Pater de Prædestinat. SS. cap. 10. ubi ait: *Non de nostra voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit*. *Promisit enim quod ipse fæturus fuerat, non quod homines; quia etsi faciunt homines bona, quæ pertinent ad colendum Deum, ipse facit, ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: atioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominibus*.

R. P. Berti Theol. Tom. III.

num est potestate. Præterea, ut Theologi Lovanienses argumentantur in Justificatione Censuræ suæ cap. xi. ait Dominus, *Faciam ut in præceptis meis ambuletis*; non facit autem in præceptis suis ambulare illos, qui adhuc bene vivere recusant, etiam si horum plurimi gratiam habeant inefficacem. In iis ergo, ut actu operentur, necessaria est uberior gratia, quam non pessimis, donumque speciale per seipsum ab inefficaci distinctum. Denique peccatoria est Augustini sententia, & frustra contorquetur, in lib. de Gratia & lib. arb. cap. 16. *Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis, & faciatis*. Gratia enim, quæ pendet à voluntatis consensu non est efficacissima, cum sepe numero inefficacem reddatur, suoque effectu frustretur.

Advertas hoc loco laudata Ezechielis verba explicari non posse hoc tantum sensu quod in nova lege plures, quam in veteri, ambulent in viis Domini. Quamquam enim lex nova amplior est, & observatur à pluribus; disserim inter illam ac veterem non est, quod per se pauciores vel plures sint legis observatores, quandoquidem justitia non est ex lege, neque lex ad perfectionem adducit; sed quoniam in lege nova in pluribus Deus per subministracionem charitatis aufert cor lapideum, largitur Spiritum novum, & facit ut faciamus. Nam hæc est Augustini, aliorumque Patrum, ipsis quoque Propheticis verbis concordissima, interpretatio. Quare declarunt Lovanienses Theologi explicationem Leissi & Hamelii expressam memorata assertione 25. intentioni Prophetæ nequaquam congruere, & Duacenses, esse novam & non ferendam unanimi consensione affirmarunt. Vide utriusque Universitatis Censuras, de quibus proximo capite.

Huc spectant innumera alia divinarum Scripturarum loca, in quibus assertur Deum inclinare & trahere corda hominum, operari in eis bonam voluntatem, agi filios Dei Spiritu Sancto & alia id genus quamplurima. Hujusmodi sunt Job. xii. 24. *Qui immutat cor principum populi terræ*. Joan. vi. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Ad Philipp.

8.
Responso
AA. refuta-
tur.

9.
Confirmatur
Conclusio
amplius ex
S. Scriptura.

11. 12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini. Deus est enim, qui operatur in vobis velle & perficere, pro bona voluntate.* Et ad Romanos VIII.

14. *Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filii Dei.* Haec putant Adversarii nostri quam facilime eludi, si reponant hoc tantum sensu Deum inclinare, trahere, & operari in nobis bonam voluntatem & sanctam operationem, quod nos adjuvet ut velimus & faciamus per inspirationem, sine qua velle & agere non possumus, non qua efficaciter, & pravia motione praefet ut velimus & faciamus. At sunt isthac subterfugia mera. Principio enim, ut diximus, in his, qui sola gratia versatili & pedissequa præventi sunt, non inclinatur cor, voluntas non trahitur, neque homo vult, quia Deus operatur in eo velle; sed ex adverso liberum arbitrium gratiam determinat, flebit, trahit, & ideo Deus operatur quia homo vult. Deinde in horum Theologorum systemate, quicunque indifferenti gratia adjuvantur, inclinantur, traherentur, agerentur, operarentur; & singuli venirent ad Patrem, singuli filii Dei efficerentur per istiusmodi gratiam indifferente: atque ita qui non credunt nec convertuntur, inefficaciter tamen vocantur, & versatili adjutorio præmoventur, haberent illam gratiam, quam commendabat Christus dicens: *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sane vero Iudei incredibili ac pervicaces, quos Salvator allaquebat, non trahebantur a Patre; unde addit Evangelista: *Sciebat enim ab initio Jesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum: & dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a Patre meo.* Iudei ergo illi non habebant gratiam efficacem, ideoque haec suapte natura, non consensu voluntatis, aut circumstantiis extrinsecis, ab ineffaci distinguitur. Ad hæc: cuinam non plane stupido ac bardo Molinianus Apostolica ad Philippenses sententia timorem incutere poterit salutarem? Respondebit quisque non ingenio hebes, nihil esse cur pertimescat, cum ei semper affuturum sit illius gratiæ adjutorium, cui præbet libera voluntas pro suo arbitratu consensum. *Quid vero sentias?* (inquit Nicolaus L'Herminier Tom. 4. operis Theologici p. 241.) de systemate, in quo omnis plane timor salutaris evanescit?

Refellendi sunt ergo Moliniana interpretamenta, quæ profecto Gratia Respondent Propugnatori Augustino aduersantur. ^{10.} Is enim de Gratia per se efficaci præ Molinæ dicta loca interpretatur. Nam quod ex Evangelio Joannis depromptum eit, ita à D. Parente explicatur libro de Gratia Christi cap. 14. *Non est autem consequens ut qui potest venire etiam veniat, nisi id voluerit atque fecerit.* Sed omnis qui didicit à Patre, non solum potest venire, sed venit, ubi jam & possibilis profectus, & voluntatis affectus, & actionis effectus est: nimis, quod passim inculcat, Gratia dat posse, dat velle, & efficit ut agamus. Apostoli ad Philippenses verba ita S. Pater exponit de Persev. cap. 13. *Deus est enim, qui operatur in nobis & velle & operari pro bona voluntate.* Nos ergo volumus, sed Deus in nobis operatur & velle: nos ergo operamur, sed Deus in nobis operatur & operari pro bona voluntate. Hoc nobis expedit & credere, & dicere, hoc est pium, hoc verum ut sit humilis & submissa confessio, & detur totum Deo. Atque de Gratia Christi cap. 45. sermonem instituens de Petro, *Misericordia Domini, inquit, latenter subvenit, cor tetigit, memoriam revocavit, interior gratia sua visitavit Petrum, interioris hominis usque ad exteriores lacrymas movit, & produxit affectum.* Ecce quemadmodum & velle & operari operatur in nobis. Eodem pariter libro cap. 10. redarguit Pelagium explicantem verba Apostoli de fuatione & excitatione morali, qua nos terrenis cupiditatibus deditos futura gloria magnitudine, & præmiorum pollicitatione succedit, & revelatione sapientiae in desiderium Dei stuporem suscitat voluntatem; demonstratque his minime recedere hæreticum ab ea gratia, quam in lege doctrinaque constituit. Quapropter sanctus Doctor contendit sic esse Apostolicam sententiam accipendam, ut Deus non suadendo tantum quod bonum est, sed physice nobis etiam actum voluntatis inspirando, & efficaciter ad operationem trahendo ducatur in nobis operari velle & perficere. Sententiam vero ex Epistola ad Romanos petitam, ita Gratia Propugnator exceptit ipsomet libro cap. 25. *Profecto ut agant quod bonum est, ab illo aguntur qui bonus est.* & de Corrett. & Gratia cap. 2. *Intelligent, si filii Dei sunt, Spiritu Dei agi, ut quod agendum est, agant: aguntur enim ut agant, non ut ipsi nihil agant.* Porro qui

qui indifferenter præmoventur, & qui fusionibus, sive extrinsecus sonent, sive interius illuminent, absque alio præveniente adjutorio illiciuntur atque invitantur, nonnisi improprie, & metaphorice dicuntur agi. *Nam proculdubio* (nota quod Augustinus scribit cap. 3. de Gestis Pelagii.) *plus est agi, quam regi*; qui enim regitur aliquid, agit & a Deo regitur ut recte agat: qui autem agitur, agere aliquid ipse vix intelligitur; & tamen tantum præstat voluntatibus nostris gratia Salvatoris, ut non dubitet Apostolus dicere, *Quotquot Spiritu Dei aguntur, bi filii sunt Dei.* Nec aliquid in nobis libera voluntas melius agere potest, quam ut illi se agendum commendet, qui male agere non potest; & hoc cum fecerit, ab illo ut faceret adjutum esse non dubitet, cui dicitur in Psalmis, *Deus meus misericordia ejus præveniet me.* Sunt ergo juxta Augustinum præfata Scripturarum loca ita accipenda, ut Salvatoris gratia efficiat in nobis voluntatis affectum, operetur in nobis ut operemur, agat nos ut agamus, neque sola nos morali excitatione præmoveat, sed trahente, inclinante, agente, & tantam voluntatem, quæ posset, velit, faciat, nobis divinitus inspirante.

II.
Probatur
alio argu-
mento Scri-
pturae.

Proferam modo præclarum Apostoli testimonium ad Rom. ix. 16. *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Hinc gratia ab intrinseco efficax demonstratur, tum quia effectus potiori jure tribuitur cause determinanti, quam indifferenter præmoventi, ideoque in sententia Adversariorum nostrorum sunt bona opera potius homini volenti & currenti attribuenda, quam Deo gratia auxilium subministrantibus etiam quia in eorum systemate non impertitur Deus majus gratia beneficium homini operanti, quam non operanti; ideoque quod ille non iste dominus præceptis obtemperet adscribendum est homini volenti & currenti, & prout arbitrii sui commune illud, fluxumque auxilium determinanti.

12.
Refutatur
Suaresius.

Huic autem argumento qua arte occurrat Suaresius lib. de Auxiliis 111. cap. 15. sedulo videndum est. Nititur primum ostendere hæc verba non esse Pauli affirmantis, sed posita ex persona hæc objicientis, abusus commentationibus, quæ ab imperitis tribuuntur Hieronymo & Ambrosio, addita quoque Chrysostomi auctoritate. At expolitio, quæ Commentariis Beati Hieronymi subjicitur, Pelagianum aliquem habere auctorem, nec esse posse Hieronymi in

suis contra Pelagium lucubrationibus hæc Apostoli verba non semel proferentis, scriperat Sixtus Senensis lib. 14. Bibliothec. Bellarminus de Script. Eccles. aliquæ eruditæ viri, à quibus nemo hodie dissentit. Commentaria olim inscripta Ambrosio, quamquam postea traditam à Suaresio expositionem refellunt, ut dixi de Transfusione Originalis peccati, sunt pariter Criticorum consensu supposititia. Chrysostomus docet tantummodo Apostoli verba intelligenda esse cum arbitrii libertate, quam tunc aliqui studabant evertere; nam è vestigio addidit: *Dum enim dicit, Non volentis, neque currentis, libertatem non tollit, sed ostendit rem totam non illius esse, sed superna indigere gratia.* Prima ergo Suaresii responsio sublesta, fallax, & prorsus inepta est. Addit sermonem ab Apostolo institui de electione Jacob ad temporalem hæreditatem, sive etiam de electiōne ad gloriam, qua præparavit electis congruam vocationem conferendam in tempore, quo bene usuros prævidit; at pertractare Paulum etiam de absoluta prædestinatione ad gloriam & gloriam, & Deum in hac sola prædestinatione hujus status opera bona prænoscere, jam in quarto & quinto libro fuit commonstratum. Postremo Suaresius tertio libro citato cap. 9. hunc Apostoli locum exponendum docet cum Nazianzeno Oratione prima ac tricesima, *quia licet ipsum velle nostrum sit, non tamen nisi Deo opitulante, ac adjuvante & principaliter operante.* Verum si hæc tantum proferret Nazianzenus, nec Suaresium juvaret tanti viri auctoritas; nam & nos bonam voluntatem nostram esse fatemur, Deo tamen *principaliter operante*; & negamus operari Deum principaliter, si indifferenter ipse præmoveat, liberumque arbitrium hanc motionem determinet. Sed quo videas magnificientissime falli Suaresium, eodem loco Nazianzenus posteaquam ait, nostram voluntatem & electionem à Dei benignitate manare, addidit protinus. *Idcirco non volentis, id est, non solum volentis, nec currentis solum, sed etiam miserentis Dei;* ita, quoniam velle quoque ipsum à Deo est, optimo jure totum Deo assignavit. Commendat ergo Gregorius sententiam Apostoli, eamque sic interpretatur, ut totum tribuendum sit Deo, quia ipsa bona voluntas à Dei benignitate promanat, nec gratia Dei dat tantum posse, sed etiam ipsum velle.

13.
Verum licet Gregorius, aliquæ Græ-
corum non tam aperte gratia asseruit, tur prius ar-
sent efficaciam in expendenda præmissa gumenum.

sententia Apostoli, athleta gratiae Augustinus Quæst. 2. ad Simplicianum, & cap. 32. Enchiridii, ait: quod, si illa posset sic explicari, quia voluntas hominis non sufficit ut justæ recteque vivamus, nisi adjuvemur misericordia Dei; ratione consimili posset dici, quod nullus Christianorum dicere audet, non esse Dei misericordia, sed hominis voluntatis, atque currentis, quia misericordia Dei sola non sufficit, nisi consensus nostræ voluntatis addatur. Unde infert S. Pater, ut consilat dictum Apostoli necessarium esse, non solum ut adjuvemur misericordia Dei, sed etiam, ut Deus voluntatem bonam prepararet adjuvandam, & adjuvet preparatam, ut misericordia etiam faciat ut velimus, ut Deus in nobis operetur velle & operari pro bona voluntate. Evidens ergo est, per sufficientem gratiam, quæ non operatur & velle, non salvare sententiam Apostolicam. *Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei.* Agnovit autem Franciscus Suarez vel invitus sensum Augustinianæ expositionis, atque ad præsidium Nazianzeni confugiens, *Ad hoc tamen (inquit) responderet Nazianzenus non esse parem rationem, quia licet homo aliquid conferat ac operetur cum bene vult & currat, Deus tamen est, qui principales partes confert, propter quod ejus misericordia & velle & currere hominis attribuitur.* Cæterum Suarezius frustra se Nazianzeni umbraculo contegit, & frustra Deo partes dat principales, si liberum arbitrium versatilem gratiam determinat, quemadmodum diximus supra.

74. Percebris quoque est textus Apostoli in prima ad Corinthios cap. 4. v. 7. *Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non acceperisti? Si autem acceperisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* Quo testimonio revocatum se ab errore Semipelagianorum testatur S. Pater in lib. de Præd. SS. cap. 3. Hinc vero sententia pariter exploditur Moliniana. In ea quippe unius ab alio discretio nequit delumi sive à gratia præveniente, sive à simultaneo concursu, cum illa omnibus sit communis, atque in omnibus eadem; iste autem & communis sit, & operationem voluntatis non antecedat. nullus autem ab alio secernit per id, quod est utrisque commune. Restat ergo in sententia, quam impugnamus, unum discerni ab alio se ipso, videlicet suam determinatione, suoque consensu. Utitur S. Pater hoc argumento libro 11. ad Bonifacium cap. 7. & de Prædestinat. SS. cap. 5.

Respondent vero patroni Gratia con-
gruæ cum Bellarmino lib. 1. de Grat. Satisfactio-
& lib. arbitrio cap. 13. testimonium Apo- sponis ad-
stoli habere locum ubi agitur de gratia
sufficiente, non autem ubi disputatur de
congrua. Fieri enim potest, inquit,

15.

ut duo homines eamdem internam motionem recipient, & unus credat, alter non credat; qui tamen credit accipit motionem eo modo, loco & tempore, quo Deus prævidit ejus ingenio congruere; alter non ita accipit, ac per hoc longe majorem habuit Dei gratiam is qui credit, quam qui non credit. At verba sunt hæc speciosa. Primo quia cur unus credat, alter non credat, ut infra demonstratus sum, non pendet ab intrinsecis circumstantiis, sed refundendum est in judicia Dei inscrutabilia, & contingit interdum, ut qui credit, sit in circumstantiis omnino oppositus, à quibus alienus est qui in incredulitate persistit. Præterea vel in circumstantiis congruis constituitur homo per se ipsum, vel gratia Dei; si per se ipsum ipse ergo sele discernit ab alio: si gratia Dei; igitur non ideo hæc gratia efficax est, quia donatur à Deo in iis circumstantiis, in quibus prævidet hominem confessurum, sed econtra constituitur in iis circumstantiis, quia Deus decrevit, ut consentiret. Reponunt alii uti Augustinum citatis verbis Apostoli lib. de Gratia & lib. arbitrio cap. 6. & de Prædest. SS. cap. 5. ad debellandos Pelagianos, qui ita prædicabant merita humana, ut ea ex semetipso habere hominem dicent. Id quidem verum est; sed contendimus iisdem argumentis etiam Molinianos urgeri. Enimvero naturalia dona non discernunt bonos à malis, quoniam bonis & malis communia sunt. Sed etiam gratia supernaturalis, quæ suam habet efficientiam à consensu, bonis ex æquo, malisque communis est. Igitur si naturalia dona minime sufficient, ut unus discernatur ab altero, nec sufficiens erit gratia ista ab arbitrio pendula, fluxa & indifferens. Insuper eti Molinæ sodales supernaturalem gratiam agnoscunt, neque habendi sint Pelagiani, quoniam tamen in eorum sententia cum eadem gratia unus agit, alter non agit, necesse est, ut qui agit se discernat ab eo qui non agit non per gratiam, quæ utrisque communis est, sed per solam determinationem arbitrii. Quamvis enim duo opus habent & ad cursum peragendum equo, & ad remigandum remis, & ad pugnandum armis; si hisce in rebus pares omnino sint, cur unus alium praecedat, ab ipsorum industria & conatu erit solummodo

modo repetendum. Et quod caput est, Augustinus eodem loco de Prædestin. SS. quo se hostes nostri communiant, non solum ait esse intentionem Apostoli, ne quis glorietur se discerni ab aliis per dona Dei naturalia, sed etiam ne suscipetur se habere validum illud arbitrium, quale granditate primi peccati perdidimus. In bac Apostoli, inquit, evidensissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in hominè, sed in Domino glorietur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive virtutem naturæ qualescumque reliquias, nimis quantum existimo absurdum est. Demonstravi autem alibi, in prima conditione Apostolicam sententiam, *Quis autem te discerit?* hoc duntaxat sensu locum habuisse, quod primus homo habuit à Deo adiutorium sine quo, & gratiam quæ dabant posse, sed fuisse illi standum per liberum arbitrium, quo se determinaret ad velle, & perseverantiam Angelorum sanctorum fuisse peculiari quodam titulo mercedem arbitrii, & stantes discretos fuisse à cadentibus suam libertate. Non ergo ad salvandam Apostoli intentionem fat est, ut homo se discernat in hoc infirmitatis statu ab aliis per gratiam supernaturalem, sed necesse est, ut se discernat per adjutorium quo, & per gratiam victricem dantem & posse & velle, ne glorietur homo se habere integritatem naturæ ob Adæ prævaricationem deperditam. Sed vide quæ diximus lib. IV. cap. 8. & 9. & lib. XI. cap. 8.

Momentum III. ex Orationibus Ecclesiæ.

16.
Probatum
Conclusio
2dò ex ora-
tionibus Ec-
clesiæ.

Validissimum ad explorandam gratiæ naturam argumentum petitur ex orationibus Ecclesiæ; hæc enim fuit apud Sanctos Patres ab antiquis temporibus immota sententia, ut legem credendi lex statuat supplicandi, inquit in Epist. ad Galliarum Episcopos Sanctus Pontifex Cœlestinus: atque, ut S. Pater ait in Ep. ad Vitalem 107. nunc 207. n. 27. *Nemo est tam imperitus, tam carnalis, tam tardus ingenio, qui non videat Deum facere, quod rogari se præcepit, ut faciat.* Sunt præterea orationes Ecclesiæ traditionis Patrum, atque imbecillitatis nostræ singulare argumentum, quoniam plures à priscis temporibus recitari consueverunt; & nemo, teste ipsomet Augustino lib. XI. de Peccator. meritis cap. 6. optat quod in potestate sic habet, ut ad faciendum nullo indigent adjumento. Si ergo orationibus victricem gratiam postulamus, consequens est, ut fateamur ejus-

dem gratiæ necessitatem. Porro quod gratiam, quæ est sese efficax, imploremus, ex Ecclesiasticis precibus satis liquet. Orat enim S. M. Ecclesia Dominum Deum Feria 4. post Dom. 2. Quadragesima his verbis, *Dirige ad te tuoram corda fidelium, ut spiritus tui fervore concepto & in fide inveniantur stabiles, & in opere efficaces.* Sabbato post Dom. 4. *Ad te nostras etiam rebelles compelle propitius voluntates.* Dom. 5. post Pascha. *Largire supplicibus tuis, ut cogitemus te inspirante quæ recta sunt, & tegubante eadem faciamus.* In vigilia Pentec. *Concede nobis & nostræ voluntatis pravitatem frangere, & tuorum præceptorum recititudinem in omnibus adimplere.* In proxima solemnitate, *Fleat quod est rigidum, fove quod est frigidum, rege quod est devium.* In Dominica post Pentec. 19. *Tua medicinalis operatio tuis semper faciat inhærcere mandatis.* In vigilia quarta, *Omnium nostrorum ad te corda converte.* Sunt autem hujusmodi precibus sacra Officia plenissima. Nec præterinmittenda est oratio edita à Benedicto VII. qua utuntur in sacris Congregationibus Summi Pontifices; cuius orationis hæc pars est: *Veni ad nos & dignare illabi cordibus nostris, doce nos quid agamus, quo gradiamur ostende, quid efficiamus operare: esto solus & suggestor, & effectus judiciorum nostrorum. Non nos patiaris perturbatores esse iustitia, qui summa veritatis diligis aequitatem, ut in finistram nos non ignorantia trabat, non favor inflebat, non acceptio muneris vel persona corrumpat, sed junge nos tibi efficaciter solius tuæ gratiæ dono, ut simus in te unum, & in nullo deviemus à vero &c.* Extat hæc oratio I. tom. Conciliorum in princ. Hujus generis sunt Ecclesiæ preces quamplures. At gratiam, quæ inspirando Spiritus Sancti fervorem reddit nos efficaces, quæ voluntatem etiam rebellem revocat ad obsequium, quæ præstat ut faciamus, quæ nostra voluntatis frangit pravitatem, quæ rigidum & renitentem animum flectit, quæ facit ut divinis inhæreamus mandatis, quæ nostra ad Deum corda convertit, quæ sola efficaciter nos Deo jungit; gratiam, inquam, hujusmodi quisnam non esse per se effectricem poterit nobis persuadere? Si medicinalis gratiæ operatio bonam efficit voluntatem, si corda dirigit & convertit, si præstat bonæ voluntatis consensum; quomodo pender à directione, flexione, & determinatione voluntatis ut efficax dici valeat? Insuper si penes nos est adjutorium

rium Dei efficax reddere, cur ad Sancta Altaria petimus, ut faciat nos velle, neque nudam ab eo potestatem postulamus, sed etiam operationem? Quis, nisi infirmus, Deum rogat, ut oculos sibi aperiat, aut pedem moveat, quando indifferenti præmotione, quam suapte voluntate conjungit cum opere, potest valide atque expedite hæc officia peragere? *Proclus in bac re* (ajebat Augustinus de dono Perf. cap. 7.) non operosas disputationes expæctet Ecclesia, sed attendat quotidianas orationes suas: orat, ut increduli credant; Deus ergo convertit eos ad fidem; orat, ut fideles perseverent; Deus ergo donat perseverantiam usque in finem.

17.
Rejiciuntur
responsiones
contrariae.

Videndum est modo, qua arte ab hoc argumento quidam se expedire conentur. Nonnulli apud Tournely pag. 654. respondent ex orationibus Ecclesiæ tantum probari admittendam esse gratiam operationis, quæ dicitur efficax; sed non esse efficacem ex se, id est, connectionem non habere cum effectu ante prævisum voluntatis consensum, propterea quod sine periculo fidei negari non possit, quin voluntas roborata gratiæ efficacis auxilio libere seipsam & cum indifferentia determinet, cum non mere passiæ se habeat, nec tantum agatur, sed etiam agat, ut loquitur Augustinus. Quæ responsio jam refutata est: cum enim Dei gratia ipsum voluntatis consensum efficiat, nequit illa ab eodem consensu suam mutuari efficaciam: cumque voluntas, quam agere, & se determinare concedimus, quemadmodum Augustinus ait, agatur ut agat; non determinat gratiæ præmotionem, sed ipsa à præmotione gratiæ, nullatenus labefactatâ vi libertatis, determinatur. Neque enim repugnat eamdem voluntatem agi simul & agere, determinari ac determinare, si unum ad superiorem causam istud vero ad liberum effectum referatur. Addit ibidem Tournely Apostolum 11. ad Tim. 1. v. 6. dixisse: *Admoneo te, ut refuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum*: in idem autem recedit, gratiam quasi sopitam fuscitare, & illam quodammodo reddere efficacem. Sed tenuiter, & nugatorie. Enimvero loquitur Apostolus de gratia habituali, & Sacerdotii charactere & munere sacra ordinatione collatis. Quæ ductâ ab igne comparatione hortamur *ἀναζωπυρεῖν, fuscitare* quasi sopitam flamnam, vel ut Thessalonicensibus dicitur v. 19. non extinguere, dum sine intermissione orando, & quod bonum est tenendo ardescit charitas, magisque ad capes-

sendas virtutes cor inflammatur. Atque id perfici per Spiritum virtutis & dilectionis, & per virtutem Dei, qui nos vocat secundum propositum suum, id est per gratiam absoluta Dei voluntate efficacem, Paulus è vestigio monstrat. *Responsa itaque à Tourne-* *lio selecta nostram corroborant assertio-* *hem.* Quidam è Molinianis respondent, Ecclesiam non orare ut possimus reddere gratiam efficacem, cum id in nostra sit potestate, sed petere ut defacto hoc faciamus. Sed interrogare illos pergit, cur istud à Deo postulamus, quod in nostra situm est potestate? Inquit alii, petere Ecclesiam auxilium gratiæ eo tempore, quo prævidet homines minime reluctaturos. At ubinam quæso, Christi Ecclesia talibus utitur precibus, & non magis gratiam præstolatur divinam eo quoque tempore, cum voluntas Dei vocationem contumaciter, præfracteque repudiat? Manet ergo hæc ab orationibus Ecclesiæ petita argumentatio firmissima atque inconclusa.

Momentum tertium ex Gratia fre-
nuissimo vindice Augustino.

Diximus quidem in præcedentibus ar-
gumentis de mente Augustini non pau-
ca. Nunc ad quædam capita S. Patris
doctrinam curabimus revocare; eritque summa
primum complexio nominum, quibus
efficacem gratiam delineat. Hanc ap-
pellat in 1. de peccatorum meritis cap.
9. *Spiritus Sancti occultissimum gra-*
tiam: libro de Grat. Ch. cap. 24. inter-
nam, occultam, mirabilem, ac ineffa-
bilem potestatem, qua Deus operatur in
cordibus hominum non solum veras re-
velationes, sed etiam bonas voluntates:
cap. ejusdem lib. 35. *inspirationem fla-*
grantissimam, & lumenissimam charitatem:
in 4. contra Julianum cap. 8. *omnipo-*
tentissimam voluntatem: in primo con-
tra duas Epistolas Pelag. cap. 20. oc-
cultissimam & efficacissimam voluntatem
ac potestatem, qua convertit, & trans-
fert corda hominum ab indignatione ad
lenitatem: seq. libro cap. 8. inspi-
rationem bona cupiditatis, ut homo
non sit invitus, non sit reluctans,
sed consentiens bono & volens bonum:
proximo cap. 9. *charitatem, qua*
tota nobis ex Deo est, & benedictionem
dulcedinis, qua sit in nobis, ut nos dele-
ctet, & cupiamus, hoc est amemus quod
nobis præcipitur, & qua relunctanti stu-
dium virtutis immittit: de Gratia, &
lib. arb. cap. 5. *magnam & efficacissi-*
mam vocationem: de Corrett. & grat.
cap. 14. *inclivandorum cordium omnipo-*
ten-

tentissimam potestatem: ibidem virtutem, qua omnipotens Deus in Abisai, filiis que Jesse: *intus egit, corda tenuit, corda morvit, eosque voluntatibus eorum, quas ille operatus est, traxit*: de praedest. SS. cap. 8. gratiam, quæ à nullo duro corde respuitur. Quænam ampliora vocabula ad exprimendam gratiam ex intrinsecis suis efficacem poterant inventari? Gratiam efficacem reddi aut consensu voluntatis, aut circumstantiis loci vel temporis, non est illam operari miris, occultis, atque ineffabilibus modis, quandoquidem causa, cur operetur, in hoc systemate obvia, & aperi-
tissima foret. Non est esse efficacissimam & potentissimam, cum nequeat in ea hypotesi quicquam perficere, si homo resistat, suaque pervicacia repugnet. Non est efficere ne sit reluctans, sed consentiens & volens, cum ex adverso gratia sit efficax quoniam homo vult & consentit. Non est Deum inclinare hominum corda quo ipsi lubet, sed hominem, quo ei placet, divinam omnipotentiam electere atque inclinare. Non est denique divinam voluntatem intus agere & trahere, sed agi potius & trahi. Stabilunt itaque sententiam gratia per se efficacis etiam auxiliorum divinorum epitheta & characteres.

19.
Referuntur
Responso-
nes Molinæ.

Reponunt Molinistæ apud Tournely pag. 651. hæc frustra & immerit sibi objici, quasi & ipsi non agnoscant vim & efficaciam gratiae ab una Dei omnipotentissima virtute derivari: hoc omnes ultra fateri; hoc etiam in statu innocentis naturæ locum habuisse; hoc verissimum esse in eorum quoque opinione, qui volunt gratiam reddi efficacem per consensum voluntatis, quandoquidem consensus ille absque gratiae virtute minime poneretur; Augustinum denique hisce gratiae descriptionibus solos urgere Pelagianos, qui negabant gratiam prævenire voluntatem. Verum hæc non moror. Constat enim Augustinum appellare gratiam efficacissimam & omnipotentissimam, non eo quod à divina omnipotentia diffusat, sed quoniam facit consentientem etiam reluctantem & invitum, neque ab ullo duro corde respuitur. Et quamvis etiam gratia, quam habuit Adam dominum esset omnipotens, quoniam tamen in actu secundo reddebatur efficax à consensu, nullibi appellatur ab Augustino efficacissima & potentissima, nullibi dicitur, quod humanam voluntatem inclinaret & traheret; quin rotundis verbis gratiam Christi medicinalem, quæ

R. P. Berti Theol. Tom. III.

dat velle, & facit ut faciamus appellat S. Pater validiorem & potentiorum, & gratiam prioris conditionis magnam quidem, sed disparem; quod & alibi demonstratum est, & paulo infra est repetendum. Deinde in hoc etiam fallitur Tournely, quod scribit Molinistas fateri efficaciam gratiae petendam esse ex omnipotentissima Dei voluntate, cum id aperte negaverint in Congr. de Auxiliis coram summo Pontifice Paulo V. die 20. Septembris anno 1605.

20.
Complectitur alterum caput quasdam
Augustini auctorates illustiores. Sit
prima ex libro de Gratia Christi cap. 14.
ubi inquit: *De isto docendi modo Domi-
nus ait, Omnis qui audivit à Patre meo
& didicit, venit ad me. Qui ergo non
venerit, non de illo recte dicitur, audi-
vit quidem & didicit sibi effe veniendum,
sed facere non vult quod didicit. Pro-
fus non recte dicitur de isto docendi modo,
quo per gratiam docet Deus. Si
enim sicut veritas loquitur, Omnis qui
didicit venit, quisquis non venit profec-
to non didicit. Animadvertis insignis
Theologus Augustinianus Basilius Pon-
cius P. i. Relect. de Necessit. Gratiae
cap. 9. in sententia Molinistarum hanc
tenere causalem, Gratia efficax est quia
homo consentit, in sententia autem no-
stra causalem istam, homo consentit
quoniam vocatur gratia efficaci: & pu-
to hanc Poncii animadversionem sese
notam esse. Atqui per Augustinum de
homine, qui non venit, & non habet
gratiam conjunctam cum actu atque ef-
ficacem, non recte dicitur, Habet qui-
dem gratiam, sed non est efficax, quia
facere non vult: & de eo qui venit
ideoque habet gratiam conjunctam cum
actu, dicitur recte, Venit, quia à Pa-
tre audivit & didicit. Ergo gratia, per
quam aliquis venit ad Christum, non est
efficax ob voluntatis consensum. Se-
cunda auctoritas sit ista: *Ut autem de
celo vocaretur* (inquit de Paulo S. Pa-
ter in lib. de Grat. & liberò arb. cap. 16.)
*& tam magna & efficacissima vocatione
converteretur, gratia Dei erat sola.**

Tournely loco citato ait, gratiam magnam & efficacissimam appellari subitam & indeliberatam motionem quæ sit in nobis sine nobis, non vero illam, cui voluntas libere consentit, utramque enim ibidem distinguit S. Doctor. At licet Augustinus reapse, & quidem optime scribat simul cum gratia agere etiam arbitrium, quod nemo nisi damnatus hæreticus in dubium vertit, fallitur tamen duplici titulo eximius ille Theolo-
gus.

gus. Primo quidem; nam si gratia est magna & efficacissima, quatenus est motio indeliberata quae est in nobis sine nobis; ergo non habet suam efficaciam à nostra deliberatione nostroque consensu, sed efficax est & conjuncta cum actu ante liberam confessionem, sive ut in Scholis loquimur, in actu primo. Præterea Augustinus appellat magnam & efficacissimam gratiam collatam Paulo non solum ut vocaretur, sed etiam ut converteretur. Conversio autem non est absque deliberatione, & cooperatione liberi arbitrii. Vocatio ergo quam Augustinus scribit fuisse magnam & efficacissimam, non solum talis est compare ad motionem gratiæ indeliberatam, & subitam, verum etiam ut pertinet ad liberam ac deliberatam operationem. Sit locus tertius de promptus ex eodem libro cap. 16. *Certum est nos mandata servare si volumus, sed quia preparatur voluntas à Domino, ab illo petendum est, ut tantum velimus, quantum sufficit, ut volendo faciamus. Certum est nos velle cum volumus, sed ille facit ut velimus bonum, de quo dictum est quod paulo ante posui, *Præparatur voluntas à Domino: de quo dictum est, A Domino gressus hominis dirigitur, & viam ejus volet: de quo dictum est, Deus est qui operatur in nobis & velle & operari.* Certum est nos facere cum facimus, sed ille facit ut faciamus, præbendo vires efficacissimas voluntati, qui dixit, *Faciam ut in justificationibus meis ambuletis, & judicia mea observetis & faciatis &c.* Si ergo imperatur Deus vires efficacissimas voluntati, ut velit, ut faciat, ut servet mandata, quomodo gratia sumit efficaciam suam à voluntatis cooperatione? Verum quid ad hæc Adversarii? Attendendum inquietunt scopum Augustini, cui incumbebat evertere dogma Pelagianorum affirmantium necessariam non esse gratiam prævenientem hominum voluntates. Probat ergo tantummodo laudato, & consimilibus testimonio prævenientis gratiæ necessitatem. Optime vero, ac præclare! Sed simul Augustinus hujus prævenientis gratiæ naturam commonstrat, affirmando ita prævenire liberam voluntatem ut vi efficacissima operetur in ea velle, & tantum velle, ut volendo faciat, impleatque præcepta; ideoque non à voluntate mentiendam esse efficaciam gratiæ, sed ab efficaci gratia operationem voluntatis. Cum insuper Pelagiani ideo prævenientem gratiam negarent, quod ex ea putarent consequi interitum libertatis; quare Augustinus*

ratus hanc esse gravissimam difficultatemque questionem, nullibi respondit præmoveri humanam voluntatem à gratia Molinistice *sufficiente*, quæ non est efficax nisi ab ejusdem voluntatis consensu, aut ex circumstantiis loci vel temporis, quod fuisset expeditissimum; sed cum in isto, tum in locis aliis occurrit dicendo nos quidem velle, nos facere, sed Deum efficacissima sua potestate efficere ut velimus & faciamus? Sed de hac re postmodum.

Ad tertium caput reducuntur principia, quibus Augustinus suam de Gratia sententiam corroborat. Præcipuum est, quod ab homine infirmo, & in peccatis concepto, totum bonum opus Deo tribuendum est, non quod liberum arbitrium non agat, sed quia ut agat agitur, & efficaciter præmovetur. Unde S. Pater de Dono Persev. cap. 6. ait: *Tutiores vivimus, si totum Deo damus, non autem nos illi ex parte, & nobis ex parte committimus: quod vidit iste venerabilis Martyr (Cyprianus) nam ait: Quando autem rogamus, ne in tentationem veniamus, admonemur infirmitatis, & imbecillitatis nostræ, dum sic rogamus, ne quis se insolenter extollat, ne quis sibi superbe, arroganterque aliquid assumat, ne quis, aut confessionis, aut passionis gloriam suam ducat: ut dum procedit humilis, & submissa confessio, & datur totum Deo, quidquid suppliciter cum timore Dei petitur, ipsis pietate præstetur.* Si ergo totum tribuendum est gratiæ, non partim homini, partim Deo; ipsa hominis cooperatio à Deo est, non efficacia gratiæ ab hominis cooperatione. Neque enim hanc rationem elidunt, qui apud Gonzales Controv. ultima art. xi. §. 8. repudnunt totum attribui Deo, quoniam licet sit in potestate nostra reddere cooperatione nostra efficax auxilium gratiæ, non tamen penes nos est habere auxilium illud, aut impedire quin detur. Imo ex labili hac responsione ratiocinari fas erit, Si auxiliorum divinorum collatio attribuitur tota Deo quoniam non dependet ex nobis quod conferantur; nec ne; pari jure eorumdem auxiliorum efficacia, cum tota Deo tribuatur, nequit à cooperatione nostra pendere. Accedit, quod cum præstantius & laudabilis sit determinante velle, & agere, quam posse, quemadmodum detestabilis facere mala, quam posse facere: videntur Moliniani nobis nobiliores partes dare, Deo autem concedere deterioriores.

Alte-

22. Alterum Augustinianæ doctrinæ principium est in assignanda causa, cur unus convertatur, & efficaciter vocetur, alter non item, confugere ad gravissimam Apostoli exclamationem ad Rom. xi. 33. *O altitudo divitiarum!* Ita enim de Dono persev. cap. 9. inquit: *Ex duobus aetate jam grandibus impiis, cur iste vocetur, ut vocantem sequeatur, ille autem aut non vocetur, aut non ita vocetur, inscrutabilia sunt Dei iudicia.* De Sp. & lit. cap. 34. *Si ad illam profunditatem scrutandam quisquam nos coarctet, cur illi ita suadeatur ut persuadeatur, illi autem non ita; duo sola occurunt, que respondere mibi placeat; O altitudo divitiarum!* & *Nunquid iniquitas est apud Deum?* Atque lib. 11. de Peccat. mer. cap. 5. *Cur illum adjuvet, illum non adjuvet, illum tantum, illum autem non tantum, istum illo, illum isto modo, penes ipsum est & aequitatis tam secreta ratio, & excellentia potestatis.* At aliter Congruitæ & Moliniani respondent, illum videlicet credere, non istum, quod unus velit, alter nequam, nec tempore aut loco congruo vocetur uterque. Gratulandum iis impensissime, transasse pelagus Apostolicis mentibus immensum ac difficillimum. Reponunt tamen aliqui cum Bellarmino lib. v. de Grat. & lib. arb. cap. 12. potuisse Augustinum respondere uni persuaderi, alteri non ita, quia unus vult assentiri, alter non vult: sed quoniam noverat posse Deum etiam nolenti facile persuadere, & ex nolente volentem facere, si vellat ei proponere quæ scit menti ejus, & ingenio congruere, ideo ad arcanum divini consilii reculit, dicens, *O altitudo divitiarum!* Sunt haec perbelle conficta: quippe Augustinus inter illos duos discrimen repetit ab excellentia potestatis divinæ, quæ prout Dei beneplacito lubet, frangit in uno cordis pravitatem, quia illum tantum vocat, in alio non frangit, quia hunc non vocat tantum; cumque Deus omnipotens possit ubique, ac semper bonam ac robustam voluntatem inspirare etiam reluctantibus, oppugnantibus, repugnantibus, idque etiam in oppositis loci, temporisque circumstantiis; gratia, quæ tanta est ob excellentiam potestatis divinæ, neque ab ingenio, neque a temperamento, neque a ceteris personæ adjunctis suam mutuantur efficientiam. Nam si gratiam congruam placeat appellare ob congruitatem, quam ipsa facit, non quam secum afferant rerum circumstantiæ; etiam Augustinenses Poncius, Mansius, & Hispani communiter gra-

Tertium Augustinianæ Sententiaæ principium est quod Dei volenti hominem salvum facere nullum resistit arbitrium. Hinc celebris locus de Prædest. SS. cap. 8. *Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, à nullo duro corde respuitur; ideo quippe tribuitur, ut cordis duritiam primus auferatur.* Hinc exempla, quibus gratiam trahentem reluctantium animos explicat, & de lib. arb. & gratia cap. 5. in Paulo ad fidem converso, quando persequebatur Ecclesiam: & in 1. ad Bonifacium cap. 20. in Assuero, quem Deus ex iracundia transtulit in lenitatem: & de Corrept. & Grat. cap. 14. in Abisai, qui David regem exceptit; & de quo Augustinus hæc scribit: *Nunquid ille posset aduersari voluntati Dei, & non potius ejus facere voluntatem, quam in ejus corde operatus est per Spiritum suum, ut hoc vellet, diceret, & faceret.* Hinc denique suæ doctrinae conclusio, quam habet S. Pater eodem cap. quarto decimo: *Non est itaque dubitandum, voluntati Dei, qua in celo & in terra quæcumque volunt fecit, & quæ etiam illa qua futura sunt fecit.*

fecit, humanas voluntates non posse resistere, quominus faciat ipse quod vult, quandoquidem etiam de ipsis hominum voluntatibus quod vult, cum vult, facit. Ex quibus omnibus constat efficaciam gratiae non pendere ab hominum natura, vel ab extrinsecis circumstantiis, sed ab absoluta Dei voluntate & potestate, quae inclinat quo ipse placet hominum corda, & ei volenti salvum facere nullum hominum resistit arbitrium.

24.
Rursus novæ.

In capite postremo repetendum est discrimen inter gratiam necessariam in statu innocentiae, & illam, quam imploramus in hac infirmitate & lucta concupiscentiae. Pluribus de hoc in libris de Divina scientia, ac de primo homine fuit disputationum. Vidi mus ibidem, Augustinum distingue inter adjutorium *sine quo*, & adjutorium *quo*: illud comparare alimentis, sine quibus vivere non possumus, nec tamen dum assuerint, eis fit, ut vivot qui mori voluerit: istud æquiparare beatitudini, qua homo fit continuo beatus; per illud accepisse primum hominem *posse*, non autem *velle*, quod in ejus relinquebatur arbitrio; per istud da*i* & *posse* & *velle*, & tantum velle ut carnis voluntatem contraria concupiscentem voluntas Spiritus vincat. Hinc demonstratum est, Adam habuisse quidem Dei gratiam & magnam, sed hanc esse in secundo Adam potentiores, quandoquidem virtus in infirmitate perficitur, & voluntas nostra tantum Spiritu Sancto accenditur, ut ideo possit quia vult, & ideo velit, quia Deus in ea operatur ut velit. Hæc fuerunt expressissimis & locupletissimis testimoniis comprobata. Istius discriminis causam diximus ab infirmitate hujus status esse petendam. *Nam si in tanta infirmitate vita bujus, in qua tamen infirmitate propter elationem reprehendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua* (inquit in lib. de Corrept. & Gratia cap. xii. S. Pater de Justis, qui medicinali Christi gratia adjuvantur) *inter tot, & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumberet, & ideo perseverare non possent, quia deficiente infirmitate nec vellent, aut non ita vellent infirmitate voluntatis, ut possent. Subuentum est igitur infirmitati voluntatis humanae, ut divina gratia indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur, & ideo quamvis infirma non deficeret, neque adversitate aliqua vinceretur.* Illud inter gratiam Conditoris, & Redemptoris

discrimen falsum esset, si gratia reddeatur efficax vel à voluntatis consensu, vel ab adjunctis circumstantiis. Angeli enim qui steterunt habuissent adjutorium *quo*; tum quia reaps per liberum arbitrium in veritate perseveraverunt; tum etiam, quia major circumstantiarum *congruitas* dari nequit, quam status primæ conditionis, in quo prævidit Deus fore illos in veritate permanuros per liberum arbitrium adjutorio *sine quo* roboratum. Atque ita adjutorium *quo* non esset Gratia per Christum, & rueret utriusque status discrimen, quod alibi validissime propugnavimus.

Non proferam hoc loco impugnationes Thomistarum, quia licet discrimen istud rejiciant, agnoscunt tamen in adjutorio *quo* gratiam suapte natura efficacem. Rem habeo cum illis, qui nolunt hanc gratiam proferi, negantque ipsam laudato textu fulciri. Hi respondent adjutorium *sine quo*, sive gratiam status innocentiae suisse solam illustrationem mentis; adjutorium *quo*, sive gratiam naturæ lapsæ esse ulterius inspirationem bonæ voluntatis; unde illud dabat *posse*, istud dat etiam *velle*. Ita Simonnet, ita Descamps, ita Tournely, ita Recentiorum alii. Sit, ut lubet. Atqui adjutorium efficax in statu naturæ lapsæ non solum dat *velle*, sed etiam tantum *velle*, ut voluntas non relinquatur sibi ipse; tantum *velle*, ut voluntas agatur divina gratia indeclinabiliter, & insuperabiliter; tantum *velle*, ut voluntas spiritus vincat voluntatem carnis contraria concupiscentem; tantum denique *velle*, ut voluntas invictissime quod bonum est velit. Ergo adjutorium, quod in hoc statu dat *vele*, est efficax ab intrinseco. Insuper quomodo in Adversariorum systemate gratia Salvatoris dat *vele*? physicane præmotione, an morali? Morali, inquiunt; qua sit *ut objectum quod amandum proponitur, honestius & amore dignius appareat; quod timendum, horribilis; quod odio babendum, turpius*. Ita Suarezius lib. 3. opusc. cap. 5. num. 10. cui consentiunt Valencia 1. 2. q. 3. de divisione Gratiae, puncto 3. Vasquez. 1. p. q. 27. disp. 88. num. 20. & 23. Quod exemplo confirmant aliqui, de quo Augustinus tract. 26. in Joan. Ramum viridem ostendis ovi, & trabis illam. Nuces pueri demonstrantur, & trahitur. Porro hac comparatione Sanctus Pater recte demonstrat animum trahi charitate & voluptate; sed

25.
Reconciliatur objectum.
Thomistarum.

sed nunquam ego assentiar exempli istius-
modi per omnia præmoventi gratiæ quad-
rare; nam motionem metaphoricam ac
moralem sitam in propositione objecisti
nec Pelagium arbitror negavisse, ut dixi
cap. v. prop. 3. Sed ero liberalissimus.
Sufficit, ut gratia det velle promotione
moralis, atque, ut *Draco trabebat secum
tertiam partem stellarum*. Habuit Adam
gratiam internæ illustrationis. Igitur
habuit gratiam, qua proponitur objectum
honestius, & dignius amore dignoscitur.
Habuit ergo & gratiam præmoventem
moraliter. Atqui hoc non obstante per
Augustinum Gratia Adæ collata dabat
posse, non dabat velle. Est ergo ad gratiæ
qua dat velle, sive adjutorium
quo, præter excitationem moralem ne-
cessaria præmotio physica; ideoque gratiæ
est efficax ante voluntatis consensum.
Sed hæc ex sententia Adversariorum di-
cta sunt. Nostra enim sententia suo
loco expressa est, in statu prioris con-
ditionis Deum rationali creatura contulisse
illuminationem & inspirationem in-
differentem, nunc autem requiri deter-
minatam, & efficaciter præmoventem.

26.
Referuntur
alii obje-
ctiones con-
tra S. Augu-
stini.

Antonius Boucat, qui admittit quidem
gratiæ per se efficacem, sed rejec-
cit traditum à nobis utriusque status di-
scrimen dissert. 3. de Nat. cuiuslibet
Grat. sect. 4. contendit S. P. Augusti-
num cap. 12. de Corrept. & Gratia per-
tractare solum de Persev. finali, de qua
tantum dici possit, quod moveat voluntatem
indeclinabiliter & insuperabiliter: imo
plurimum miratur Augustinianos
Theologos prædicta uti auctoritate; si
enim gratia efficax sic moveret, seque-
retur, inquit tom. 7. p. 499. gratiam bo-
minem non solum necessitare ad bonum,
quod est contra Concilium Tridentinum,
sed & figere immobiliter in bono. Qua
in re morem gerit Congruissim eodem
inani subterfugio utentibus apud Hono-
ratum Tournely pag. 652. Horum pro-
dam, explodamque æquivocationem.
Cum argumentum quod petitur à per-
severantia finali, quam denegabant Se-
mipelagiani esse speciale gratiæ donum,
sit ad probandam electionem secundum
propositum præcipuum atque palmare;
agit utique Augustinus ad evincendam
gratiæ necessitatem de finali perseveran-
tia, ut ex ista discretionis nostræ prin-
cipium, & divinorum auxiliorum pro-
pugnet necessitatem. Ergo gratiam iis,
qui prædestinati sunt in regnum Dei sin-
gulariter præparatam, liberantem à pec-
cato, quod est ad mortem, & adeo per-
ficiem libertatem, ut peccare nequeat
ulterius, quemadmodum prædicto, pro-

ximoque capite loquitur Augustinus,
donum esse finalis perseverantie nullus
negat, nec est cur tanta pompa verbo-
rum id moliantur quidam ostendere.
Hocce nostrum assertum est: Adam non
indiguit hoc perseverantie dono, quo-
nam fortissimo permisit Deus atque di-
misit facere quod velle; nec ergo in-
diguit adjutorio quo ad standum. Con-
tra infirmus nequit perseverare, nisi ipsi
perseverantia donetur; igitur nec con-
verti, atque implere mandata, nisi per
adjutorium, quo in ipso homine virtus
perficiatur, & Deus operetur ut velit.
Videsne quomodo cum Augustino ex
dono perseverantie, quo Adam non
eguit adstruamus utriusque status, divi-
norumque auxiliorum discrimen? Cæ-
terum quod magnus Doctor tribuit per-
severantie, quantum spectat ad auxiliï
efficaciam, etiam gratiæ victrixi mani-
festo concedit. Docet cap. xi. ad San-
tos pertinere gratiam liberationis, quia
in malis sunt, & caro concupiscentia ad-
versus spiritum; nunquid non sunt toto
vitæ decursu in certamine laborantes ac
periclitantes, ita ut poscant dari sibi per
Christi gratiam pugnandi, vincendique
virtutem? Addit xi. i. cap. quod ut pri-
mus homo non acciperet in bono perse-
verantie, sed perseverare, aut non
perseverare, in ipsius relinqueretur arbitrio,
tales vires habebat ejus voluntas,
cui nihil ex seipso concupiscentialiter re-
sistebat: id fortassis non probat esse ad
superandas, ut oportet, tentationes,
legemque adimplendam amplioribus do-
nis adjuvandam infirmitatem? Ostendit
insuper sanctis donari gratiæ largitatem
non solum possibilitem, sed etiam vo-
luntatem, actumque perseverantie, ne
in viribus suis gloriantur: anne de cæ-
teris operibus gloriabimur in hoc loco mi-
seriarum, ubi tentatio est vita hominis
super terram, & ne quis, nisi in Do-
mino glorietur, virtus in infirmitate per-
ficitur? Ait deum, subventum infir-
mitati voluntatis humanæ, ut indeclinabiliter & insuperabiliter ageretur: an
non est ab utero quilibet homo infirmus,
atque imbecillis? Ita ergo comparantur
ad invicem donum perseverantie, & re-
liqua dona gratiarum, ut cum illud in
hoc statu sit efficax ab intrinseco; ne-
cessitatem admittere ad opera salutaria præ-
ter gratiam sufficiem, etiam gratiam
efficacem atque victricem, qua opus
non habebat primus homo.

Quod vero miretur ille Theologus; 27.
Ac refutan-
tur.
nos superiorum textum interpretari de
gratiæ efficaci, cum inde sequeretur hanc
gratiæ necessitatem ad bonum, istud po-
tius

tius mirandum est. Peto enim, num homo finaliter perseverando mereatur? Si non meretur, quomodo gloria, quæ redditur perseverantia, est corona iustitiae? Si meretur, atque ad meritum requiritur libertas à necessitate, quomodo gratia perseverantiae finalis agitur homo indeclinabiliter; sive, quomodo apud Augustinum idem est agi indeclinabiliter, atque impelli necessitate? Peto etiam, cur non inferatur necessitas ex D. Thoma scribente quæst. 6. de malo, *Deus movet immutabiliter voluntatem propter efficaciam virtutis moventis; que deficere non potest*, & ex Joanne Chrysostomo Hom. 74. in Joan. *Imploramus insuperabile Spiritus Sancti auxilium?* Respondet idem Auctor, S. Thomam appellare gratiam moventem *immutabiliter*, non ob necessitatem aliquam inducetam libertati, sed ob infallibilem confectionem operis; & Chrysostomum dicere auxilium *insuperabile*, non natura sua, ut cum beatorum voluntas in Deum raptiatur, sed insuperabile *secundum quid*, ex virtute gratiae, & ex libera hominum voluntate. Vide pag. 636. & 638. Bene quidem, & sapienter. Atqui etiam Augustinus loquitur de tali immutabilitate, & indeclinabilitate; cum gratia, quæ necessario voluntatem rapit in summum bonum, non sit donum perseverantiae, sed sit consequens gloria, & visio Dei per essentiam, cum qua libertas non consistit, ut sèpe adversus Jansenistas ostendi. Ergo Augustinus non loquitur de gratia taliter insuperabili, ut inferat necessitatem. Arbitramur nihilominus opportunum esse, ne hæreticis præbeatur ansa propugnandi necessitatis gratiae adjutorium, ubi gratiam dixerimus indeclinabilem atque invictissimam, libertatis simul commendare indifferentiam, sermonisque vitare cruditatem; quomodo hæc tenus factum est ubique in deo arbitrio oratio fuit instituta.

Ex tam prolixa, necessaria tamen Augustinianæ doctrinæ vindicatione, quæ me adversus veteres ac recentiores impugnatores exercuit, judicet prudens Lector, an Augustinus inierit pro gratia sese efficaci pugnam cum Pelagianis. Quæstionem hanc aliquibus odiosam, aliquibus vero ingratam nolle inter nos suscitari. Scimus pro affirmativa parte stare Thomassinum, Alvarez, aliasque Thomistas doctissimos; negativam Congruistas omnes tenere. Ne simus autem rigidi audacesque Censores, dicimus Augustinum pugnasse pro necessitate gratiae adjuvantis voluntatem & operationem subministrando charita-

tem: & ne videamur causam nostram deserere; addimus S. Patrem pro gratia operationis & voluntatis decertantem auxili per se efficacis invictissima argumenta suppeditasse. Atque hujus assertionis nostræ partem primam propositione quinti capituli tertia, alteram vero hac eadem Augustinianæ doctrinæ enucleatione & syntaxi deditum multiplici ratione stipatam.

Momentum IV. ex aliorum Patrum doctrina.

Sapienter monuit Perronius in postremo ad Regem Britanniae Opere obs. 4. Manuene-
cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & li-
tur Authori-
bero arbitrio non fuisse à PP. perfecte
tractatum, quoniam multi, qui optime
poterunt scripturas cognoscere & per-
tractare latebant in populo Dei, vel
non afferebant solutionem quæstionum,
difficilium, cum calunniator nullus in-
saret. Jure ergo Augustinus in libro de Præd. SS. cap. 14. docet, non opus esse scrutari eorum opuscula, qui prius quam ista bæreis orirentur, non habuerunt necessitatem in hac difficultate solvendam quæstionem versari, quod proculdubio facerent, si respondere talibus cogerentur: unde factum est, ut de gratia Dei quid sentirent, breviter quibusdam scriptorum suorum locis, & transeuntur attingerent, immorarentur vero in eis, quæ adversus alios inimicos Ecclesia disputabant, & in exhortationibus ad quasdam virtutes, quibus Deo vivo & vero pro adipiscenda vita eterna, & vera felicitate servitur. Quod cum animadvertisse vir doctissimus Dionysius Petavius, ut diximus in Præfatione ad vi. librum, scripsit in hisce disputationibus Latinos Patres Græcis esse præferendos, inter illos vero majorem esse auctoritatem Augustini. Quare sub tanto Magistro pugnantes non debent oppositorum phalanges reformatidare.

Non defunt tamen aliorum PP. cum antiquorum, tum posteriorum Augustini testimonia locupletissima. Atque probatur ex paullo supra Chrysostomi, & Cypriani nonnulla producta sunt. Ambrosii pariter, & Nazianzeni, quorum apertissima sententia est, Deum ex indepositis devotos facere, & dare nobis tam credere, quam confiteri, pugil Gratiae Augustinus in lib. de Dono persev. cap. 19. insignia loca produxit. Tertullianum appellasse vim divinæ gratiae potentiorē naturā, quod habeat in nobis subjacentem sibi liberam arbitrii potestatem, liquet ex libro ejus de Anima cap. primo ac vicesimo.

28. Manuene-
cap. 5. ante Pelagianos de Gratia & li-
tur Authori-
bero arbitrio non fuisse à PP. perfecte
tractatum, quoniam multi, qui optime
poterunt scripturas cognoscere & per-
tractare latebant in populo Dei, vel
non afferebant solutionem quæstionum,
difficilium, cum calunniator nullus in-
saret.

29. Et conclusio
ex aliis SS. Pa-
tribus.

vicesimo. Magnus Basilius in lib. de Spiritu Sancto cap. 8. vocat gratiam *Auxilium quod per imperium suæ potentia operatur in nobis*; & item. de liber: arbitrio, *Gratiam insuperabilis potentia*. Plura græce, latineque conscripta vide in egregio Opere Isaaci Haberti, quod inscribitur *Theologia Græcorum Patrum*, cuso anno 1646. Lutetiae Parisiorum.

Ex iis vero, qui Augustini tempora sunt consecuti, accipe hæc pauca. Prospes S. Parenti notissimus, eique superstes scribens ad Rufinum: *Quis ambigat, inquit, tunc liberum arbitrium cōsiderationi vocantis obedire, cum in illo gratia Dei affectum credendi obediente generavit?* Alioquin sufficeret moneri hominem, non etiam in ipso novam fieri voluntatem, &c. & pariter haec addit illustriora. *Ex invito volentem facit, & quibuslibet modis infidelitatem resistentis inclinat, ut cor audientis obediendi in se delegatione generata ibi surgat ubi premebatur, ibi discat ubi ignorabat, ibi fidat ubi difidebat, inde velit, unde nollet.* Fulgentius etiam genium & lingua Episcoporum ævi sui, uti dicitur à Ferrando, & Sirmondo, primo libro de Verit. præd. & gr. cap. 15. ait: *Ihsu gratia ut eligatur ipsa prius eligit, neque suscipitur, atque eligitur, nisi hoc ipsa in corde hominis operetur.* Et Petrus Diaconus in libro de Incarn. & Gratia cap. 6. *Frustra garriunt qui dicunt, Meum est velle credere, Dei autem gratia est adjuvare; cum etiam ipsum credere, quod est consensum præbere veritati, nobis à Deo dari testetur Apololus.* Hæc quidem, & aīa permulta directe feriunt negantes necessitatem gratiæ prævenientis: sed quatenus hujus gratiæ effecta declarant, stabilunt simul auxili per se efficacis naturam, cum nequeat dependere à voluntatis assensu omnipotens virtus, quæ illum etiam in invito & nolente infallibiliter operatur. Quæ autem reponere possent Molinistæ, omnia in explicatione consimilium locorum Augustini fuerunt explosa, nec debent scholasticum stadium terentes injecto pulvere retardare.

Momentum V. ex aliorum placitorum confutatione.

^{30.} ^{Solvitur Ob-} Erat ergo primum refutanda sententia Molinæ, postmodum Congruistorum, & eorum denique, qui inven-

runt in sylva solis arbustulis consita proceram robustamque ilicem, gratiam scilicet efficacem in cumulo inefficacium gratiarum. Id preffiti superioribus argumentis; nec res iterum nisi compendio tractanda est. Molinianum placitum improbat I. quia opponitur sacris litteris, & in eo potest homo gloriarri in seipso: potest se se ab alio discernere; potest rationem reddere, cur unus obediatur vocanti, alter resistat. II. Juxta illud non facit Deus ut servemus præcepta, non operatur in nobis velle, non agit ut agamus, rimaturque mortalis homo altitudinem judiciorum inscrutabilium. III. Orationum Ecclesiæ verba extorto fallacie sensu Molinianis nituntur exponere, certumque & plannissimum contegunt novarum doctrinæ involucris. IV. Augustini scita, argumentationum capita, & statutam ab eo inter vires innocentis & infirmæ naturæ discrepantiam non assequuntur. V. Ut his, quæ non ignaviter censeo comprobata, addam aliquid, videntur mihi sufficientem gratiam nullo pacto secerere ab efficaci. Nam sicuti ratiocinabatur eruditus Augustinensis Theologus Lovaniensis Petrus Clenaerts in quodam opusculo typis edito anno 1688, cui titulus, *Augustinus per seipsum docens*; dividitur lux in sufficientem, & efficacem, eoque unus, non alter oculos claudat? Eadem virtutis ejusdem medicina dividitur taliter, quia unus sumit, alter non sumit? Concursum Dei naturalis ac indifferens ad sedendum solletere dividit in efficacem & sufficientem, quando unus cum illo se determinat ad sedendum, alter non? Distinctio illa est determinantium, non principii concurrentis de se indifferenter. Hæc Clenaerts. VI. Tandem quomodo in sententia Molinæ perseverantia finalis dominum est speciale, ut definit Synodus Tridentina, si perseverantes nullum præ cæteris singulare auxiliu recipiunt?

Opinio pariter Congruistarum subjecetur, ut vidimus iisdem incommodis, quandoquidem circumstantiae nullam ad-
^{31.} ^{Solvitur 2.} dunt divinæ gratiæ virtutem; ideoque Objectio: militant adversus Congruistas argumentationes eadem. Inferuntur ex ea aliæ absurdissimæ confectiones. I. quod constitutus in mortis articulo non deberet gratiam suppliciter exorare, cum tamen; si necesse est orare sine intermissione, id tunc maxime. At quid morti jam proximus postulabit? Gratiæ? Hæc vero singulis adeo, præsertim in istorum opinione. Petet locari

locari se in circumstantiis magis congruis? Sed in articulo mortis est, atque in extremis laborat. Nihil est ergo illi petendum, nisi ut frangat omnipotens cordis ejus pravitatem, si male vixit; si bene, donet misericorditer perseverantiam, & in extremo certamine pugnandi, vincendique virtutem. II. Habiuit Adam gratiam *congruam*, & consequenter perseverasse, quod falsum esse constat experientio; nulla quippe major *congruitas* dari potest, quam hominis constitutio in priori integritate naturae. III. Sequeretur falsum esse, quod tamen videmus contingere, nunquam converti peccatores in ipso astu & fervore peccandi, & justos semper respondere gratiae excitanti, dum summa pace fruuntur; quod falsum esse exemplo Pauli, ac testimonio Augustini alibi ostendimus. Datur ergo gratia *congrua*, sed quam à gratia per se efficaci perperam Recentiores disinguunt. Quælibet enim Gratiae congruitas non à naturalibus circumstantiis, sed à Dei munere petenda est. *Ut adulterium non committeres, suafor defuit: ut suafor deesset, ego feci. Locus, & tempus defuit: ut bæc deessent, ego feci. Adfuit suafor, non defuit locus, non defuit tempus: ut non consentires, ego feci. Agnosce ergo gratiam ejus, cui debes, quod non admissisti:* ita Augustinus Hom. 23. inter l. Rem breviter explicabo haud obscura comparatione. Sit aliquis à latronibus expoliatus, & relicitus plagiis impotitis semivivus. Certe si medicus pertransiens veniat sècùs eum; misericordia motus, & approprians alliget vulnera ejus, infundat oleum & vulneratum imponat super jumentum suum, ducat in proximum stabulum, & curam ipsius agat; congruum, aptumque miserrimo illi remedium exhibit, & tale, quo opus non habebat, nisi incidisset descendens à Jericho in Ierusalem, in latrones. Hujus autem medicamenti efficacia non inde repetitur, quod peregrinus ille media in via prostratus jaecat, atque à prætereuntibus reliquis sit derelictus; sed à misericordia & cura liberatoris; rerumque circumstantiae possunt quidem infirmitatem aggravare, ut diligentior cura sit necessaria; sed hæc non tribuunt oleo virtutem,

quam habet qualitate sua, & modo applicatione. Id præstat medicinali gratia Salvator; quemadmodum sub parabola Samaritani nobis decimo capite explicat S. Lucas Evangelista.

Novissima Defensorum scientiae medie sententia fucum facit, & nullatenus à præcedentibus diversa est. *Solentur Quidam* Illa *scđio 36a.* enim divinorum auxiliorum ubertas & copia, si habet efficaciam à se, atque ex Dei voluntate absoluta, est gratia quam nos defendimus, neque cum Scientia media concordat; si non habet talen efficaciam seipsa, stant omnia præcedentia argumenta in suo robore. Illud præterea nobis imperceptibile est, quomodo unaquæque gratia singulariter accepta nequeat esse cum effectu infallibiliter conjuncta; & talis sit tamen gratia aliqua ex omnium thesauro selecta. Cum insuper hi Theologi singulari gratiam suæ natura infallibiliter operantem rejiciant, quod arbitrentur evertere libertatem; neque componi poterit cum qualibet multiplicitate gratiarum libertas ipsa, quoniam in ea multiplicitate est aliqua gratia operans infallibiliter. Atque haec sunt argumenta, quæ pro gratia per se efficaci videntur nobis Augustinianæ Theologiæ concordissima; eorumque plura etiam Thomistas probaturos esse cosidimus. Juxta horum principia, quadraginta invenies in Commentariis Guillelmi Estii, quinquaginta in disputationibus Bancel, plura apud Thomam de Lemos, innumera in amplio volumine Reginaldi, validiora in Controversiis Joannis Gonzales, aliorumque Auctorum. *Ut omnia brevissime comprehendamus; dicimus cum beato Prospero in Carmine de Ingratis, medicinalis gratiae efficaciam à nulla mutabili conditione pendere. Sic enim ille Poeta, ac Theologus præstantissimus:*

*At vero omnipotens hominem cum gratia salvat,
Ipsa suum consummat opus: cui tempus agendi
Semper adest, quæ gesta velit, nec
moribus illi
Fit mora, nec causis anceps suspen-
ditur ullis.*

CA.

C A P U T X.

Quam in literario Orbe Molinæ doctrinam fortunam subierit.

S U M M A R I U M.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.
2. Historia de doctrina Molinæ.
3. Sententia S. Augustini non subjet Censuræ.
4. & 5. Continuatur Historia.
6. Qualem fidem mereatur hæc historia.
7. Defenditur doctrina Augustiniana.
8. Per Sententiam Thomistarum.
9. Scotistarum.
10. Ac Recentiorum.

1. Auctor non vult dicere Molinæ sententiam acatholicam.
HISTORICAM narrationem circa progressum ac discrimina Moliniana sententia hoc capite paucis facturus, præmittendum arbitror nulla nos censura eamdem tanquam acatholicam, erroneamque insectari, memores quod à nobis postulant Christiana charitas & modestia, nec non Romanorum Pontificum definitiones. Cum tamen falso nonnulli scriperint sententiam illam in habitis circa eam ventilationibus magnum supra nostram reportasse triumphum, proximumque fuisse ut hanc Clemens VIII. proscriveret, quemadmodum ait P. Affermet Doctor Sorbonicus; prætereundum non est, rem omnino aliter evenisse, nec Molinistis aliquid accessisse præsidii, sententiae autem nostræ ex hac etiam parte multum auctoritatis. Quod sâne nequit melius, quam ex historia rerum gestarum, dijudicari.

2. Historia de doctrina Molinæ.
Itaque ubi primum facta Scholarum S. J. Moderatoribus libertate docendi, anno 1581. Prudentius de Monte Mayor Salmanticae decreta per se efficacia expositis thesibus cogitavit explodere, celeberrima universitas Salmanticensis, nullo contradicente Magistro, censuit erumpentem in Scholas opinionem severiori temeritatis nota suffocandam & comprimendam. Factum id opera Dominici Bannes rigidiori prædeterminationis assertore, atque in aetate ad perstringendum editas lucubrations plus æquo prona, conqueritur in suo pro Scientia media Apologetico Paulus Leonardus: at factum tamen. Veritate vero anno 1584. antequam prodiret *Ratio atque Institutio Studiorum*, de qua consilium init hoc ipso anno Aquaviva, ut narrat Possevinus Tom. I. Biblioth. & in libro de *Cultura Ingeniorum*, Voltadri P. Avulletia cœpit Molinianum dogma vulgare; atque illo edito jam & sparso libro de studiorum institutione Lessius & Hamelius in *R. P. Berti Theol. Tom. III.*

Collegio Societatis Jesu Lovaniensi anno præsertim 1586. eadem Molinæ placa scripto, verboque tradiderunt. Verum aeo Lovaniensi per totum orbem clarissimæ Academæ nova doctrina displicuit; ut in eam proximo anno 1587. notissimam, gravissimamque Censuram emiserit; uti fecit in sequenti anno 1588. celeberrima Duacensis. Exornavit autem illam Theologorum omnium approbatione & mandato Henricus Gravius, hanc autem Guilelmus Estius, nomina universis scientiarum divinarum Professoribus longe audita. Addiderunt eodem anno 1588. Lovanienses memoratae Censuræ *Justificationem* aduersus Apologiam à PP. Societatis conscriptam. Oborta hinc inter Scholas Jesuitarum, & inter Universitatem dissidia.

Antequam de horum compositione nonnulla dicam, de predictis Censuris Sententia S. Augustini non subjet Censuræ. sunt aliqua subtexenda. Dixerunt quidam consarcinatas ab iis, qui partibus Bajanis nimium erant addicti, atque postea à cæteris Theologis reprobatas. Sed ii supino errore falluntur. Nam præterquam quod Auctorem, & reprehendimus, & commemoravimus, Censuram Lovaniensem omnium plane Doctorum suffragiis fuisse firmatam, & Gratiam per se efficacem in ea contentam semper ab Universitate propugnatam, totisque lacertis defensam, Universitas ipsa sub juramento declaravit die 30. Julii 1613. & die 19. Aprilis an. 1648. Atque hanc Majorum suorum sententiam esse, & adhuc à se teneri declaravit anno 1679. summo Pontifici per eximos Theologos Martinum Steyaert, Franciscum Vanvianen, & Christianum Lupum singulare Ordinis nostri ornamentum. Qui die 20. Martij à felicis recordationis Innocentio XI. ad Ecclesiam Clavum sedente obtinuerunt damnationem sexaginta quinque propositionum ad mores pertinentium, simul

Q

que

que obtulere supplicem libellum cum Censuris Lovaniensi & Duacensi, & Justificatione earumdem, ut si quid in his esset corrigendum, id praestaret Petri cathedra Magisterium. Atque post operosum examen die 10. Junii ejusdem anni 1679. significatum illis est doctrinam ibidem contentam ab omni erroris nota esse immunem, & absque Sedis Apostolicae offensa defendi posse; licet Pontifex Praedecessorum suorum vestigiis inherens, & Ecclesiae paci provide consulens noluerit Causam hanc Rescripto aut decreto aliquo definire. Colligere hinc præstat, quam immersito aliqui sententiam nostram in Jansenio telo petitam auserint vociferare. Etenim eo tempore, quo de Jansenismo extirpando summus Ecclesiae Rector erat sollicitus, oblato sibi libello, in quo sententia de gratia efficaci ab intrinseco liquatissime & absque ulla tergiversatione comprehenditur; non poterat hæc Vaticanum fulmen vitare, si quid haberet cum pravo Jansenii dogmate affinitatis. Sententiae ergo nostræ securitas non potuit Lovanienses Doctores retrahere, quin eam proponerent etiam in circumstantiis, in quibus contra quinque famosas propositiones Ecclesia universa obstrepebat; & ipsa Janseniana hæresis se se ferme quasi pallio nostro occultabat. Quamobrem in Jansenismo profligatione Censura Lovaniensi, & consequenter sententiae nostra non præjudicium obvenit, sed fulcimentum; maxime quod Alexander VII. qui post Innocentium X. Janseniana asserta damnavit, die 7. Augusti anno 1660. suo Brevi Lovaniensi hortatus est, ut Augustini, & Thomae Aquinatis *inconclusa*, *tutissimæ dogmata semper*, & *impense revereri* stuperent. Qua hortatione & commendatione doctrinam de gratia per se efficaci tantummodo celebrari, & non illorum, qui ad Moliniana placita contorte trahunt Augustinum vel Thomam, id profecto comprobat invictissime, quod Academia Lovaniensis in Censura, in Justificatione, & in publicis Juramentis tam aperte fuerat contestata se rejicere scita Molinæ, & defendere & tutari gratiam ex intrinsecis suis efficacem. Nec debet quemquam movere, à Censura Lovaniensi recefisse Universitatem Trevirensim, & Moguntinam, propterea quod tradita jam erant disciplina Patrum Jesuitarum, nec invenimus Romanos Pontifices has, aut aliam quamlibet hortatos ad tenenda *inconclusa* dogmata Molinæ, quomodo

ad tenenda *inconclusa* *tutissimæ dogmata* gratia per se efficaci hortatus est Lovanienses præfatus Pontifex Alexander, atque ætate nostra Fratres Predicatores Benedictus XIII. ex eodem Ordine assumptus in Brevi dato Romæ die 4. Novembris 1724. & in altero dato die 26. Maii 1727. in quibus etiam palam & in conspectu Ecclesiae contestatus est, se eamdem cum nostra sententiam tenere. Quæ omnia diligenter notanda sunt ad coercendam eorum licentiam, qui prætextu exorti Jansenismi putant Herculeis viribus contra nos velitari.

Redeundum jam ad Lovaniensem cum PP. Societatis concertationes. ^{4.} Eodem anno 1588. vulgata *Justificatione*, & adeo à doctis viris probata, ut Archiepiscopus Mechliniensis vellet contra doctrinam Molinæ convocare Provinciale Concilium, idque pararet etiam Archiepiscopus Cameracensis, quod liquet ex literis ad Universitatem directis die 21. Januarii, occurrentis glicenti malo Sixtus V. Pontifex Maximus Lovanium misit Octavium Fregipanium Episcopum Calatinum apud Germanos & Belgas Apostolicum Nuntium: qui auctoritate Apostolica indixit utriusque parti silentium, jussitque, ne una adversus alteram censoria notatione uteretur, donec accederet Sedis Apostolicae definitio. Etiam Duaci utrinque conticuerunt, conditione tamen, ne PP. Societatis docerent in materia de Gratia quod non probaretur à Theologica Facultate, quoadusque disceptatio finiretur Romani Pontificis Constitutione. Sustinuisse quoque Leonardum Lessium suæ temeritatis gravem reprehensionem affirmat lib. de ult. fine cap. 12. Henricus Henriquez Societatis Jesu Theologus. Hic exitus controversiarum in Belgio.

Interea temporis prodiit Concordia ^{5.} Molinæ: atque ex Belgio ad Hispanos Historia pertransit vetus contentio. Stetit pro Gratia efficaci adversus Molinistas Sacer Ordo Predicatorum. Causa ad Inquisitionem Hispanicam delata est: hæc consuluit Universitatem Salmantensem: apud istam male audit Molinæ liber, si fides habenda est Thomæ Lemos lib. 4. Panoplia Tract. 4. cap. 43. Nec est cur tanto viro fides derogetur, cum ob illius integratatem, tum ob judicium consimile ejusdem Academiae Salmantensis, quando talia movit Prudentius de Monte Mayor septem annis ante editio-

tionem Concordiæ. His ergo fervescen-
tibus controversiis Clemens VIII. in
summum Pontificem renunciatus die 30.
Januarii 1592. imposuit primum utrique
parti silentium; deinde mandavit, ut
scripto sententias expressas sacrarum
Scripturarum testimoniis, & Concilio-
rum ac Patrum auctoritatibus commu-
nirent; ac tandem causam Romæ agita-
ri mandavit, id ulti cupientibus Jesuitis,
atque laudabili humilitate promit-
tentibus se obtemperaturos ac subscri-
pturos judicio Romanae Sedis. Initium
inde habuit sub eodem Pontifice die 2.
Januarii an. 1598. celeberrima Congre-
gatio de Auxiliis.

6.
Qualem
fidem me-
reatur hæc
Historia.

Hujus Congregationis Historia ex va-
riorum scriptis & reconditis monumentis
a duobus inter se pugnâtibus Auctoribus
edita est, scilicet à P. Hyacintho Serry
sub nomine Augustini Le Blanc Lovani-
an. 1700. & à P. Meyer sub ascitio co-
gnomine Eleutherii Antuerpiæ an 1705.
Hunc Autorem falsitatis redarguere
& plane confutare priorem historiam
scribit Tournely Tom. 1. Cursus Theo-
logici pag. 440. sed non vidit fortasse
vir doctus editionem alteram Antuer-
piensem anni 1709. sub proprio Aucto-
ris nomine, in qua prior vindicatur, fi-
des Auctorum afferitur, & Eleutherius
haud obscuris argumentis revincitur.
Quidquid sit de utriusque auctoritate
Scriptoris; tria certissima sunt, nec in
dubium revocari possunt, nisi temere
Acta quæque memorie posteriorum con-
signata negentur, præsertim conscripta
ab ingenuo viro F. Gregorio Nunnio
Coronello Ordinis nostri primo Con-
gregationum Secretario; que penes nos
adhuc in Angelica Bibliotheca servantur.
Primum est majorem Consultorum par-
tem sententiam de gratia efficaci à con-
fensu, & cooperatione liberi arbitrii
exosam habuisse, suisque subscriptioni-
bus reprobasse. Alterum, Clementem
VIII. non tantum Congregationum initio
mandasse, ut assertionem capita ad
probatisimam atque à Prædecessoribus
suis consecratam S. Augustini doctrinam
expenderent; verum etiam ad pro-
scribenda Moliniana dogmata maxime
fuisse inclinatum, scriptumque pro Gra-
tia per se efficaci ex variis Augustini lo-
cis depromptum ipsummet exhibuisse,
eiusque mandato editam à Coronello
Censuram Molinæ, cui omnes, si Bo-
vium excepissemus, die 12. Martii 1599.
Consultores Theologi subscriberunt.
Quam Censuram in Archiviis nostris Ro-
R. P. Berti Theol. Tom. III.

mæ asservatam neque in Molinam studiosi
editam negant, plura causantes ad illius
minuendam auctoritatem, veluti Cen-
sorum in adversam partem officium
clientelæ, atque non tantam, quæ fa-
tis esset, cause peritiam. Hæc vero,
quoniam inepta sunt, nec solidi crepant
aliquid, refellere non est opus. Ter-
tium, quod indubitatum contendimus,
est, Paulam Quintum Pontificatus sui
anno 2. id est 1606. præcepisse unicuique
Consultorum ut damnandas proposi-
tiones diligent studio feligere, ac
delinearent singuli edenda Constitutio-
nis specimen; omnes vero, excepto
Bovio, in damnationem Molinæ iterum
conspirasse. Hujus Bovii Episcopi Mel-
phitensis olim Societatem professi est
Tenor alius Bullæ delineandæ, in qua
indecisum relinquitur punctum de Gra-
tia per se efficaci & hunc Annatus, ali-
que solent ex adverso laudare; sed non
est digesto à Censoribus omnibus reli-
quis præferendum exemplaristud ab uno
Bovio delineatum. Verissimum tamen
est, nullum diploma contra sententiam
Molinæ fuisse publicatum; quin decre-
to Pontificis cautum est, ne assertores
unius sententiae oppositam aliqua censu-
ra proscinderent, reservato, ut æquum
erat, Apostolicæ Sedis judicio. Cui nos
debitam observantiam profitentes, et si
pro una parte pugnamus, suam alteri
probabilitatem relinquimus, hoc unum
afferentes in hisce omnibus controver-
sis nunquam sententiam nostram, quo-
modo Molinianæ accidit, subiisse peri-
cula. Sed & ingenue fatemur, nullam,
quod jus attinet, vim habere Acta, &
Censuras hactenus memoratas, utpote
quæ non fuerint supremo judicio finita.
An vero Paulus V. sententia promulga-
tionem suspenderit (ut inquit hon-
nilli) ob interdictum in Venetos pro-
mulgatum, cuius occasione PP. Jesuitæ
suam erga Apostolicam Sedem obedien-
tiam singulari exemplo comprobarunt,
an ob aliam causam in summi Pastoris
animo latitamentem, nostrum, Ecclesiæ
videlicet pusillorum divinare non est:
imo firmissime tenemus supremum Ec-
clesiæ Rectorem nullo humano affectu,
sed provido sanctoque consilio abstinu-
le à promulganda sententia; ut pax in-
ter nos servaretur, & veritas conju-
ncto cum humilitate studio, & absque
acerba contentione diligentius inquire-
retur. Ex Congregationibus itaque de
Auxiliis, quæ a die secunda Januarii
 anni 1598. in qua habita fuit Con-
gregatio prima perdurarunt usque ad
diem

diem 20. Augusti anni 1607. in qua habita fuit postrema, hæc tantum colligenda esse existimavi.

7.
Defenditur
doctrina Au-
gustiniana.

Puto neminem dicturum, etiam Augustinianam doctrinam pluribus aliquando displicuisse, uti Adrumetinis Monachis, & Massiliensibus, aliquis doctrina & sanctitate conspicuus, ac tempestate & naufragii periculum passam in damnatione Gothescolchi, in causa Leonardi Utinensis, atque in proscriptione propositionum Baji, Jansenii, Quenellii, aliorumque hujusce factionis hominum. Enimvero quisquis lucubratiunculas nostras perlegere non deditur, videbit ex Adrumetinis rudiores tantum, & divinarum rerum ignaros dissensionem inter Monachos suscitasse, & hanc etiam opera S. Patris oportune sedatam, in causis autem cæteris non sine magna Augustinianæ doctrinæ commendatione novitates atque hæreses eliminatas. Atque hæc, quoniam suis quæque locis disposui, necesse non est permixtione quadam conglutinare. Sat est nullum ex Romanis Pontificibus, nullamque Christiani Orbis celebrem Academiam unquam dogmata hæc nostra repudiasse, sed tradidisse antiquitus, & hactenus propugnare, vel saltem præconii laudibus ornavisse.

8.
Per Senten-
tiam Tho-
mistarum.

Factum hinc arbitror, ut, ubi Molinae sententia continuuit se inter domesticos parietes, externos autem defensores nonnisi aliquos ab institutis Majorum suorum degeneres adinvenit; nostram excepint omnes fere Ordines Regulares, atque Theologi atatis cuiuslibet præclarissimi. Et quidem amplissimo. S. Benedicti Occidentalium Monachorum Patris Ordini ego tantum censio tribuendum esse, ut Augustinianæ Scholæ splendorem eimaxime acceptum referam. Nullus in Molinam magis integer animadversor Jacobo Le-Bosu Doctore Sorbonico: nullus pro Lovaniensi Censura stetit magis, quam cum sua Ecclesia Atrebateni Episcopus Meulartius; atque, utmittam Didacum Sylvam, innumerousque Theologos Duacenses, ut plurimum ex horum Monasteriis decem simul, ac plures electos, nullus Operibus ac Doctrinæ Augustini melius consuluit, quam S. Mauri sanctissima & doctissima Congregatio. Dominicanæ Familiae Doctores omnes Alvarez, Lemos, Bannes, Gonet, & quos recensere non vacat, numero atque eruditione præcipui, duo quoque Scholarum lumina Magnus Albertus, & S. Thomas, fuerunt, ac sunt Gratia efficacis acerrimi propugnatores. No-

strates prætermitto. Quid sentiant Carmelitæ cum Joanne Baccone, quem habent Scholarum suarum Ducem, præclara scripta Thomæ Valdensis, Andreæ de Lao, Lezanæ, aliorumque, una cum Salmanticis, & Complutensis editis Voluminibus, apertissime contestantur. Meminisse, uti æquum esset, Ordinum cæterorum, nisi hanc provinciam viri celebres suscepissent, neque res esset in medio posita, omniumque sermone celebratissima.

Sunt revera ex recentioribus Scotis 9.
aliqui magis sententia opposita addicti; scotistarum.

at si de Ordine universo indiscriminatim loquamur; malo causæ nostræ patronos appellare, quam adversarios. Ipse profecto Molina in Concordia Quæst. 14. art. 13. disp. 48. Scotum illorum Principem contrarium esse testatur: & si Doctorem Subtilem videamus in dist. 46. libri quarti, prorsus optime. Docet quidem alicubi voluntatem determinare seipsum; & recte, est enim libera & activa facultas: sed determinationem hanc ab efficaci decreto, & prædefinitione divina minime sejungit, ut constat ex dist. 37. libri primi. Primus aliorum Episcoporum subscriptis Censuræ Lovaniensium Franciscus Waloncapelle Antistes Nemovicensis. Steterunt pro Gratia per se efficaci qui Congregationibus de Auxiliis ex hoc Ordine Censores interfuere: eamdem propugnavit Florentius Conrius Archiepiscopus Thuamensis cap. 9. Peregrini Jerichuntini, Cornelius Mussus Episcopus Bituntinus Comment. in cap. 8. Epist. ad Romanos, in libro adv. hæreses VII. Alphoncus à Castro, &, ne per centeam singulos, in Cortina, & in libro, qui inscribitur Mens vera Augustini, Franciscus Macedo. Videntur propterea juniores quidam perpauci, qui Majorum signa dereliquerunt, uti de Scholis aliis dictum volo, nequam sufficere ut insignes Scotipalestræ ab Augustinensis credantur disjunctæ. Quarum tanta est consuetudo, ac tantum peretutæ necessitudinis vinculum, ut Scotus in solis Theologicis Commentariis octingenties, ac quindecies in præsidium assertionum suarum advocaverit Augustinum; & ex Augustiniano Ordine primus omnium Scotti opera anno 1474. edi curavit Thomas Pendet, Divum autem Bonaventuram Scholiis, vindicisque illustraverit Angelus Rocca vir etiam Oudini judicio doctissimus.

Ipsam quoque amplissimam Societatem Jesu decretis nostris adversari non ausim Ac Recen-
universum afferere. Neque enim Sanctus tiorum.
Patri-

Patriarcha Ignatius à Benedictinis, quos dicitur adiisse, nec primi ejus alumni à Gymnasiarchis, à quibus imbuti sunt, potuerunt doctrinam nondum excogitatum haurire. Neminem præterea latet Societatis Constitutiones, ut in prima generali Congregatione anno 1550. fuerunt receptæ, 14. parte cap. 14. præcipere, ut prælegatur Thomæ Aquinatis Scholastica Theologia. A qua in hoc præsertim de Gratia efficaci puncto non fuisse alienum Alphonsum Salmeronem unum ex primis Ignatii Sociis, demonstrat in altera parte de Mente Concilii Tridentini cap. 71. eruditissimus Reginaldus. Francisci Cardinalis Toleti in Commentariis ad Evangelium Lucæ cap. 5. annot. 54. necnon Benedicti Pererii lib. viii. de Rerum nat. principiis, cap. 8. & in Daniele lib. iii. cap. 3. extat pro sententia nostra absolutum plenissimum suffragium. De Henrico Henriquez legendi Salmanticensis Tract. 3. de Scientia media disp. 10. dub. 8. De Azorio, Canisio, & Costero viden-

dus Paulus Fasseau in Opere, cui titulus *Auctoritas Philaletis*, edito cum magnifica plurius approbatione Duaci anno 1670. Ibidem de aliis compluribus. Etiam Ferdinandum de Bafida acerrimum defensorem Molinæ in Hispaniam absolutis Congregationibus de Auxiliis reversum cum veste Societatis priorem exuisse doctrinam ferunt apud Auctorem illius Historiæ Oviedo, & Martines. Eam ob rem scite ac sententiose concludam, non defuturos Gratia per se efficaci, quavis oppugnarent illam ceteri, Scriptores Societatis, qui fusciant ejus causam: tanta est Augustinianæ sententiae dignitas atque auctoritas; ut, quemadmodum de magno Protoparente ait in Epigrammate Doctor Aquitanus, nequeat eam inficere anguiculus,

*In quoscunque sinus spirarum torqueat orbes,
Et fallax multa torqueat arte caput.*

C A P U T XI.

Expediuntur argumenta, quæ pugnant adversus gratiam per se efficacem.

S U M M A R I U M.

1. Usque ad N. 10. Variæ salvuntur, & dilu-

cidantur objectiones contra gratiam per se efficacem.

I.
Adducuntur
objectiones
contra gra-
tiam effica-
cem.

PRÆCIPUUM Adversariorum argumentum est, quod cum Gratia per se efficaci nequeat componi libertas. Et illud quidem à nobis non semel contritum fuit; sed cum tironibus videatur difficillimum, & non uno runcinæ ductu possit robur dolari, illius asperitatem, si qua supereft, complanabimus. Dari ergo libertatem indifferentiae, quam definiunt Theologi omnes potestatem ad agendum vel non agendum positis omnibus requisitis, & de qua affirmat Augustinus, quod sit media illa vis, quæ ad fidem, & infidelitatem potest inclinari, S. autem Thomas eam appellat vim mediorum electivam, nullus non hereticus negat. Atque hanc libertatem per efficacem gratiam subverti non uno ex capite evincere conantur Moliniani. Proferunt primo nuper traditam libertatis definitionem, atque sic arguntur. Requiritur ad essentiam libertatis potestas indifferens, quæ positis omnibus requisitis ad agendum, agere, vel non agere

valeat. Datâ autem gratiâ ex intrinsecis suis efficaci, non remanet hæc potestas indifferens, quoniam hæc gratia dat ipsum velle, ipsum agere, ipsum indeclinabiliter operari, atque determinatio actus tollit indifferentiam. Igitur gratia ab intrinseco efficax libertatem evertit. Deinde afferunt definitonem Tridentini Concilii sess. 6. Can. 4. declarantis liberum arbitrium à Deo motum & excitatum posse dissentiri si velit: quod sane ita debet intelligi, ut liberum arbitrium dissentiri possit in sensu composto divinæ motionis, loquitur enim Concilium de libero arbitrio præmoto, atque excitato, & consequenter frustra ad hoc momentum elidendum recurrent quidam ad sensum compositum & divi- sum. Idem insuper probant ex notissimo Scholasticorum axiome, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*: Si ergo gratia efficax est cum effetu necessario connexa, neque ab illo potest divelli, subministratur enim ab

Q. 3 soluta

soluta Dei voluntate atque decreto efficaci, quod non potest non exequi prædefinitam operationem; erit quoque necessaria ipsam operatio, quæ tale decretum consequitur. Insuper nos efficacem gratiam statuimus esse viætricem delectationem: At notissima est sententia Augustini, super quam Jansenius totum systema construere tentavit, *Quod magis delectat, illud sequamur necesse est*: Igitur necessarium est quidquid per auxilium efficax operamur. Item si cum promotione absoluta & indeclinabili potest consistere indifferentia liberi arbitrii, erimus etiam liberi ad ambulandum, dum constringimur vinculis gravati compendibus atque ergastulo. Rursus si quis in hac sententia efficacem gratiam abjeceret, eique reluctaretur, decreta Dei frustrarentur: pari ergo ratione si posset quis reluctari, possent irrita fieri, & frustrari absoluta delectatione Dei; ideoque aut hæc delecta non dantur, aut non persistit cum iis potest liberi arbitrii abjecendi divinam gratiam, & reluctandi. Tandem sub gratia efficaci aut potest quis dissentiri, aut non potest: si non potest, jam periret libertas: si potest, vel dissentiet aliquando, vel non; si illud dixeris, non est ergo gratia cum effectu infallibiliter conjuncta; si nunquam dissentiet, cui bono, cuinam commodo potestas nunquam operatura?

2.
Eadem Sol-
vuntur &
quidem pri-
ma.

Meminisse te oportet, Lector, eorum, quæ scripsi lib. iv. cap. 13. Princípio dixi argumenti difficultatem nos minime detergere; cum Augustinus fateatur esse perdifficile libertatem concordare cum gratia; & similia objecerint olim Semi-pelagiani Massilienses. Quare si nobis responsio nulla succurreret, fateremur ignorantiam nostram, non tamen dene-
garemus gratiam per se efficacem, repone-
entes dari liberum arbitrium, dari gratiam, & hanc trahere illud modis miris, atque ineffabilibus. Illud repesteretur à nobis, istam conciliandi cum gratia liberum arbitrium perplexam difficultamque questionem demonstrare, quod divinorum auxiliorum efficacia non sit repetenda à voluntatis consensu; nam si hoc esset, non foret quæstio ad discernendum difficultis, ut dicitur ab Augustino in libro de Gratia Christi cap. 47. de Sp. & lit. cap. 39. in Epistola ad Sixtum, atque aliis in locis. Sed quoniam nolunt adversarii his acquiescere; percurre regulas à nobis ibidem traditas, & quoniam præsertim, in qua docuimus liberam esse voluntatem circa omne bonum, quod in se non habet plenitudinem bonitatis, & etiam circa bonum in-

commutabile, quotiescumque non vide-
tur in se, ut contigit in patria; ubi idcirco non remanet, comparate ad ultimum finem, indifferentia judicii, nec libertas à necessitate. Quibus ad memoriā revocatis, ad primum argumentum admissit traditam liberi arbitrii definiti-
nem; & nego quod sub gratia efficaci non remaneat potestas ad oppositum, quando operatur in nobis velle, & facit ut faciamus. Id enim præstat per supernam illuminationem, & inspirationem sanctæ dilectionis, at non talem quæ nobis verum sub omni ratione veri, & bonum sub omni ratione boni proponat, rapiatque in se mentem & animum illa necessitate, qua in verum bonumque in communi protendimus. Neque inducit gratia efficax necessitatem, propterea quod ipsa sit infallibiliter conjuncta cum actu. Nunquam enim eveniet ut non amplectamur liberrimā voluntate, quod nos magis trahit, magis que delectat, quamdiu ipsa delectatio, bona voluntas, & deliberatio animi per-
severat: & nihilominus id potest non evenire; quoniam ea delectatione non absorbetur voluntas à plenitudine boni-
tatis, ideoque potest alio amore superari, & ex mundi delectatione marcescere; et si non superabitur, donec Spiritu Sancto inflammante charitas Dei vincat pugnante cupiditatem. Ita quamdiu teneor amore fervandi propriam vitam, aut de-
terminate volo sedere, vel ambulare, nunquam me præcipitem dabo, nunquam ab opere, quod volo, desistam; possum tamen velle, & facere oppositum, quoniam in hoc quod volo possum apprehendere aliquam speciem mali, ac præ-
sentem voluntatem abjecere.

Ad secundum respondere optime exponi definitionem Tridentini Concilii per sensum compositum ac divisum. Neque enim Thomistæ docent quod in sensu composito excitationis & motionis divinæ non sit in nobis potentia dissentendi, ut cavillantur nonnulli; sed docent tantum quod non possit componi dissentius cum ipsa efficaci excitatione & motione, ita ut sensus compositus & divisus appellat positionem actus, non possibilitatem. Quamvis enim (audi Beatum Thomam q. 23. de Verit. art. 5. ad 3.) non esse effectus divinæ voluntatis non possit stare cum divina voluntate; tamen potentia deficitandi effectum simul stat cum divina voluntate: non enim ista sunt impossibilia, Deus vult istum salvare, & iste potest damnari; sed ista sunt incompatibilia, Deus vult istum salvare, & iste damnatur. Verum ut ita-

3.
Solvitur 2da

mus

mus in priori responsione in re ab hac doctrina Divi Thomae non discrepante: concedo posse hominem dissentiri etiam in sensu composito vocationis & excitacionis divinae, non enim est excitatio & motio, quae proponendo bonum incommutable cum perfectissima ipsius cognitione necessario trahat ad se voluntatem: sed nego cum tali excitatione divinae gratiae ponendū fore aliquando dissentium. Aliud est enim posse dissentiri, aliud dissentiri reple: stat quippe sine actu potentia, & plura possumus facere, quae non facimus. Dum excitamur auxilio efficaci infallibiliter assentimur, quoniam Deus facit, ut faciamus, agit ut agamus, & operatur in nobis velle & perficere: atque si facimus, si volumus, si operamur; quomodo simul & semel nec operemur, nec velimus, nec faciamus? Possumus tamen non assentiri, cum talis excitatio non sit luminis gloriae, & charitatis consummatæ, sed illuminacionis & dilectionis, quae consistit cum indifferentia iudicii. Profecto infallibilitas actus excludit negationem actus, minime vero negationem potentiae ad non agendum. Dum volo, ut velim necesse est; non est autem consequens, ut dum volo non possum non velle. Farentur etiam Congruitatem illum, cui gratia congrua parata est, infallibiliter consensurum. Non ergo infert infallibilitas actus negationem potentiae ad oppositum.

4.
Sententia
Augustiniana
non cadit
sub cenu-
ram Tridentini,

Dicam de Tridentino Concilio ad Tritonum eruditionem nonnulla. Congregatum fuit aduersus haeresim Lutheri & Calvinii; quorum impissimum dogma erat: extinctum penitus per culpam Adæ liberum arbitrium, ita ut motio & excitatio divinae gratiae non adjuvet libertatem, sed hanc nihil cooperantem, & veluti inanime quoddam, passive se habentem, absoluta necessitate ad opus impellat. Nam Calvinus præsertim lib.

2. Instit. cap. 3. impugnat expresse doctrinam Augustini afferentis Epist. 107. obsequi gratiae prævenienti a pedisequa voluntate. Concilium ergo Tridentinum non definit gratiam prævenientem non esse per se efficacem, imo id confirmat; & damnando memoratam haeresim declarat sub hac efficaci gratia consistere potentiam ad oppositum, & libertatis indifferentiam. Primo enim, cum haeretici ex præmotione Dei & doctrina de Gratia per se efficaci malâ consecutione inferrent liberum arbitrium non cooperari Dei moventi; definit Synodus Tridentina præmoveri utique & excitari, sed liberum arbitrium non rapi necessitate, sed etiam motum & excitatum posse dissentire si ve-

lit. Doctrinam ergo de Gratia per se efficaci veram supponit & confirmat: consequiam Calvini merito negat, & damnat. Nec enim definitum est à Tridentinis Patribus ideo liberum arbitrium posse dissentire, quoniam excitatur & præmovetur gratiâ duntaxat indifferenti: id in nullo Tridentino Canone legitimus. Imo si hæc erat mens Patrum: cur id expressis terminis non declarare, & Calvinianam haeresim subverttere à fundamento? Sed ex Tridentino ipso Concilio non solum hac conjectura, verum etiam argumentis plurimis potest evinci falsam esse Molinistarum sententiam, nostram autem verissimam. Mitto quæ de Justificatione declarat, ipsius exordium in adultis à Dei per Jesum Christum præveniente gratia sumendum esse, complementum autem etiam ab ipsa gratia, quam confitemur orantes, *Converte nos Domine ad te, & converte* mur: quibus verbis non petimus auxilium, *sine quo converti non possumus*, id est, gratiam indifferentem, sed auxilium quo Deus nos convertit, gratiam videlicet efficacem. Animadverto Canonem tertium sess. 6. *Si quis dixerit sine præveniente Spiritus Sancti inspiratione, atque ejus adiutorio hominem credere, sperare, & diligere, aut penitere posse, sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, desumptum ex Canone 6. secundæ Synodi Arauficanæ: Si quis sine gratia Dei credentibus, volentibus, desiderantibus, conantibus, laborantibus, vigilantibus, studentibus: pententibus, pulsantibus nobis dicit misericordiam conferri divinitus, non autem ut credamus, velimus, vel hæc omnia sicut oportet agere valeamus, per infusionem & inspirationem Sancti Spiritus, in nobis fieri confitetur, & aut obedientie, aut humilitati subiungit gratia adiutorium, nempe ut obedientes & humiles simus ipsius gratia donum esse consentit, resistit Apolo dicens, Quid habes quod non accepisti, & Gratia Dei sum id quod sum.* Superiori ergo Canone etiam Tridentina Synodus per inspirationem, & adiutorium Spiritus Sancti intelligit auxilium, quo fit ut credamus, ut velimus, ut operemur, non illud tantum, sine quo credere, velle, & operari non possumus. Definit etiam Can. 22. *Justificatum sine speciali auxilio Dei in accepta justitia perseverare non posse. In sententia autem Adversariorum nostrorum perseverantia non est speciale Dei auxilium: aut si speciale est, debet non esse commune; si non commune fatentur, non dabit solam potestatem perseverandi, sed ipsum perseverare efficaciter operabitur,*

ut probat Estius in 2. sent. dist. 26. §. 43. & Lescotius Carnotensis Episcopus in Praelect. de Grat. q. 4. art. 13. Revera si Concilium Tridentinum nostram de Gratia sententiam non judicasset oppositam Calvinianam; Theologi, qui Sacrosanctae Synodo interfuerunt, postmodum de Theologia pertractantes illam minime propugnassent. Propugnarunt autem ferme omnes, ut demonstrat in secunda parte Antoninus Reginaldus; & potest quisque percipere ex Operibus eorumdem. Et ne singula percurramus, si hi Theologi non admirerunt gratiam per se efficacem; defenderint necesse est scientiam *medium*, hac enim scientia non admissa, sequitur Deum prævidisse futura supernaturalia in antecedenti & absoluto sua voluntatis decreto, ut recte Suarezius lib. 2. de Scient. fut. condit. cap. 4. At quandonam Scientia *media* prodiit in orbem? Molina se illam invenisse gloriat, & consentit Fonseca lib. vi. cap. 2. Metaphysics. Alii scribunt etiam traditam à PP. sed adeo perplexe & obscure, ut non eam designaverint nisi nomine scientiae *simplicis*, unde invalidit tantum post assiduam eorumdem Patrum lectionem, auctore Vasquesio disput. 67. cap. 4. primæ partis, & Herice disp. vii. cap. 10. Tempore ergo Tridentinæ Synodi vetus Augustini lèntentia regnabat, novitiam Mediastarum aut nondum natâ, aut nondum expôlitâ. Sed ad argumentum secundum nimis multa; tertium jam diluamus.

5.
Solvitur
quoad 34am

Prædictum Axioma, *Quod sequitur ex antecedenti necessario, necessarium est*, idem videtur cum isto, *Quod ex inimpedibili per necessarium consequiam sequitur, illud inimpedibile est & necessarium*: illud vero damnatum his, non aliis verbis expressum, à Sixto IV. & revocatum à Petro de Rivo testatur in sua *justificatione* Universitas Lovaniensis. A qua etiam solvitur hac ratione argumentum, *Quod vero subiungitur Dei decretum in ipsius esse potestate, non itidem in nostra, eoque illius non impediri libertatem, sed impediri nostram in eo quod ex illo decreto necessario sequitur: hoc inquam nullam eis præbere labendi viam*. Primum, quia necessitatem colligunt ex ipsa talis decreti suppositione, qua facta non est mutationis locus. Deinde et si decretum Dei in causa secunda non sit potestate, ipsum tamen ejus cause conditionem in agendo naturalem non innaturat, eoque effectus libertatem, & contingentiam non impedit; alioquin enim sequeretur liberam non fuisse gentium conversionem, sed necessariam; quia absoluta

Dei promissio de gentium conversione, unde illa per necessarium consequiam futura colligitur, non erat in hominum convertendorum potestate: estque ante annos 112. in hac universitate cugusdam Petri de Rivo hac primo censurata, deinde vero in Urbe Roma sub Sixto IV. damnata, & ab ipso praesente revocata propositio, *Quod ex inimpedibili, &c.* Quibus verbis habes simul quænam fuerit propositio illa Petri de Rivo, & optimam ad argumentum responsionem. Vide Hist. de Aux. lib. 1. cap. 15. & Jo. Gonsal. contr. v. art. 3. in Append.

Ne tamen à priori responsione nostra ullatenus recedamus; dico in omni decreto antecedenti, absoluto & efficaci, quod plicatur nobis necessarium dicitur hoc tantum sensu, quia non est in nostra potestate ut ponatur, vel non ponatur, distinguendum esse ratione nostra primo voluntatem Dei elargiendi inspirationem vietricem, quam per scientiam *simplicis intelligentie* optime novit operatur in hominum voluntate ut velit, & tantum velit, ut voluntatem carnis contraria concupiscentem facile vincat, deinde voluntatem Dei adjuvandi voluntatem nostram per gratiam *cooperantem*; atque his duobus statutis habere certissimam futurorum præscientiam, qua in sua prædestinatione novit Deus quicquid est ipse facturus. Hanc præscientiam non evertere libertatem, consentiunt adversarii, nihil enim per ipsam Deus in voluntate nostra operatur. Decretum pariter adjuvandi voluntatem humanam per gratiam *cooperantem*, nequit libertatem lâdere, eoque effectus hujus decreti est ipse cursus Dei concomitans actuali voluntatis operationem. Si esset ergo in priori decreto antecedenti & ab soluto aliquid evertens libertatem, foret voluntas largiendi vietricem illam delectationem, quæ à nullo duro corde respuitur. At hæc, quantumvis vivida & efficax, non proponit voluntati bonum sub omni ratione boni, neque excitat amorem, quem superare nequeat mundi dilectio, ideoque ex illo decreto non profluit effectus aliquis inferens necessitatem potentia, sive negationem possibilis actus oppositi; quemadmodum infert suppositio antecedens luminis glorie, quod manifestans summum bonum in se trahit ad amorem suavissimum quidem, sed necessarium.

Quæ sequuntur non est ex dictis operosum diluere. Augustinus enim docet solvantur i eliquæ obnos necessario sequi quod magis dele- & stat, sumpta necessitate pro infallibili con-

consecutione actus, non pro negatione *possibilitatis* ad actum oppositum: quo sensu necesse est, ut sedeamus quamdiu efficaciter sedere volumus, salva semper potestate non volendi quod volumus. Proximum de vinculis nullius est momenti; in actibus enim *imperatis* à voluntate, cuiusmodi est ambulatio, quoniam hi impediri possunt à causa extrinseca, non solum necessitatem pati possumus, sed etiam coactionem; in actibus vero *elicitis*, cuiusmodi sunt velle & nolle, semper immunes sumus à coactione, quia voluntas dari nequit invito, neque auferri nisi volenti: possumus tamen velle necessitate, si in bono quod volumus nullam apprehendere valeamus rationem mali, quemadmodum vincula cogunt, quando nullus patet aditus fugiendi. Hanc tamen necessitatem non infert, ut diximus, *Gratia Christi*; nisi illa, quae coronat nos in misericordia & miserationibus, id est, vita aeterna. Eam objectionem, quae sexto loco posita est, repellere non est opus; siquidem divinum decretum est ut operemur, sed libere & cum potentia ad oppositum; unde eo supposito repugnat hominem non operari, sed non repugnat, immo conforme est ipsi decreto, operari libere, & posse simul non operari: quod in Scholis consuetum est dici, posse utique sub efficaci auxilio hominem dissentiri *potentia possibilitatis*, non *positionis*. Postrema etiam facilius refellitur. Nam ut potentia non sit, ut inquiet, frustranea, sat est quod possit non agere; nec est necesse, ut aliquando sub efficaci promotione non agat: alioqui frustranea esset potentia resistendi etiam sub gratia *congrua*; sub qua nunquam libera voluntas resistit; sicuti & potestas non perseverandi collato speciali dono perseverantiae, quandoquidem supposito tali dono quilibet perseverat.

8.
Objec⁵to 5.
Rejicitur.

Arguunt præterea Medistæ: *Isaia cap. v. v. 4.* conqueritur Dominus de Israelitis dicens: *Quid est, quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci?* At si necessaria esset gratia efficax, non esset justa talis querimonia; possent enim respondere Israelitæ, *Quid?* Debuisti nobis gratiam per se efficacem elargiri. — Resp. I. cur pariter respondere non possent, debuisti nobis tribuere gratiam *congruam*? Deinde non loquitur *Esaia de Gratia internæ vocationis saltem viætricis*: non est enim, qui possit resistere voluntati Dei, *si decreverit salvare Israel*, ut habetur cap. 13. Estheris: atque id decreveris cur non potuit? Ergo sermonem habet propheta de insti-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

tutione Ecclesiæ Judæorum, & de gratiis aeternis, quas omnes comparatione vineæ recenset. Ait enim *plantatam in cornu filio olei*, id est, in montibus Palestinae pinguisimis atque uberrimis *sepisse eam*, scilicet tutatum undique ab incursionibus finitimorum; *lapides elegisse ex illa*, hoc est ejus sculpitæ, electis ex ea cultoribus suis: *adificasse turrim in medio ejus*, nemque in munitissimo loco Civitatem Jerusalem; *extruxisse in ea torcular*, nimirum propitiatorium, & altare perfusum sanguine victimarum. Quæ sensu mystico, & spirituali etiam conveniunt Ecclesiæ Christi. Tandem si hunc locum ad predestinatos ad fidem referamus, qui vineæ electæ non immerito comparantur; dico, iis etiam auxilium efficax ad credendum divina largitate donari. Atque *donari* dixi; quælibet enim gratia est beneficium indebitum; neque verba *Esaia* significant aliquid Dei beneficium deberi, nisi supposita promissione, providentia, & prædestinatione divina.

9.
Objec⁶to 6.
Refutatur.

Præterea objiciunt nomen gratia efficacis inventum fuisse à Calvinio: quale autem judicium feras de sententia tali auctore propagata? Sed his reponimus Calvinum appellare gratiam eo sensu efficacem, quod ipsa omne opus salutare efficiat nihil libero arbitrio operante: at nos dicimus efficacem, quod ipsa faciat, ut faciamus. Addimus Augustinum non solum appellasse efficacem, sed & *efficacissimam* atque *omnipotentissimam*. Dicimus vocabulum etiam intratum ad haereticis ad labelandam Catholicam veritatem, posse retineri ad hanc illustrandam & confirmandam; ut vocabulum *Homousion*, quod in ore Sabellianorum præfert sensum haereticum, receptum est ad extirpandam haeresim Arianam. Demum ut recentiores nobis objectant errores Calvini, ita Semipelagiani opponebant Augustino dogmata Manichæorum, asserentes ex illius circa gratiam & prædestinationem doctrinam induci fatalem necessitatem, ut vidimus lib. vi. primæ partis cap. 6. mom. 2. Quale autem judicium feras de objectis Massiliensium?

Huc etiam spectant omnia argumenta, quæ pro scientia media afferuntur tam ex increpatione Corozaitarum, & Bethsaitarum, quam ex iis Augustini locis, in quibus videtur adstruere gratiam *congruam* ad sensa Molinistarum. Verum ad hæc responsum est lib. iv. cap. 12. eamdem gratiam quæ in Tyriis & Sydoniis fuisse efficax, in Corozaitis & Bethsaitis talem non fuisse ob istorum obdurbationem, ut Augustinus scribit

R.

cap.

cap. 4. de Dono Perseverantiae: quod ex praecedenti cap. vii, ubi fusse de gradibus & economia gratiae pertractatum est, arbitror omnibus manifestum. Ostendimus etiam citato cap. 12. Augustinum commemorasse gratiam *congruam* sine præjudicio latentis consilii Dei, & locutum de *congruitate*, quam facit ipsa gratia, non quæ pendeat ab extrinsecis circumstantiis; atque id etiam superiori capite octavo iterum confirmavimus. Non erimus ergo in his repetendis nimium importuni, ac morosi. Quod etiam objiciunt, ex nostris principiis removeri virtutes, induci desperationem, ac honorum operum studia torpescere, in libro de Prædest. Sanctorum cap. xv. fuit evidentissime refutatum. Cumulate quod nos ibidem Motuione V. explicavimus, demonstrat secunda pars Institut. Theologicarum, quæ prodierunt Leodii anno 1705. Et MSS. de Gratia, quæ fuerunt ad usum Patris Desirant Doctoris Lovaniensis ubi cap. 6. probatur Doctrinam de Gratia per se efficacem esse fundamentum omnis virtutis Christianæ iisdem plane argumentis, quæ producta sunt in Institutonibus Leodiensibus. Hæc itaque omnia sufficit modo revocasse ad memoriam.

10.
Objectio 7.
reprobatur.

Unum argumentum superest adversus sententiam nostram, quod Thomistis repetentibus gratiae efficaciam à domino Dei, & à dependentia causarum secundarum, nihil afferit incommodi. Est autem: Admittitur à nobis gratia ab intrinseco efficax in hoc tantum statu, ac titulo infirmitatis. At infirmitas exigit solum, ut tantæ vires restituantur infirmo, quante sunt in morbo, quo lacerantur. Homini ergo qui trahitur in malum à concupiscentia quatuor graduum, sufficit si medicinalis Christi gratia insipiat sanctam dilectionem, ut qua-

tuor: neque necessaria delectatio est virtus ac prædeterminans.

Verum respondetur eo ipso, quod gratia efficax admittitur ob creature rationalis infirmitatem, efficacem esse ex intrinsecis suis. Primo quia, ut ostendimus, hujus gratia proprium est tribuere non tantum posse, sed etiam *velle*, atque subvenire infirmitati voluntatis humanae, ut indeclinabiliter operetur. Deinde, quia cum trahatur animus delectatione, si ex æquo afficiatur delectatione sanctâ & noxiâ, nunquam se inclinabit in unam potius, quam in alteram; sed pendebit anceps, donec una sit altera robustior, eamque deprimat: nullus enim nisi à fortiori vincitur ac superatur; & voluntas vetus & nova, dum ista illam non superat, & pugnant conflicitatione, discordando dissipant animam; ut Augustinus docet lib. viii. Conf. cap. 5. Tertio, quia in æquali gradu concupiscentia & gratiae, gratia concupiscentia, non concupiscentia gratiae succumbet; quia homo, etiam cum æquali virtute, majorem habet ad malum, quam ad bonum inclinationem; & ideo Augustinus scribit de corrept. & grat. cap. 12. *Nam si in tanta infirmitate vitae hujus, in qua tanen propter elationem reprimendam perfici virtutem oportebat, ipsis relinqueretur voluntas sua, ut in adjutorio Dei sine quo perseverare non posset, manerent si vellet, nec Deus in eis operaretur ut vellet; inter tot & tantas tentationes infirmitate sua voluntas ipsa succumperet, &c.* Denique agere & non agere in æquilibrio virium, & determinare seipsum absque efficacem Dei præmotione, est liberi arbitrii sani & robusti, non autem infirmi. Sed de gratia per se efficacem hæc satis.

C A P U T XII.

De Theologico, & per vulgato Axiomate, Facienti quod in se est Deus non denegat Gratiam.

S U M M A R I U M.

- 1. Varia Doctorum placita.
- 2. Quæstio est de gratia habituali, ac actuali.
- 3. Operibus naturalibus non potest quis mereri gratiam supernaturalem.
- 4. Probatur ex Concilii.
- 5. Authoritate S. Augustini.
- 6. Probatur ex dictis remissio.
- 7. Nemo potest se positivè ad gratiam disponere.
- 8. Dispositio negativa non attenditur à Deo.
- 9. An Deus det gratiam facienti, quod est in se per vires naturales.
- 10. Explicatur axioma.
- 11. 12. 13. 14. 15. & 16. Solvuntur objectiones.

SYNODUM

I.
Varia Do-
ctorum pla-
cita

SYNODUM Palestinam damnasse Pelagianam propositionem *Gratia datur secundum merita nostra*, diximus cap. 2. hujus libri. De ipso nunc Pelagianorum capitali dogmate agendum est breviter; cum refellatur argumentis omnibus, quibus Gratiae necessitatem, & initium cujusque supernaturalis operis a Deo in praecedentibus, & consequentibus disputationibus propugnamus, necnon in libro de Prædest. Sanctorum cap. 3. Aliquam tamen operam a nobis postulant varia Scholasticorum placita; non enim defuere qui naturalibus operibus crederent vim inesse merititatum *de congruo* ad beneficia supernaturalia obtainenda, & qui existimarent posse homines natura viribus sese ad gratiam disponere. Atque dispositionem hanc quidam positivam dixerunt, quidam vero negativam tantummodo, quatenus minora committentes peccata, non adeo sunt obdurati & obcaecati, ut Deo vocanti resistant. Est autem inter disputationem & meritum nonnihil discriminis; quoniam illud movet quodammodo largitorem gratiarum, ut velit beneficia conferre; dispositio aptat ac preparat subiectum, ut si conferre velit, eadem non respuat. Postremam hanc sententiam tenuerunt Durandus, Scotus, & Gabriel, ut scribit Estius libro 2. dist. 26. §. 34. nec non alii plures apud Ripalda de Ente supernat. disput. xvi. sect. 1. & seqq. Molina, ejusque Sectatores bene multi docent facientibus quod in se est per vires naturae inditas Deum suum gratiam largiri, non quod opera naturalia aut illam mereantur, aut ad illam positive disponant, sed lege quadam, & pacto initio a Deo cum Iesu Christo, ut bene utentibus ratione ac lumine naturali, promissione quadam ex divino beneplacito supernaturale auxilium minime de- negetur. Non est tamen inter Propugnatores scientiae mediae haec opinio communis, sed eam rejicit Suarez de Prædest. SS. lib. 2. cap. vii. num. 24. immo. num. sequenti nititur demonstrare, quod si vera sit, opera naturalia promerentur gratiam *de congruo*. Vafquez etiam 1. p. dis. 91. cap. 10. scribit illam accedere ad errorem Massilien- sium, & horum errorem sufficienter non effugere demonstrat Martinez in Theologicis disputationibus de Gratia disp. 3. sect. 2. Reprobatur hanc legem & pactionem etiam memoratus Ripalda disp. xviii. sect. 3. n. 17. Oppugnant denique illam omnes Augustini discipu-

R. P. Berti Theol. Tom. III.

li, & quotquot controversias Pelagianas limatulo judicio versarunt.

Indubitatum est hanc definitionem, **Gratia non datur secundum merita nostra**, sive quod idem est, **non est debita operibus naturalibus**, non tam spectare ad gratiam habitualem, quam ad actualem, id est, non ad illam solam, quæ formaliter justificat, sed etiam ad illam, quæ ad justificationem disponit. Enim vero de gratia potissimum actualem erat Catholicis aduersus Pelagianos concordatio; atque argumenta Augustini de prompta vel ex gratia fidei necessaria ad credendum, vel ex adjutorio implorando etiam a justis ad perseverandum, sati evincunt de auxilio praeritum actuali ac præveniente fuisse cum Pelagio discriumen. Certum est etiam, quod augmenta gratiarum & vita aeterna meritis retribuuntur, si meritorum nomine ea intelligas, quæ cum divina gratia comparat sibi liberum voluntatis arbitrium; unde ipsa gloria appellatur simul & misericordia & corona justitiae; misericordia, quia omnia opera, quæ a Deo misericorditer nobiscum operante non efficiuntur, sunt ad vitam aeternam capessentiam sterilissima: corona autem justitiae, quoniam tanquam merces reperitur meritis auxiliante gratia Dei comparatis. Quibus prænotatis sit

Propositio I. Operibus naturalibus nec de condigno nec de congruo mereri possunt naturaibus non potest mere-

mus supernaturale Gratiae adjutorium. **Opribus naturaibus non potest mere-**

Demonstratur primo ex Scripturis. Docent enim Sacrae Literæ a nobis nihil fieri sine gratia, quod ad veram pie- tatem pertineat: *Sine me nihil potestis facere*, inquit Salvator Jo. cap. 15. 5. & cap. vi. 4. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*. Docent omne opus salutare a Dei gratia præveniente suum habere principium: *Qui incipit in nobis opus bonum*, inquit Apostolus ad Philipp. 1. 6. & cap. proximo v. 13. *Deus est qui operatur in nobis & velle & perficere*. Docent neminem prius aliquid Deo tribuere, propter quod gratiae beneficia rependat; *Quis prior dedit illi, & retribuetur ei?* Ait idem Apost. ad Rom. xi. 35. & in prima ad Corinth. cap. iv. 7. *Quid autem habes quod non acceperisti?* Docent ad rationem gratiae pertinere, ut non sit debita operibus: *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia*, ait idem Apostolus citato cap. xi. ad Rom. v. 6. *At si operibus natu-*

R. 2

rali-

ralibus aliquo pacto gratia foret debita; posset homo aliquid ad salutem pertinens suam virtute parare, posset gloriarī à se bonum opus inceptum esse; posset afferere, se priorem aliquid dedisse Deo, & habere meritum aliquid à Deo non acceptum; posset denique contra Apostolicum testimonium affirmare gratiam conferri ex operibus. Nullum ergo meritum inest cuilibet operi naturali ad divinarum gratiarum beneficia obtinenda.

4.
Probatur ex
Conciliis.

Idem ostenditur ex Conciliis. Inter quæ Diopolitanum oppositum errorem damnasse vidimus supra, & aperte tradit Augustinus in I. contra Jul. cap. 5. De Gelti Pelagi cap. 29. de Peccato Orig. cap. 6. & in Epist. ad Paulinum 105. sive 186. Confirmat eamdem damnationem. II. Arausicanum Can. 3. 4. 6. Concilia Africana apud Prosperum cap. x. contra Collatorem, & Tridentinum, à quo sess. 6. Can. 3. definitum est neminem sine præveniente Spiritu Sancti illustratione posse credere, sperare, aut pœnitenter sicut oportet, ut ei justificationis gratia conferatur, & Can. 5. ipsius justificationis exordium in adultis à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum. Si autem naturalia opera Deum ad gratiam conferendam allicerent ac moverent: ab illo sumendum esset salutis, & justificationis initium. Non ergo alliciunt, nec pernovent.

5.
Authoritate
S. Augusti-
ni.

Augustini autem, cui Partes alii subscrubunt, innumera sunt loca. Non enim Dei gratia, gratia erit ullomodo, nisi gratuita fuerit omnimodo, inquit de peccato Originali cap. 24. & rationem affert, quia *charitas per Spiritum Sanctum, qui ubi vult spirat, non merita sequitur, sed ipsa merita facit.* In lib. etiam de Prædest. SS. cap. 2. demonstrat non recedere à sententia Pelagi, quam ipse in Episcopali judicio Paletino damnare compulsus est, Gratiam Dei secundum merita nostra dari, quisquis arbitratur ex nobis esse initium fidei, aut bona voluntatis conatum, cui retribuatur supplementum ejus, & si quid aliud fideliter poscimus. Sed non opus est in re notissima diutius versari. Tantummodo insigni aliquo testimonio demonstrandum est, quia hucusque fuerre producta non esse accipienda de gratia ordinis naturalis, ut commenti sunt Pelagi. Quos perstringens invictissimus debellator in Epist. ad Sixtum 105. nunc 194. *Abjiciatur (inquit) à Christianorum cordibus ista fallacia.* Nam

omnino non istam gratiam commendat Apostolus, qua creati sumus, ut homines effemini, sed qua justificati sumus, ut homines justi effemini. *Ista enim gratia per Jesum Christum Dominum nostrum.* Etenim Christus non pro nullis, ut homines conderentur, sed pro impiis mortuus est, ut justificarentur: quippe homo erat qui dicebat: *Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis bujus?* *Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum.* Et statim Augustinus demonstrans non solum gratiam justificationis, sed etiam fidem, omneque auxilium præveniens conferri absque ullo meritorum intuitu ait: *Possim quidem dicere remissionem peccatorum esse gratiam, qua nullis precedentibus meritis datur. Quid enim habere boni meriti possunt peccatores?* Sed nec ipsa remissio peccatorum sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat. Neque enim nullum est meritum fidei, qua fide ille dicebat, *Deus proprius ego mihi peccatori:* & descendit justificatus merito fidelis humiliatus, quoniam qui se humiliat exaltatur. Reslat igitur, ut ipsam fidem, unde omnis justitia sumit initium, propter quod dicitur ab Ecclesia in Cantico Canticorum, *Venies, & pertransies ab initio fidei, non humano, quo isti extolluntur, tribuanus arbitrio, nec ullis precedentibus meritis, quoniam inde incipiunt bona quæcumque sunt merita, sed gratuitum donum Dei esse fateamur, si gratiam veram id est sine meritis cogitamus.* Vide etiam de Prædest. SS. cap. 5. ubi demonstrat in sacris literis commendari gratiam, que bonos discernit à malis, non quæ communis est bonis & malis. Enimvero ille, quem coerebat Apostolus scribens, *Quis enim te discernit?* non adversus pecus, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset & pessimo, se se inflabat; *Sed aliquod bonum, quod pertineret ad vitam bonam, sibi, non Deo tribuens inflabatur.* Et recte; nam Apostolus reprehendit Corinthios, qui de acceptis donis gloriabantur, & quasi illa haberent à se, ceteros contemnebant. Itaque certissimum est, non solum humanam naturam in qua conditum sumus, sed fidem, vocationem, & quidquid ad justificationem disponit, gratiam esse, quam mereri non possumus præcedenti opere naturali; atque de hac gratia accipiendas esse Patrum, Conciliorum, & Scripturarum sanctorum auctoritates. Et quoniam fides meretur justificationem de congruo, & estre vera

vera initium salutis, opera autem naturalia, nullo modo ad justificationem salutemque perducunt; dicendum est his nec de congruo divinam gratiam aliquem promereret.

6. Probatur denique omnibus argumentis Probatur ex tis productis præc. cap. ix. Si enim gratia remisit remisit & gloria opus currentis atque volentis, & unusquisque per liberum arbitrium se à non electis discerneret: non foret Dei vocatio mirabilis atque occultissima: ageret homo, ut ageretur à Deo: frustra Deum orarent homines, ut eis inspiraret fidei ac bona voluntatis initium: nec in distributione beneficiorum Dei recurrendum esset ad inscrutabilia iudicia.

7. PROPOSITIO II. Nemo potest se positive ad gratiam disponere; dispositio nis autem negativæ, sive minoris obdurationis nullam rationem habet beneficissimus largitor gratiarum in suorum dispensatione donorum.

Demonstro priorem partem I. Præmissis omnibus argumentationibus; si enim nos ad gratiam positive disponimus, possumus aliquid ad salutem spe cians sine gratia Reparatoris; & justificationis exordium ex nobis est, cum ex nobis sit ad eam dispositio. Possumus etiam adversus alios inflari, gloriantes nos priores dedisse aliquid Deo, animam scilicet præparataam atque dispositam, & Deum nobis suam beneficia non donare, sed retribuere. II. Expressæ Concilium Aralsicanum definit can. 6. Misericordiam divinitus non conferri sine gratia Dei desiderantibus, conantibus, laborantibus, pulsantibus, aut quicquam tale facientibus nobis, atque fieri per inspirationem Spiritus Sancti, ut hæc omnia sicut oportet agere valamus. Quid est autem hæc dispositio, nisi forte animi conatus, desiderium, labor, aut tale aliquid? Ubi etiam animadverte, definire Concilium non tantum per naturalia opera neminem mereri supernaturalia dona gratiarum, sed ulterius ob nullam dispositionem, ob nullam operationem naturalem, Misericordiam conferri divinitus. Quibus verbis non solum aliquid meritum, verum quamlibet dispositionem ad gratiam negat ex nobis esse. III. Tridentinum declarat quod justificationis exordium à præveniente gratia sumendum est: Dispositio autem ad gratiam est justificationis exordium: Ergo nequit esse dispositio aliqua istiusmodi, nisi à præveniente gratia. IV. Aufertur gratia

cum à libero prævenitur arbitrio, ut inquit Prosper adversus Collatorem cap. 39. Hæc dispositio prævenit gratiam; Ergo gratiam negat & aufert. V. Aut hæc dispositio cum inspiratione gratiæ aliquo modo conneßitur, aut non; si primum dixeris, Gratia est ex operibus: sin autem, nulla est hujusmodi dispositio, quoniam accidentia quæ ad formam disponunt, habere debent cum ipsa forma aliquam connexionem.

Quod vero Deus in distributione gratiarum suarum non attendat ad minorem obdurationem, sive nihil ad gratiam conferendam moveatur à dispositione, quam appellant negativam, probat egregie Augustinus lib. I. ad Simplic. quæst.

8. Dispositio negativa non attenditur à Deo.

2. ubi demonstrans neque majus ingenium, neque minora peccata, neque honestas utilesque doctrinas esse causam electionis gratiæ, Sed cum hoc statuero, inquit, ita me ridebit ille, qui infirma mundielegit ut confundat foria; ut eum intuens & pudore correptus ego irrideam & præ quibusdam peccatoribus caſtores, & præ quibusdam pifcatoribus oratores. Nonne advertiuit nonnullos fideles nostros ambulantes viam Dei ex nulla parte ingenio comparari non dicam quorundam hæreticorum, sed etiam minorum? Item non videmus quosdam homines cujusque sexus in conjugali caſtitate viventes sine querela, & tamen hæreticos, vel paganos? In I. etiam De peccatorum meritis cap. 22. n. 32. Unde enim fit (ait Sanctus Doctor) ut homo ab ineunte pueritia modeſtior, ingeniosior, temperantior, ex magna parte libidinum vicit, qui oderit avaritiam, luxuriam detestetur, atque ad virtutes cæteras proiectior aptiorque consurgat, & tamen eo loco sit, ubi ei prædicari gratia Christiana non possit? Quomodo enim invocabunt in quem non crediderunt, aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? Alius autem tardus ingenio, libidinibus deditus, flagitiis & facinoribus cooptatus ita gubernetur ut audiat, ut credit, baptizetur, rapiatur, aut si detenus bic fuerit, laudabiliter vivat. In quibus docet exclamandum esse, O altitudo! quod sane non fieret consequens, si minora peccata & negativa dispositio divinam liberalitatem ad elargiendum gratias attraherent.

PROPOSITIO III. Neque lege, aut promissione aliqua, vel pacto largitur Deus An Deus det supernaturalium gratiarum auxilia facient, quod in se est per vires naturales arbitrii. 9.

est in se per
vires natu-
rales.

Demonstratur I. argumentationibus præcedentibus. Enimvero si facient quod in se est confertur gratia vi conventionis, aut legis, quamvis liberalissime ac beneficissime sit constituta, non est amplius inscrutabile iudicium, quare unus trahatur, non alter; nec verum est gratiam à libero arbitrio non præveniri, Deumque in nobis bonorum operum primordia inchoare. II. Dum quæritur de lege aliqua, aut promissione Divina, non est aliquid pro libito affirmandum; sed iuxta Scripturarum sanctorum, aut Apostolicarum Traditionum revelationem. Inde vero non constat Deum cum Christo hujusmodi iniisse pactum; siquidem ubi testatur Deus non dælictum quærentes se, & expectare conversionem nostram & velle salutem, docet etiam se omnia operaturum in nobis, à se gressus hominis dirigi, à se converti corda mortalium, & à se voluntatem præparari; ut probatum est cap. 3. de Prædest. SS. Cum ergo nequeat ex his locis Molinianum pactum inferri, debemus illud tanquam commentitum refellere, eo vel maxime quod gravissimis censuris in ipsum Theologi plures animadverterunt. III. Ut fatentur Ripalda & Martinez, videtur concordare cum erroribus Massiliensium. Et merito: non enim hi asserebant nos per opera naturalia mereri gratiam, sed Deum expectare hæc opera, ut gratiam impertiatur, ut constat ex verbis Cassiani Collat. xiiii. cap. 13. *Ita semper gratia Dei nostro in bonam partem cooperatur arbitrio, atque in omnibus illud adjuvat, protegit ac defendit, ut nonnunquam etiam ab eo quosdam conatus bone voluntatis vel exigit, vel expectet.* At posita lege ac pactione Moliniana Deus ut gratiam conferat exigit vel expectat opera naturalia. Hujusmodi pactum, ergo. lex hujusmodi habet cum erroribus Cassiani magnam affinitatem. Quod sane argumentum non solvit, si dixeris non semper gratiam Dei expectare ut velimus, & plerumque omnem nostrum conatum provenire ex Deo: quoniam & hoc fatebatur Cassianus ipse apud S. Prosperum libro contra Collatorem cap. v. ubi Semipelagianum exagitans, *Et satis (inquit) te contra Pelagianorum calumnias præcavere existimas, si quod in universitate vocatorum sentiendum est, id nobis in portione concedas?* & cap. x. ejusdem libri, *Quasi multum gratiæ tribuas, si in quorundam*

mentibus bonæ voluntatis initium sit ex gratia Dei, in aliis ex sola natura. Ex quibus verbis Martinez scribit consequi evidentissime, quod non dissentit à Cassiano, qui dicit *non semper gratiam Dei conferri facient quod in se est ex verbis naturæ, cum aliquando conferatur etiam non facienti, imo nolenti ac resistenti.* IV. Nec illud verum est, quod adversarii contendunt, gratiam conferri ex Dei liberalitate, si debeatur ex lege & pactione; ut probatur auctoritate & exemplo. Docet quippe Augustinus lib. II. ad Bonif. cap. 8. n. 13. quod si *per nos incipit cupiditas boni, ipsum captum erit meritum, cui tanquam ex debito gratiæ veniat adjutorium, & sic gratia à Deo non gratis dñabitur, sed secundum meritum nostrum dabitur.* Et Prosper citato loco cap. 6. *Quomodo autem non advertis te in illo damnatum incidere, quod velis, nolis, convinceris dicere, Gratiam secundum merita nostra dari; cum aliquid præcedere boni operis ex ipsis boni inibis, propter quod gratiam consequantur, affiras?* Non enim nullius meriti haberi potest petentis fides, quærentis pietas, pulsantis instantia, præcipue cum omnes hujusmodi & accipere & invenire & intrare dicantur. Si ergo qui faciunt opera moraliter bona & gratiam accipiunt, & misericordiam inveniunt, quomodo eadem opera erunt nullius meriti? In parabola quoque Evangelica apud Match. cap. xx. Paterfamilias denarium Operarii spopondit conventione quadam & pacto: & tamen debitum fuisse constat ex verbis illis v. 14. *Tolle quod tuum est, & vade, Neque dicas hoc verum esse respectu Christi Domini, cum quo pactum initum est; nam merces non solum imputatur iis, qui operarios conductunt, & paciscuntur de pretio: sed ut Apostolus scribit ad Rom. 4. 4. ei, qui operatur.* Quapropter si gratia tribuitur operibus naturalibus ex conventione etiam liberali & munifica imputatur secundum debitum & Christo qui sedus una cum Patre sancivit, & hominibus singulis, quod in se est exercentibus. V. Postremo, ut ratiocinatur Thomas de Lemos Lib. IV. Tract. 6. Quis non videt iuxta hanc Molinistram doctrinam posse tuto defendi dogmata Pelagiana, quod omne opus bonum sit ex nobis, non à prævenientis gratiæ auxilio, & conatibus nostris se inserat Deus adjuvando possibilitatem, & largiendo sanctæ operationis incrementum?

Se-

10.
Explicatur
axioma.

Sequitur ex dictis, Theologicum axioma, quod Isaacus Habert demonstrat antiquissimum esse, atque ex Patribus derivatum, ita esse accipiendo, ut facient, quod in se est cum adjutorio gratiae moventis & operantis Deus gratiam tribuat uberiorem, sive fidem perfectam, sive justificationem, sive augmentum charitatis, sive gloriam ac sempiternam beatitudinem: atque ita prolatum esse, non ad divinam promotionem evertendam, sed ad inflammam torpem hominum voluntatem. Recte itaq. S. Thomas 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. dicendum quod nihil homo potest facere nisi a Deo moveatur, secundum illud Joan. 15. Sine me nihil potestis facere, & ideo cum dicatur homo facere quod in se est, dicatur hoc est in potestate hominis secundum quod est motus a Deo. Si alia esset hujus pronunciati intelligentia; aut Gratia daretur secundum merita, aut ad illam absque divino auxilio sese homo disponeret, aut interesset adumbrata a Molina conventione, aut possent impune vagari decreta Massiliensium; quae omnia mihi videor sufficienter refutasse.

SOLVITUR OBJECTIO.

11. Objecio 1. Proponitur. Argumenta Contrariorum, quoniam disputando de Electione Sanctorum ea singulatim expediti, atque hoc ipso loco studi præoccupare, explodam nunc brevi. Scripturis itaque, Patribus, rationique, inquiunt Adversarii, ha positiones repugnant. Scripturis quidem; nam in Prov. XVI. 1. legimus: *Hominis est animam præparare.* Zach. 1. 3. *Convertinini ad me, & convertar ad vos.* Matth. 15. *Et unius dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem.* Lucæ XI. 13. *Dabit Spiritum bonum potentibus se.* Joan. 1. 12. *Quotquot autem receperunt eum dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Apost. ad Rom. VII. 18. *Nam velle adjacet mihi, perficere autem bonum non invenio.* Et Apocal. III. 20. *Ecce Ieso ad ostium, & pulso; si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, intrabo ad illum.* Nostrum est ergo disponi, converti, petere, uti naturali potestate ac virtute, velle, ostiumque aperire; & Dei est adjuvare, & gratiam tribuere quarentibus, voluntibus, potentibus, & pulsantibus.

12. Repugnant præmissæ theses & Patribus, Græcis præfertim; Origeni, qui Adducuntur. Hom. 29. super Num. ait: *Si offeramus Deo justitiam nostram, accipiemus ab*

ipso justitiam Dei. Et Chrysostomus Hom. 45. in Genesim, aliisque in locis plurimis docet, homines se prius ad gratia beneficia disponere, & hæc promereri. Idem affirmant Latini, Ambrosius in primis, qui lib. 4. in Lucam scribit *non dormientibus divina beneficia servari, sed observantibus.* Hieronymus in 1. contra Pelagium Dialogo ait: *Constat ergo inter nos, in bonis operibus post propriam voluntatem, Dei nos nisi auxilio;* & cap. 2. *Nostrum quidem est velle & currere, sed ut voluntas nostra compleatur & cursus, ad Dei misericordiam pertinet.* S. Augustin. in lib. XIX. de Civit. Dei c. 13. scribit Deum dedisse hominibus quædam bona huic vita congrua; *eo pacto æquissimo, ut qui mortalibus talibus bonis paci mortalium accommodatis recte usus fuerit, accipiat ampliora atque meliora, ipsam scilicet immortalitatis pacem, eique convenientem gloriam, &c.* Et in Operæ contra Porph. cap. 9. *Deus, inquit, nulli unquam defuit qui dignus fuit, & cui defuit, dignus non fuit.* Divus etiam Thomas de Verit. q. 14. art. XI. ad primum, docet quod aliquis nutritus in sylvis ductum naturalis rationis sequeretur in appetitu boni & fuga mali, certissime ei Deus vel per internam inspirationem revelaret ea, quæ sunt credenda, vel aliquem fideli prædicatorem ad eum dirigeret, sicut misit Petrum ad Cornelium. Habet autem consimilia 1. 2. q. ult. art. 3. in C. atque aliis in locis.

13. Objecio 3ta Refertur. Demum adversantur assertiones nostræ rationibus: quarum prima petitur ex anima rationali, cuius creationi non officit quod homo corporalem materiam præparet ac dilponat: similiter nec gratia liberam largitionem tollit, si quis ad eam possit se naturaliter præparare. Altera defumitur ex efficacia Sacramentorum, quibus, cum sint sensibilia, & constent elementis ac verbis, iis tamen positis necuntur institutione ac lege character & gratia. Tertia sit: Dummodo affirmetur gratiam non dari secundum merita, evitatur sufficienter Pelagianismus: Juxta Molinæ sententiam gratia non datur secundum merita, sed ex divina liberalitate ac beneficentia. Igitur juxta hanc sententiam Pelagianismus sufficienter exploditur. Ita impugnantur superius statuta argumentationibus à Divina scriptura, à sententiis Patrum, atque à ratione de promptis.

14. His omnibus constat quid sit respondendum ex dictis. Respondetur Sacrae enim literæ ad Primam. com-

commendant liberum arbitrium, sed minime tollunt gratiam prævenientem; si quidem ex opposito docent præparari voluntatem à Domino, Prov. 14. vers. 70. Deum operari in nobis velle & perficere, ad Philip. 11. 13. atque his similia superius producta: de quibus vindendus Augustinus in 11. de Peccat. meritis cap. 18. & 19. Quod objicitur ex cap. 16. Prov. solvitur his verbis à D. P. Aug. lib. 11. ad Bonif. cap. 9. n. 19. Sed nimivum quod scriptum est, Hominis est præparare cor, non bene intelligendo falluntur, ut existimant cor præparare, hoc est, inchoare sine adiutorio gratiae Dei, ad hominem pertinere. Absit ut sic intelligent filii promissionis, qui cum audierint Deum dicentem, Sine me nibil potestis facere, quasi convincant eum dicentes, Ecce sine te possimus cor præparare: & num. 20. Ecce Dominus admonet ut præparemus voluntatem, in eo quod legimus, Hominis est præparare cor, & tamen ut hoc faciat bonus adjuvat Deus, quia præparatur voluntas à Domino, & aperit os ita jubendo, ut nemo posset, nisi id faciat adjuvando, cui dicitur, Labia mea aperies. Plura idem. Similiter virtus illa, secundum quam Deus unicuique talenta distribuit, non est absque præmotione Spiritus Sancti, ut recte S. Thomas 2. 2. q. 24. art. 3. Quamquam necesse non est, ut in parabolis omnia prorsus rei significatae respondeant. Sunt & qui hunc locum exponunt de gratia gratis datis, & muneribus Ecclesiasticis, quæ ut plurimum conferuntur hominibus naturali virtute exornatis; licet hæc etiam Deus quandoque largiatur infirmioribus. Ad vers. 12. Joannis respondeat S. Pater Enarrat. in Psal. 120. Unde acceperisti banc potestatem? Credentibus, inquit, in nomine ejus. Si ergo credis, ipsa tibi potestas data est. Vide & cap. 3. n. 6. libri 1. contra duas Epist. Pelag. Verborum Apost. ad Rom. VII. sensus est, bonum velle, quod nobis adjacet operante Dei gratia, ut aderat Paulo vocato jam atque iustificato, non sufficere ad perfectionem bonorum operum absque gratia Dei cooperante, ob pravam cupiditatem captivantem in lege peccati, ut statim explicat dicens, Non enim quod volo bonum, hoc facio, possibiliterem perfectionis suæ ponens in Dei gratia; ut Augustinus scribit lib. 111. num. 73. Op. Imperf. Locus Apocaly. demonstrat oppositum, videlicet, Deum pulfare ad ostium, antequam homo aperiat, & gratiam vocantem præcedere voluntatis humanæ conatus.

15. Idem est sensus Patrum: qui affirmanter nos per liberum arbitrium divina Respondetur gratia præmotum ad iustificationem, & ad secundam Semipelagianis connumerare, in situam iterum orationem. Origenem ii, quibus placet lavare laterem, atque Æthiopem, poterunt eadem responsione explicare: nos enim de illo prolatum cap. 1. judicium nolumus retractare. D. Hieronymi in primo dialogorum verba significant questionem inter Catholicos & Pelagianos non fuisse, an detur in nobis liberum arbitrium, cuius est velle & currere, neque an detur gratia consequens, à qua est operis consummatio: unde Critobolus agens Pelagiani personam respondit: Constat, & super hoc nulla contentio est. Igitur erat controversia de gratia adjuvante & operante, quæ antecedit omnem motum bonæ voluntatis, eamque gratiam Atticus propugnaturus ait: Non sic donata est liberi arbitrii gratia, ut Dei personula tollatur adminiculum. Rectissime autem Augustinus in lib. xix. de Civit. Dei cap. 13. ait, quod bene utentibus bono quolibet temporali æquissimo patet rependitur æterna gloria: at opus habet mortalis homo, ut bene utatur temporalibus bonis, magisterio divino cui certus obtemperet, & adiutorio ut libere obtemperet, inquit S. Pater capite proximo. Mitto qua Gregorio de Valentia textum hunc proferentem contigilse narrat Auctor Historia de Auxiliis pag. 302. postremæ editionis. Adverto etiam dici ab Augustino pæcum æquisitum, ideoque non agi de benefica conventione Molinistarum. In memorato contra Porph. Opusculo ait S. Pater Deum non defuisse iis, qui dignuerant, ita tamen ut ipse dignos fecerit sua vocatione & proposito, ut explicat in 11. Retract. cap. 31. Quod attinet ad S. Thomam, quidam dicunt priorem retractasse sententiam; nos arbitramur ubique locutum absque præjudicio præmotionis divinæ, ut constat ex 1. 2. q. 109. art. 6. ad 2. & q. 112. art. 3. in Corpore.

16. Nec perdifficile est oppositas argumentationes elidere: quarum prima in Adversarios retorquetur. Rationalis quippe anima, cum certas materie disposiciones exigat, est naturalis corporum forma, iisque debetur: esset ergo & gratia naturalis quædam perfectio, si homo ad illam se nativa potestate disponeret. Per

Pertinent enim cum dispositio, tum forma ad unum, eundemque ordinem. In secunda latissima est disparitas, quoniam Sacraenta, in quorum participatione dignoscitur Ecclesia visibilis, debent constare sensibilibus elementis: supernaturalis autem res pendere non debet a naturali, nisi huic divina virtus accedit. Ceterum haec quoque argumentatio retorquetur; quandoquidem nemo vi Sacramentorum percipit gratiam, si contritionem habeat tantummodo naturalem: igitur naturalis dispositio ad gratiam obtinendam non sufficit. Ad Postremam respondeo, ipsum P. Molinam in Epistola, quam refert Herice de Præd. d. 27. cap. 7. necnon Ripalda & Martinez citato loco, fateri necessarium non esse, ut quis incurrat in Semipelagianorum errore, meritum concedere conatibus

folius naturæ, cum sufficiat iis subiungere gratiam pedisquam. Quare sub finem laudatæ seet. 2. inquit Martinez: *Satis confit illius sententiae autores non effugere, quantum par eset, doctrinam Muffilienium.* Id vero demonstratum est supra in tertia Propositione. In Censura etiam San-Germanensi dicitur eamdem sententiam *Semipelagianissimum infaustare mutatis tantum vocibus.* De qua censura Contensonius, Juenin, Piette. Nihilotamen minus habeant ista solam conclusionem, quæ de arte Dialecticorum descendit: hoc nobis asserentibus non esse in nobis, quid amet Deus, nisi ex illius liberalissima & misericordissima largitate, atque repetentibus cum Prospero, quinto ac sexagesimo Epigrammate:

*Tales à Domino, quales formamur, amamur;
Non quales nostris extimus meritis.
Sanctificet, doceat, plantet, riget, excolat, ornet;
Et sibi perpetuo, quod placeat, faciat.*

